

Załącznik
do Uchwały Nr X/60/2015
Rady Miasta Chełmna
z dnia 29 czerwca 2015 r.

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI
GMINY MIASTO CHEŁMNO
NA LATA 2014-2020

Gmina Miasto Chełmno
ul. Dworcowa 1
86-200 Chełmno

Czerwiec 2015 r.

Spis treści

WPROWADZENIE.....	4
1.1. Cel i zakres Strategii	4
1.2. Metodologia	5
2. Analiza trendów w turystyce	7
2.1. Najważniejsze trendy w turystyce.....	7
2.2. Światowy i europejski rynek turystyczny	9
2.3. Polski ruch turystyczny.....	11
2.3.1. Turystyka przyjazdowa do Polski	11
2.3.2. Turystyka wyjazdowa Polaków.....	18
3. Analiza atrakcyjności turystycznej Gminy Miasto Chełmno.....	24
3.1. Położenie oraz dostępność komunikacyjna	24
3.2. Walory przyrodnicze Chełmna.....	26
3.3. Walory antropogeniczne.....	31
3.4. Imprezy i życie kulturalne	40
3.5. Imprezy sportowe.....	50
3.6. Produkty turystyczne, certyfikaty, wyróżnienia.....	52
3.6.1. Proponowane nowe produkty turystyczne	54
4. Analiza stanu zagospodarowania turystycznego Gminy Miasto Chełmno	61
4.1. Infrastruktura turystyczna	61
4.1.1. Baza noclegowa.....	61
4.1.2. Baza gastronomiczna.....	64
4.2. Infrastruktura paraturystyczna	65
4.2.1. Szlaki turystyczne	65
4.2.2. Baza sportowo-rekreacyjna	68
4.3. System organizacji turystyki w Chełmnie	69
4.4. Współpraca w zakresie turystyki z innymi podmiotami w kraju i za granicą	73
5. Analiza ruchu turystycznego	77
5.1. Propozycje wydłużenia sezonu turystycznego.....	83
5.2. Wybór docelowych rynków turystów	84
5.3. Formy/rodzaje turystyki	86
6. Korzyści finansowe z rozwoju turystyki.....	91

7. Analiza SWOT	92
8. Drzewo problemów	95
9. Wizja i misja turystyczna Chełmna	97
9.1. Cele rozwoju turystyki w Gminie Miasto Chełmno	97
10. Finansowanie zadań strategii	106
11. Harmonogram wdrażania Strategii	118
12. Procedury wdrażania, monitoringu, ewaluacji, aktualizacji i komunikacji Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno	120
13. Monitoring i ewaluacja Strategii	121
14. Zgodność z dokumentami strategicznymi	123
MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	137
SPIS TABEL	140
SPIS WYKRESÓW	141
SPIS RYSUNKÓW	141
SPIS SCHEMATÓW	141

WPROWADZENIE

1.1. Cel i zakres Strategii

Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 jest dokumentem strategicznym wyznaczającym najważniejsze kierunki rozwojowe z zakresu turystyki dla miasta Chełmna do 2020 roku. Zasadniczym celem niniejszego dokumentu jest zobrazowanie potencjału oraz braków w sferze turystyczno-kulturalno-rekreacyjnej na terenie Gminy Miasto Chełmno, w kontekście zarówno obecnych jak i przyszłych procesów rozwoju regionalnego, powodowanych przez różnego rodzaju czynniki o charakterze endogenicznym oraz egzogenicznym, a także przedstawienie opracowanych w toku tworzenia dokumentu, przedsięwzięć strategicznych dla rozwoju miasta.

Rozwój turystyki stanowi ogromną szansę zarówno dla zachowania unikatowego ekosystemu jak również ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego danego obszaru. Obecnie segment ten oddziałuje między innymi na takie dziedziny jak zatrudnienie, rozwój regionalny, edukacja, środowisko, transport czy kultura. Uniwersalność oraz zakres wpływu stanowi podstawową przesłankę opracowania Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014 – 2020. Jednocześnie utworzenie jej w tej perspektywie daje także możliwość pozyskiwania funduszy europejskich, środków publicznych i z Komisji Europejskiej na realizację działań objętych planem Strategii. W dokumencie została określona misja, wizja, priorytety oraz cele rozwoju turystyki w Chełmnie, dzięki czemu zapewniona zostaje spójność pomiędzy działaniami lokalnego samorządu oraz wszystkich interesariuszy powiązanych z turystyką w mieście. Takie podejście umożliwia pełną i skuteczną koordynację, a także wzajemne wspieranie i uzupełnianie aktywności podejmowanych przez zainteresowane podmioty. Zasadniczym efektem wdrażania Strategii ma być podniesienie atrakcyjności turystycznej Chełmna, przejawiającej się wzrostem liczby turystów odwiedzających miasto oraz wydłużeniem ich pobytu. W dobie globalizacji i dynamicznego rozwoju środków transportu, potencjalnym turystom Chełmna może stać się każdy obywatel świata. Mimo, iż zapisy Strategii odnoszą się do konkretnego okresu to jej bezpośrednie skutki odczuwalne będą również w latach kolejnych. Przy doborze horyzontu czasowego wdrażania Strategii wzięto pod uwagę w głównej mierze perspektywę wdrażania innych programów strategicznych, zwłaszcza Strategii Rozwoju Gminy Miasto Chełmno do 2020 roku oraz przyszłego okresu programowania funduszy europejskich: 2014-2020.

1.2. Metodologia

Metodologia sporządzenia Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014 – 2020 została oparta o zasadę partycypacyjno-ekspercką, której najważniejszym elementem jest ścisła współpraca wszystkich zainteresowanych rozwojem miasta stron tj. władz samorządowych, przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i mieszkańców. Zastosowanie takiej metody działania przy opracowaniu studium strategicznego na etapie przeprowadzania analizy eliminuje możliwość popełnienia błędów oraz gwarantuje wysoki stopień wiarygodności i dokładności pozyskanych informacji, zaś w etapie koncepcyjnym pozwala wykreować priorytety i cele rozwoju turystyki oraz produkty turystyczne zgodne z oczekiwaniami podmiotów współpracujących.

Metodyka pracy nad Strategią oparta została na metodzie ekspercko-partycypacyjnej charakteryzującej się tym, iż do opracowania dokumentu został powołany reprezentatywny zespół przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz biznesu, który opracowuje plan strategiczny w formie warsztatowej według procedury i zakresu przyjętego przez miasto Chełmno. Należy podkreślić, iż metoda ta zakładała istotny wkład koncepcyjny pracy konsultantów i ekspertów wchodzących w skład zespołu wykonawczego dokumentów strategicznych. Metoda łączy zalety obu podejść metodycznych (eksperckiego i partycypacyjnego) i w szczególności polega na tym, że:

- część prac wykonywana jest w wersji uczestniczącej (partycypacyjnej) – przy udziale interesariuszy obszaru: analiza problemów, opracowanie celów, wizji, analiza SWOT. Spotkania były prowadzone przez moderatora zewnętrznego,
- na bazie przeprowadzonych konsultacji społecznych dalsze prace założeniowo-diagnostyczno-strategiczne wykonywane są przez konsultantów i ekspertów zespołu wykonawczego (raport syntezy diagnozy, scenariusze, opracowanie niektórych koncepcji działań),
- do konsultantów należało też analizowanie i ewentualne korygowanie materiałów wypracowanych w trakcie spotkania warsztatowego, a następnie rozwijanie lub doskonalenie ich treści,
- wyniki prac konsultantów były udostępniane i dyskutowane z zespołem pracującym nad dokumentem strategicznym,

- niektóre działania (zebranie i dostarczenie niezbędnych informacji, organizacyjna strona konsultacji społecznych) wykonywane były przez pracowników Urzędu Miasta Chełmna przy doradztwie konsultantów.

Finalna wersja dokumentacji została przedstawiona Urzędowi Miasta Chełmna oraz Radzie Miasta Chełmna do analizy.

W niniejszym dokumencie poddano szczegółowej diagnozie stan obecnego rozwoju turystyki w mieście, zidentyfikowano walory turystyczne Chełmna oraz określono obszary cechujące się największym potencjałem w zakresie rozwoju badanej płaszczyzny. Na tej podstawie, dokonana została analiza SWOT stanowiąca jedno z najważniejszych narzędzi wykorzystywanych w procesie planowania strategicznego. Dokument dzieli się na trzy zasadnicze części: analityczno-diagnostyczną, strategiczną oraz wdrożeniową.

Pierwsza składowa dokumentu rozpoczyna się od analizy trendów w turystyce światowej i polskiej. Pozwala to tak ukierunkować oraz wzbogacić plany rozwoju Chełmna, a powstające priorytety były zgodne z oczekiwaniami globalnego turysty. Kolejnym etapem diagnozy było dokonanie analizy atrakcyjności turystycznej Chełmna, rozumianej, jako wypadkowa jego dostępności transportowej, walorów naturalnych i antropogenicznych oraz wyposażenia w obiekty i usługi turystyczne. W jej ramach skumulowano wszelkie niezbędne dane, dotyczące zastępowego potencjału, na którym można oprzeć rozwój funkcji turystycznej miasta. Dopełnieniem części analitycznej jest przeprowadzona analiza SWOT, która określa w sposób kompleksowy jakość działań i infrastruktury turystycznej dostępnej w mieście oraz generuje szanse i zagrożenia dotyczące tego aspektu.

Druga część dokumentu poświęcona jest zagadnieniom programowania rozwoju turystyki w mieście. Jako podstawę określono misję i wizję rozkwitu turystyki, których osiągnięcie umożliwi realizacja wytypowanych celów strategicznych. W każdym z celów nadrzędnych określono ponadto zespoły celów operacyjnych popartych konkretnymi działaniami, które tworzą katalog poszczególnych akcji niezbędnych do podjęcia w ramach ożywienia funkcji turystycznej Chełmna. Głównym elementem części strategicznej jest właściwe wykreowanie programu rozwoju produktów turystycznych miasta, które w najpełniejszym stopniu wykorzystają jego walory.

Ostatnim elementem dokumentu jest opis procedur wdrażania Strategii składający się z harmonogramu oraz zaleceń dotyczących sposobu monitorowania i ewaluacji realizacji.

2. Analiza trendów w turystyce

2.1. Najważniejsze trendy w turystyce

„Turystyka jest obecnie jedną z najszybciej rozwijających się dziedzin życia gospodarczego. Jej rozwój przekłada się zarówno na rewitalizację i wyeksponowanie terenów naturalnych oraz obiektów zabytkowych, jak i na rozkwit segmentów powiązanych między innymi gastronomii, przewodnictwa czy transportu. Bezpośrednim następstwem poprawy jakości usług turystycznych jest także realne tworzenie miejsc pracy, a co za tym idzie poprawa jakości życia mieszkańców danego terenu. Turystyka jest również doskonałą podstawą do aktywizacji społeczności lokalnych. Jej rozwój zależy w równej mierze od czynników społecznych i technologicznych. Aktualnie w następstwie bogacenia się społeczności oraz globalizacji rośnie popyt na produkty turystyczne w zakresie wyjazdów rekreacyjnych a często także służbowych. W ostatnich latach zauważalna jest także zmiana rodzajów turystyki uprawianej przez ludzi¹.” Kompletne opracowanie dotyczące przekształceń modelu popytu turystycznego przeprowadził Jart Krippendorf, a wyniki jego badań zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1 Struktury współczesnego popytu turystycznego

Cechy dotychczasowej turystyki (turystyka twarda)	Cechy przyszłej turystyki (turystyka łagodna)
podróżowanie grupowe	podróżowanie indywidualne
pobyty krótkoterminowe	pobyty długoterminowe
jeden dłuższy wyjazd w okresie wakacyjnym	dwa lub więcej wyjazdów wypoczynkowych na krótsze terminy
dokładnie zaplanowany program pobytu	indywidualne i spontaniczne decyzje odnoszące się do programu wyjazdu
nastawienie na wygodę i bierność	większy nacisk kładziony na wysiłek i aktywność
głównym miernikiem udanego wyjazdu jest liczba zaliczonych atrakcji	nastawienie na jakość odwiedzonych miejsc
zaistnienie efektu demonstracji	nastawienie na partnerstwo z gospodarzami
brak przygotowania i uzupełnienia wiedzy na temat zwyczajów i atrakcji	gruntowne przygotowanie do spotkania z nowym krajem lub regionem
importowany styl życia i prezentowanych zachowań	dostosowanie zachowań do wzorców i norm ludności zastanej
nastawienie na konsumpcję i zakupy	nastawienie na prezenty

¹ J. Krippendorf, *Wołanie o nową światową politykę turystyczną*, [w:] *Problemy turystyki*, IT, Warszawa 1983, nr 3.

preferowane miejsca popularne i cechujące się wysokim poziomem hałaśliwości	preferowane miejsca spokojne
wybór pamiątek ogólnodostępnych	wybór pamiątek osobistych
brak znajomości podstaw języka zwiedzanego kraju	nauka minimum kilku zwrotów używanych w miejscowym dialekcie
szybkie środki transportu	mniej znaczenie szybkości przemieszczania się
nastawienie na komfort	komfort nie jest już rozpatrywany jako niezbędny
zachowany dystans pomiędzy personelem oraz klientem	bliskie kontakty z obsługą

Źródło: Opracowanie na podstawie J. Krippendorf, *Wołanie o nową światową politykę turystyczną*, [w:] *Problemy turystyki*, IT, Warszawa 1983, nr 3.

Jak wynika z przedstawionego modelu współczesny turysta nie tylko posiada możliwość samodzielnego wyboru miejsca podróży, zorganizowania sobie transportu i pobytu w tani i optymalny dla siebie sposób, ale także z tego przywileju zaczyna coraz intensywniej korzystać. Popularyzacja i realny spadek cen transportu wywołany rosnącą konkurencją sprawia, że nawet najbardziej odległe miejsca stają się dostępne dla szerokiej grupy odbiorców. Osoby podróżujące mają, więc praktycznie nieograniczony wybór miejsc do spędzania urlopów, decydowania o długości wyjazdu, odwiedzanych obiektach czy sposobach wykorzystania wolnego czasu. Indywidualizacja procesów podróżowania sprawia, że powoli ograniczana zostaje tradycyjna formuła wycieczek i pobytów organizowanych przez biura podróży. Równocześnie z uwagi na wciąż występującą grupę klientów preferujących wyjazdy zorganizowane oferta biur podróży oprócz samego pobytu wzbogacana jest o katalog wycieczek fakultatywnych, dodatkowych atrakcji czy miejsc wartych obejrzenia. Istotnymi czynnikami wyboru kierunku podróży stają się jakość, autentyczność, a także różnorodność oferty turystycznej.

Duże znaczenie przy wyborze kierunku rozwoju turystyki miejskiej ma także wciąż wzrastająca moda na turystykę aktywną zawierającą elementy ruchu i podnoszenia sprawności fizycznej, ale także elementy kultury, edukacji i historii. Charakter zabytkowy walorów turystycznych Chełmna, które z uwagi na niewielką liczbę atrakcji poza zabytkami obecnie traktuje się nadal jako atrakcję jednodniową². Rozwój turystyki kulturowej w połączeniu z turystyką aktywną ma wpływ na, zauważalne od kilku lat, wydłużenie pobytów w Chełmnie, w tym m.in. na rozwój turystyki weekendowej. Jeżeli chodzi o udział w ruchu turystycznym to na terenie Chełmna sporą część turystów stanowią ludzie młodzi (21-40 lat), przybywający tu głównie ze względu na produkt

² *Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005 - 2013*, Chełmno 2005

turystyczny miasta pn „Chełmno - miasto zakochanych[®]”, który powstał w oparciu o obecność, w chełmińskim kościele farnym, relikwii Świętego Walentego i organizowanym, od 2002 roku, „Walentynkom Chełmińskim”. Nasilenie ruchu turystycznego ludzi młodych następuje m.in. w okresie „Walentynek Chełmińskich”, które odbywają się corocznie 14 lutego. Impreza organizowana jest w Chełmnie z dużym rozmachem. Wydarzenie to przyciąga corocznie nie tylko ludzi młodych, ale również mieszkańców i turystów z różnych grup wiekowych.

Coraz aktywniej w ostatnich latach w globalnej wymianie turystycznej biorą udział ludzie starsi. Ma na to wpływ zarówno rozwój medycyny pozwalający dłużej cieszyć się dobrym stanem zdrowia i gwarantujący zachowanie sprawności nawet w podeszłym wieku, jak i zmiany mentalne rozumiane, jako nastawienie na realizowanie się i korzystanie z życia³. Względnie duża ilość czasu, którą dysponują osoby kończące swoją aktywność zawodową, czyni z tej grupy atrakcyjnych odbiorców oferty turystycznej, pod warunkiem dysponowania wysokiej jakości obiektami hotelowymi, bezpiecznymi środkami transportu czy łatwym dostępem do ważnych obiektów turystycznych.

Opisane powyżej zjawiska to jedynie wstęp do pełnej analizy zjawisk dotyczących rynku usług turystycznych. Z punktu widzenia atrakcyjności miasta Chełmna stanowią one jednak kluczowe elementy pozwalające tak dobrać i ukształtować produkty turystyczne, aby oferta trafiała do odpowiedniej grupy klientów.

2.2. Światowy i europejski rynek turystyczny⁴

W 2013 roku liczba międzynarodowych przejazdów turystycznych wyniosła 1 087 mln, co oznaczało wzrost w stosunku do 2012 roku o 52 mln, tj. około 5%. Najpopularniejszym kierunkiem wyjazdów pozostaje Europa, a wzrost podróży do tej części świata porównywalny był do pozostałych regionów i wyniósł 5%. Wśród najdynamiczniej rozwijających się lokalizacji europejskich znajdują się kraje Europy Środkowo-Wschodniej (eskalacja o ponad 7% w relacji do 2012 roku) oraz Europa Śródziemnomorska (wzrost o ponad 6%). Drugim najchętniej odwiedzanym przez turystów regionem jest Azja i Pacyfik (blisko 248 mln przejazdów turystycznych w 2013 roku), a kolejne miejsca zajmują Ameryka Północna i Południowa (169 mln przejazdów), Afryka (56 mln przejazdów) i Bliski Wschód

³ K. Kwilecki, *Rozważania o czasie wolnym. Wybrane zagadnienia*, GWSH, Katowice 2011.

⁴ Opracowanie na podstawie danych zawartych w *Zagranicznej turystyce przyjazdowej do Polski w 2013 roku*, ACTIV Group, Łódź 2014

(52 mln przejazdów). Wśród najchętniej przyjmujących turystów krajów znajdują się Francja, Stany Zjednoczone, Hiszpania, Chiny i Włochy.

Według danych Światowej Organizacji Turystyki wpływy z turystyki międzynarodowej na świecie (uwzględniające takie kategorie kosztów jak zakwaterowanie, jedzenie, picie, rozrywka czy zakupy) sięgnęły w 2013 roku 1159 mld dolarów (873 mld euro). Oznacza to 5% wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Można więc zauważyć silną korelację dynamiki wzrostu liczby przejazdów turystycznych i wpływów jakie generują. Oprócz wyżej wymienionych bezpośrednich korzyści finansowych występują także dochody uzyskiwane z międzynarodowych usług turystycznych, a ich skala wyniosła w 2013 roku 218 mld dolarów. W strukturze geograficznej wpływów zauważalny był względny wzrost w większości regionów. Największe przyrosty odnotowano w Azji i Pacyfiku (8%), Amerykach (6%) i Europie (4%). Nadal czołowym graczem czerpiącym maksymalne korzyści z turystyki pozostaje Europa (489 mld dolarów). Kolejne miejsca zajmują Azja i Pacyfik (359 mld dolarów), Ameryki (229 mld dolarów) oraz Bliski Wschód (47 mld dolarów). Krajem, w którym odnotowano największy przyrost wpływów z przejazdów turystycznych w stosunku do 2012 roku jest Tajlandia (23%). Wysokie miejsca piastują też inne kraje azjatyckie: Hongkong (18%) i Makau (18%)⁵.

Tabela 2 Przejazdy turystyczne i wpływy z turystyki w strukturze geograficznej w 2013 roku

Wyszczególnienie		Wpływy z turystyki (mld USD)		Przejazdy turystyczne (mln)	
		2012	2013	2012	2013
Świat		1078,0	1159,0	1035,0	1087,0
Europa	Europa Północna	67,6	74,2	65,1	68,9
	Europa Zachodnia	157,9	167,9	167,2	174,3
	Europa Środkowo-Wschodnia	56,3	59,9	111,7	118,9
	Europa Południowa	172,2	187,3	190,4	201,4
Azja i Pacyfik	Azja Północno-Wschodnia	167,2	184,7	122,8	127,0
	Azja Południowo-Wschodnia	96,0	107,4	84,2	93,1
	Oceania	43,0	42,6	11,9	12,5
	Azja Południowa	22,9	24,3	14,6	15,5
Ameryki	Ameryka Północna	156,4	171,0	106,4	110,1
	Karaiby	24,2	24,8	20,7	21,2
	Ameryka Centralna	8,7	9,4	8,9	9,2
	Ameryka Południowa	23,6	23,9	26,7	27,4
Afryka	Afryka Północna	10,0	10,2	18,5	19,6

⁵ Instytut Turystyki, www.intur.com.pl z dnia 04.02.2015

Afryka Subsaharyjska	24,3	24,0	34,5	36,2
Bliski Wschód	47,5	47,3	51,7	51,6

Źródło: Opracowanie na podstawie *World Tourism Barometer Vol. 12, April 2014*, UNWTO,

<http://mkt.unwto.org/barometer/april-2014-volume-12>, z dnia 22.06.2015

Prognozy na 2014 rok są bardzo korzystne. Największy szacowany wzrost przyjazdów turystycznych będzie miał miejsce w Azji i Pacyfiku oraz Afryce (5%-6%), z kolei najniższy w obu Amerykach (3%-4%).

2.3. Polski ruch turystyczny

2.3.1. Turystyka przyjazdowa do Polski⁶

W 2013 roku wpływy z turystyki wyniosły w Polsce 10 938 mln dolarów. Pozwoliło to uplasować kraj na 15 miejscu w Europie. W stosunku do roku poprzedniego, mimo zachowania podobnej wartości wpływów, odnotowano spadek o 2 pozycje. Największe wpływy w segmencie turystyki osiągają Hiszpania 60 435 (mln dolarów), Francja (56 098 mln dolarów), Włochy (43 912 mln dolarów), Niemcy (41 211 mln dolarów) i Wielka Brytania (40 597 mln dolarów).

Znacznie wyższe, bo 10 miejsce, zajmuje Polska, gdy wziąć pod uwagę liczbę przyjazdów turystycznych, których w 2013 roku odnotowano 15 845 tys. Porównując to z rokiem 2012 należy odnotować stabilizację. Głównymi kierunkami odwiedzin turystów są Francja (83 013 tys. osób), Hiszpania (60 661 tys. osób), Włochy (47 704 tys. osób), Turcja (37 795 tys. osób), Niemcy (31 545 tys. osób) i Wielka Brytania (31 169 tys. osób).

Tabela 3 Przyjazdy oraz wpływy z turystyki przyjazdowej krajów europejskich w latach 2010-2013

Wyszczególnienie		Wpływy z turystyki (mln USD)				Przyjazdy turystyczne (tys.)			
		2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Europa Północna	Dania	5853	6783	6566	6967	8744	7864	8068	-
	Finlandia	3051	3820	3881	4017	3670	4192	4226	-
	Islandia	561	750	863	1055	489	566	673	808
	Irlandia	4118	4190	3883	4429	7134	7630	7550	-
	Norwegia	4707	5308	5442	5661	4767	4963	4375	4734
	Szwecja	8663	10404	10758	11485	4951	9959	10914	-
	Wielka Brytania	32401	35069	36228	40597	28296	29306	29282	31169

⁶ Podrozdział oparty jest na: *Zagranicznej turystyce przyjazdowej do Polski w 2013 roku*, ACTIV Group, Łódź 2014; *Tourism Highlights 2014 Edition*, UNWTO, *Analizy rynków zagranicznych na podstawie sprawozdań ośrodków informacji turystycznej* Polskiej Organizacji Turystycznej 2013 oraz na podstawie informacji dostępnych na stronie Instytutu Turystyki, www.intur.com.pl, dostęp: 15.06.2015 r.

Europa Zachodnia	Austria	18596	19860	18894	20106	22004	23012	24151	24813
	Belgia	12146	1311	13014	13500	7186	7494	7591	7642
	Francja	47013	54753	53550	56098	77648	81550	83013	-
	Niemcy	34679	38879	38136	41211	26875	28352	30407	31545
	Liechtenstein	-	-	-	-	64	67	62	60
	Luksemburg	4119	4831	4617	4819	805	873	905	-
	Monako	-	-	-	-	279	295	292	-
	Holandia	12883	14348	13743	15580	10883	11300	12205	12797
	Szwajcaria	14724	17100	15979	16547	8628	8534	8566	8967
Europa Środkowo-Wschodnia	Armenia	411	448	454	458	687	758	843	957
	Azerbejdżan	657	1287	2433	2365	1280	1562	1986	-
	Białoruś	440	487	685	722	120	116	119	137
	Bułgaria	3637	3967	3748	4059	6047	6328	6541	6897
	Czechy	7121	7628	7035	7050	8629	9019	9461	9004
	Estonia	1073	1249	1226	1393	2372	2665	2744	2868
	Gruzja	659	955	1411	1720	1067	1319	1790	2065
	Węgry	5381	5580	4845	5107	9510	10250	10353	10675
	Kazachstan	1005	1209	1347	1460	3393	4093	4438	4926
	Kirgistan	284	640	435	-	855	2278	2406	-
	Łotwa	640	771	745	864	1373	1493	1435	1536
	Litwa	958	1323	1317	1467	1507	1775	1900	-
	Polska	9526	10683	10938	10938	12470	13350	14840	15845
	Mołdawia	173	195	213	226	64	75	89	96
	Rumunia	1140	1418	1468	1438	1343	1515	1653	1715
	Rosja	8831	11328	10759	11988	20262	22674	25727	28356
	Słowacja	2233	2429	2299	2556	1327	1460	1528	1653
	Tadżykistan	4	3	3	-	-	-	-	-
Turkmenistan	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ukraina	3788	4294	4842	5083	21203	21415	23013	24671	
Uzbekistan	121	-	-	-	975	-	-	-	
Europa Południowa	Albania	1626	1628	1471	1470	2191	2468	3156	-
	Andora	-	-	-	-	1808	2242	2238	2329
	Bośnia i Hercegowina	594	631	622	689	365	392	439	529
	Chorwacja	8259	9211	8812	9555	9111	9927	10369	10955
	Cypr	2108	2570	2599	2917	2173	2392	2465	2405
	Macedonia	197	240	234	267	262	327	351	400
	Grecja	12742	14623	13416	15930	15007	16427	15518	17923
	Izrael	5106	5305	5494	5667	2803	2820	2886	2962
	Włochy	38786	4300	41185	43912	43626	46119	46360	47704
	Malta	1079	1268	1270	1403	1339	1415	1443	1582
	Czarnogóra	732	862	826	884	1088	1201	1264	1324
	Portugalia	10077	11339	11056	12284	6832	7412	7685	8324
	San Marino	-	-	-	-	120	156	139	-
	Serbia	798	992	906	1053	683	764	810	922
	Słowenia	2552	2749	2685	2791	1869	2037	2156	2259
Hiszpania	52525	60031	56263	60435	52677	56177	57464	60661	
Turcja	22585	25054	25435	27997	31364	34654	35698	37795	

Źródło: Opracowanie na podstawie *Tourism Highlights 2014 Edition*, UNWTO

Według danych Instytutu Turystyki w 2013 roku granice Polski przekroczyło około 72,3 mln cudzoziemców, czyli o 8,8% więcej niż rok wcześniej. Największe wzrosty odnotowane zostały z następujących kierunków:

- sąsiedzi ze wschodu (Ukraina, Białoruś, Rosja) – o 13,4%,
- reszta świata – o 11,4%,
- nowe kraje członkowskie (w tym głównie Litwa, Czechy i Słowacja) – o 7,7%.

W przypadku przyjazdów mieszkańców państw „starej Unii” odnotowano 7,6% wzrost, w tym najdynamiczniejsze zmiany dotyczyły Hiszpanii (40,6%) i Danii (27,3%).

Znaczny wzrost zauważalny jest także w skali przyjazdów turystycznych do Polski. W 2013 roku eskalacja tego zjawiska wyniosła 6,8% w stosunku do roku poprzedniego, a wolumen przybrał wartość 15,8 mln. Największe przyrosty dotyczyły turystów pochodzących z reszty świata o 9,4% i ważnych krajów zamorskich o 8,8%. Według prognoz Instytutu Turystyki do 2017 roku liczba osób odwiedzających Polskę ma wzrosnąć do 16,2 mln.

Tabela 4 Przyjazdy cudzoziemców do Polski w 2013 roku

Wyszczególnienie		Przyjazdy ogółem (tys.)	Zmiana (%)	Przyjazdy turystów (tys.)	Zmiana
Ogółem		72310	8,8	15800	6,8
Stara UE	Niemcy	28900	7,9	5280	10,2
	Wielka Brytania	620	17	570	16,3
	Niderlandy	400	2,6	365	2,8
	Austria	355	1,4	325	3,2
	Włochy	335	4,7	310	5,1
	Francja	310	6,9	275	10,0
	Szwecja	205	0,0	185	2,8
	Dania	140	27,3	120	33,3
	Belgia	130	-7,1	110	-8,3
	Hiszpania	225	40,6	215	43,3
	Irlandia	95	-20,8	90	-14,3
	Finlandia	95	0,0	90	-5,3
	Portugalia	45	-43,8	45	-43,7
	Grecja	30	-45,4	30	-45,4
Luksemburg	5	-66,7	5	-66,7	
Nowa UE	Czechy	13380	7,0	245	16,5
	Słowacja	6725	9,2	125	13,6
	Litwa	2890	9,9	590	-3,3
	Łotwa	365	-6,4	330	-1,5
	Węgry	245	8,9	220	10,0
	Estonia	120	4,3	110	4,8
	Rumunia	135	8,0	105	5,0

	Bułgaria	90	0,0	80	0,0
	Słowenia	20	0,0	20	0,0
Sąsiedzi spoza Schengen	Ukraina	7330	12,4	2110	7,1
	Białoruś	3950	-0,3	1530	-3,8
	Rosja	3570	36,8	765	15,9
Ważne zamorskie	USA	310	6,9	295	9,3
	Kanada	80	-11,1	80	-11,1
	Korea Płd.	65	62,5	60	71,4
	Japonia	45	12,5	45	15,5
	Australia	75	0,0	75	0,0
Reszta świata		1025	11,4	990	9,4

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Instytutu Turystyki, www.intur.com.pl, z dnia 22.06.2015

W strukturze przyjazdowej dominowali turyści z krajów Unii Europejskiej, którzy w 2013 roku stanowili aż 62,34% ogółu turystów odwiedzających Polskę. Zdecydowanie większą popularnością cieszyła się ona u obywateli krajów „starej Unii” co potwierdza udział tej grupy na poziomie 50,73%. Analogiczna relacja dla krajów opisanych jako „nowa Unia” wyniosła w 2013 roku 11,61%. Najwięcej turystów pochodziło z Niemiec (33,42%), Ukrainy (13,35%) i Białorusi (9,68%).

Przedstawione dane dotyczą wszystkich turystów, także tych jednodniowych, i nie uwzględniają celu podróży czy miejsca noclegu. Aby uzyskać bardziej szczegółowy obraz zjawiska turystyki w Polsce warto przeanalizować dane sporządzone przez Główny Urząd Statystyczny pochodzące z rejestrowanej bazy noclegowej.

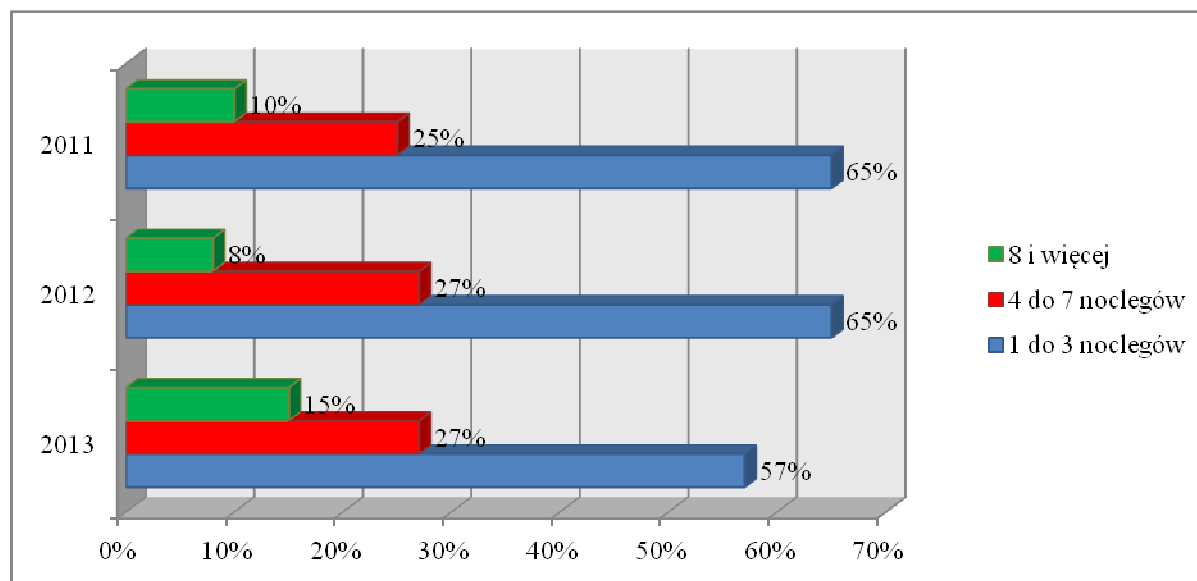
Wyniki badania wykorzystania bazy noclegowej w pierwszym półroczu 2013 r., wskazują, że z turystycznych obiektów noclegowych skorzystało 10,4 mln turystów, w tym 22,2% turystów zagranicznych (około 2,3 mln). W porównaniu do analogicznego okresu 2012 r. odnotowano wzrost ogólnej liczby turystów o 2,1%, w tym turystów zagranicznych o 5,2%.

W zakresie miejsca nocowania największą popularnością turystów (prawie 7,9 mln osób) cieszyły się obiekty hotelowe. Podobne tendencje zauważane są w przypadku turystów zagranicznych gdzie z obiektów hotelowych skorzystało 2,1 mln. osób i tylko co dziesiąty z nich skorzystał z pozostałych obiektów noclegowych – 0,2 mln. Kolejne pozycje wśród obiektów noclegowych zajęły inne obiekty hotelowe (zajazdy, wille, zamki – 0,9 mln gości), ośrodki wczasowe i ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (0,5 mln osób) oraz zakłady uzdrowiskowe 0,3 mln osób).

W 2013 roku średnia długość pobytu turystów w Polsce wyniosła 4,5 noclegu, co oznacza dynamiczny wzrost w stosunku do 2012 roku o 0,7 noclegu. Powyższe jest wynikiem głównie wzrostu udziałów przyjazdów długich, powyżej 8 dni. Wyrażna

zarysowana jest także reguła wydłużonych przyjazdów w przypadku turystów przybywających drogą lotniczą (5,94 noclegu wobec 3,35 dla osób podróżujących drogą lądową). Ponadto zauważalne jest zjawisko krótkoterminowych przyjazdów w przypadku mieszkańców krajów sąsiednich znajdujących się za wschodnią granicą Polski (2,3) oraz z nowych krajów UE (2,2).

Wykres 1 Długość pobytu osób odwiedzających Polskę w 2013 roku (w %)

Źródło: Opracowanie na podstawie K. Janczak, K. Patelak, *Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski w 2013 roku*, ACTIV Group, Łódź 2014, www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Dalsze dane wskazują, że w pierwszej połowie 2013 roku udzielonych zostało 26,1 mln noclegów w Polsce, z czego 5,5 mln dotyczyła turystów zagranicznych. W strukturze geograficznej najczęściej udzielonych noclegów odnotowano w województwach małopolskim (2,5 mln) i dolnośląskim (2,2 mln). Znaczny udział posiadały także województwa pomorskie (1,7 mln), zachodniopomorskie (1,6 mln) oraz mazowieckie (1,3 mln).

W 2013 roku najczęstszą przyczyną przyjazdów były sprawy zawodowe lub służbowe (23%). W perspektywie geograficznej ten powód odwiedzin charakteryzuje szczególnie obywatele nowych krajów UE (41%). Na drugim miejscu wśród czynników skłaniających do przyjazdów znalazła się turystyka (22%), uprawiana głównie przez mieszkańców UE-14 (26%) i Niemców (27%). Ważnym bodźcem są także odwiedziny krewnych (19%, w tym głównie z krajów zamorskich) oraz zakupy (12%, w tym głównie kraje zza wschodniej granicy Polski).

Tabela 5 Cele przyjazdów do Polski w 2013 roku (%)

Cel przyjazdów (%)	Ogółem	Niemcy	UE-14	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś i Ukraina	Główne kraje zamorskie
Turystyka: wakacje, zwiedzanie itp.	22	27	26	19	10	24
Odwiedziny krewnych lub znajomych	19	21	22	13	13	32
Cele zdrowotne	7	12	8	2	1	2
Sprawy zawodowe lub służbowe	23	20	25	41	20	18
Prywatne przyjazdy szkoleniowe	2	3	1	7	1	1
Dorywcza praca	2	1	1	4	3	1
Zakupy na własne potrzeby	12	3	3	3	40	0
Cele religijne	1	1	2	1	0	5
Odwiedziny miejsca pochodzenia	3	4	3	0	0	12
Tranzyt	5	4	3	6	9	2
Inne cele	4	4	6	4	3	3

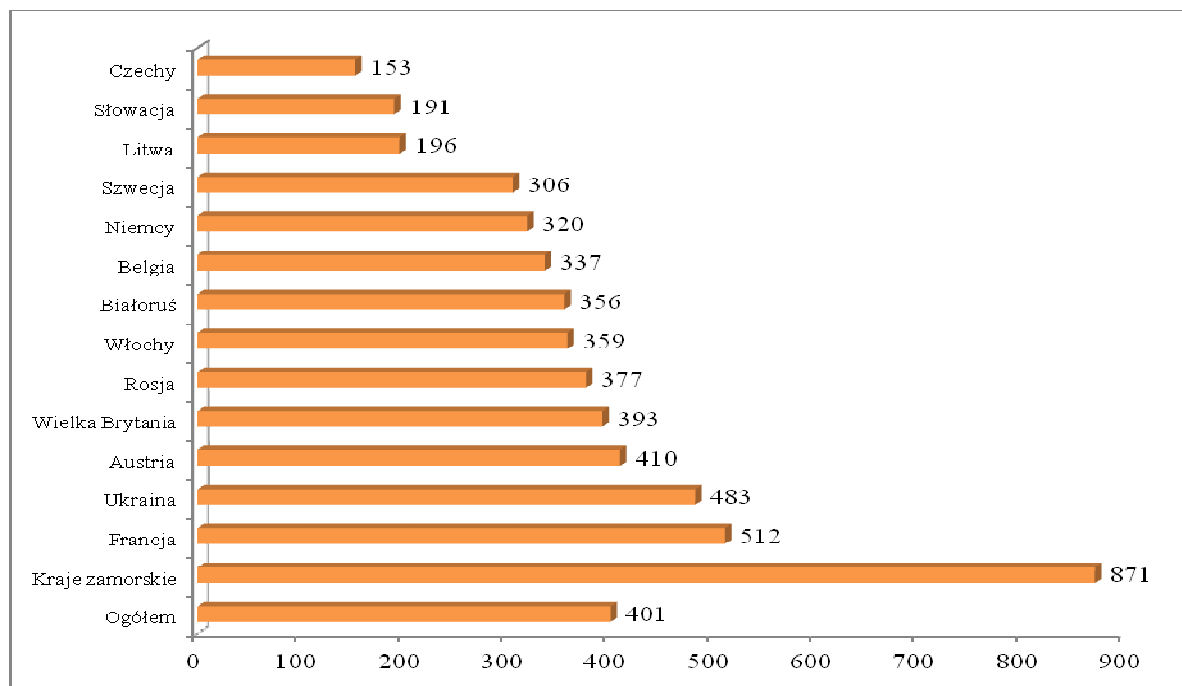
Źródło: Opracowanie na podstawie K. Janczak, K. Patelak, *Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski w 2013 roku*, ACTIV Group, Łódź 2014; Instytut Turystyki, www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Niepokojącym zjawiskiem jest niezbyt wysokie zainteresowanie Polską, jako ciekawym miejscem do wypoczynku i zwiedzania wśród turystów z Rosji, Białorusi i Ukrainy.

Przeciętne wydatki turystów poniesione na terenie Polski wyniosły 401 dolarów na osobę i 76 dolarów na 1 dzień pobytu. Porównując te dane z wynikami osiągniętymi za 2012 rok widoczny są nieznaczne spadki przeciętnych wydatków na osobę (o 3 dolary) i wydatków dziennych (o 2 dolary).

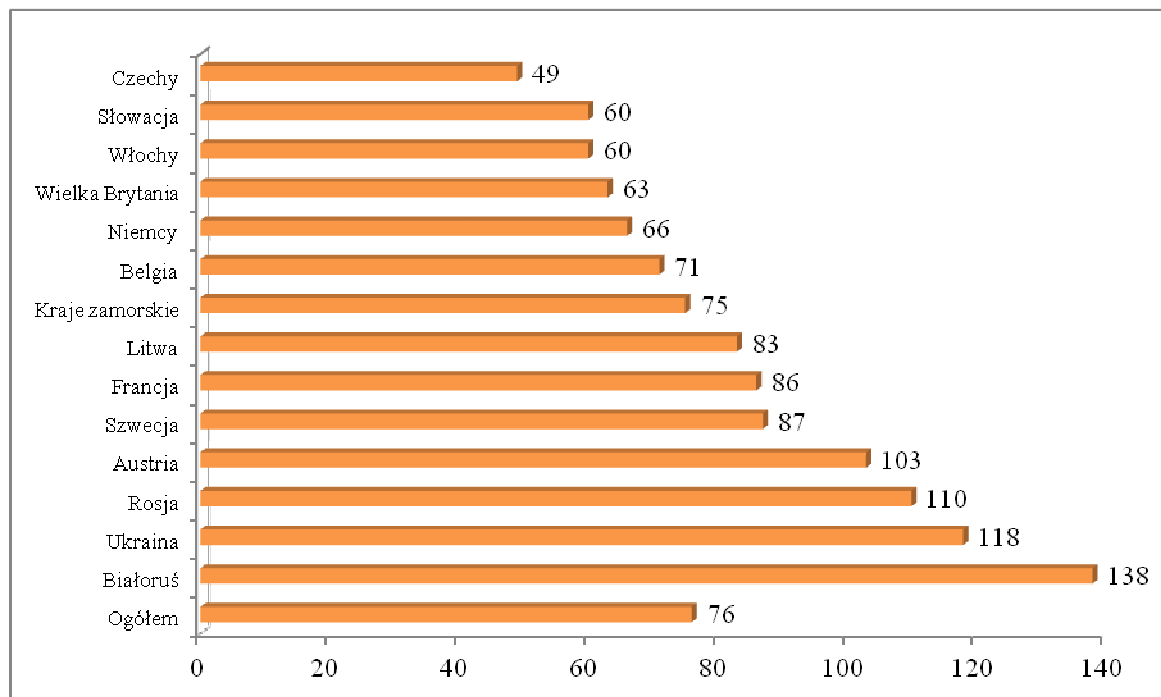
Przeciętne wydatki na osobę analizowane wśród krajów oscyływały w granicach od 153 dolarów (Czechy) do 871 dolarów (wybrane kraje zamorskie). W odniesieniu do ważnych dla polskiej turystyki rynków emisyjnych jak Rosja, Ukraina, Litwa, Białoruś, Francja, Wielka Brytania i Węgry odnotowano wzrost wydatków w stosunku do roku 2012. Odwrotna sytuacja obserwowana jest w przypadku Włoch, Czech, Niemiec i Szwecji. W przypadku przeciętnych dziennych wydatków turystów, analiza danych pokazuje, że wahały się one w granicach od około 49 dolarów (Czechy) do 138 USD (Białoruś). W stosunku do roku poprzedniego w największym stopniu wzrosły przeciętne dzienne wydatki nierezydentów z Białorusi, Rosji i Ukrainy, spadły zaś – z Włoch.

Wykres 2 Przeciętne wydatki turystów odwiedzających Polskę na osobę w 2013 roku w USD

Źródło: Opracowanie na podstawie K. Janczak, K. Patelak, *Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski w 2013 roku*, ACTIV Group, Łódź 2014; Instytut Turystyki, www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Wykres 3 Przeciętne wydatki turystów odwiedzających Polskę na 1 dzień pobytu w 2013 roku w USD

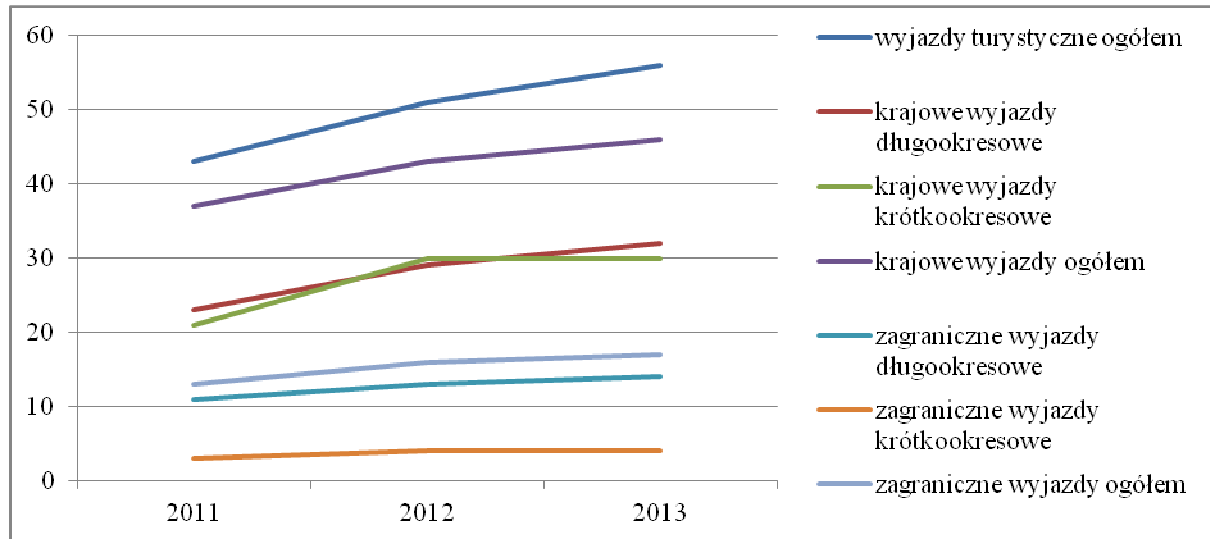

Źródło: Opracowanie na podstawie K. Janczak, K. Patelak, *Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski w 2013 roku*, ACTIV Group, Łódź 2014; Instytut Turystyki, www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

2.3.2. Turystyka wyjazdowa Polaków⁷

Według szacunków Instytutu Turystyki w 2013 roku odnotowano 9% wzrost uczestnictwa mieszkańców Polski w wyjazdach turystycznych w stosunku do 2012 roku.

Wykres 4 Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych w latach 2011-2013

Źródło: Opracowanie na podstawie *Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań*, Instytut Turystyki www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

W ostatnim roku nastąpił wzrost zarówno krajowych, jak i zagranicznych wyjazdów długookresowych o odpowiednio 11% i 7%. Na zbliżonym poziomie pozostało natomiast uczestnictwo w wyjazdach krótkookresowych, niezależnie od docelowego miejsca podróży. Wyraźnie, bo o 6%, wzrosła także liczba podróży zagranicznych.

W 2013 roku Polacy wzięli udział w 42,45 mln krajowych podróżach turystycznych, czyli o 1,95 mln (5%) więcej niż w 2012 roku. Większość stanowiły wyjazdy krótkookresowe (60%), niemniej najdynamiczniej wzrosła liczba wyjazdów na 5 dni i więcej (o 11%). Zauważalne jest także wydłużenie przeciętnej długości pobytu przy wyjazdach krótkookresowych.

⁷ W podrozdziale wykorzystano informacje opisane w *Podróżach Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki* Instytutu Turystyki oraz *Indeksie Koniunktury Turystycznej* Instytutu Turystyki Warszawa 2013, <http://www.intur.com.pl/> z dnia 04.02.2015

Tabela 6 Podróże krajowe Polaków w latach 2011-2013

Wyszczególnienie		2011	2012	2013	Zmiana 13/12
Krajowe podróże Polaków w wieku 15 lat i więcej (mln)	Krótkookresowe	17,1	25,6	25,85	1%
	Długookresowe	12,5	14,9	16,6	11%
Średnia długość pobytu podczas krajowych podróży (liczba noclegów)	Krótkookresowe	1,9	1,9	2,1	11%
	Długookresowe	9,0	8,4	8,4	0%

Źródło: Opracowanie na podstawie *Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań*, Instytut Turystyki www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Biorąc pod uwagę cel podróży krajowych zauważalny jest przyrost udziału wyjazdów o nacechowaniu typowo turystycznym o 8 punktów procentowych dla wyjazdów krótkookresowych i o 7 punktów procentowych dla wyjazdów długookresowych na przestrzeni lat 2012-2013. W badanym okresie odnotowany został ponadto nieznaczny spadek odwiedzin u krewnych bądź znajomych, wyjazdów służbowych, z pobudek religijnych, zdrowotnych bądź innych. Charakterystyczne w strukturze celów krajowych podróży Polaków jest znaczna przewaga wyjazdów turystycznych długookresowych (56%) oraz odwiedzin w przypadku wyjazdów krótkookresowych (34%). Nadal wysokie, ale malejące z roku na rok znaczenie mają odwiedziny u krewnych i znajomych (20%). Stosunkowo najdynamiczniej rozwija się skala przejazdów wynikająca z pobudek służbowych – wzrost na przestrzeni lat 2011-2013 o blisko 10 punktów procentowych.

Tabela 7 Cele krajowych podróży Polaków w latach 2011-2013 (w%)

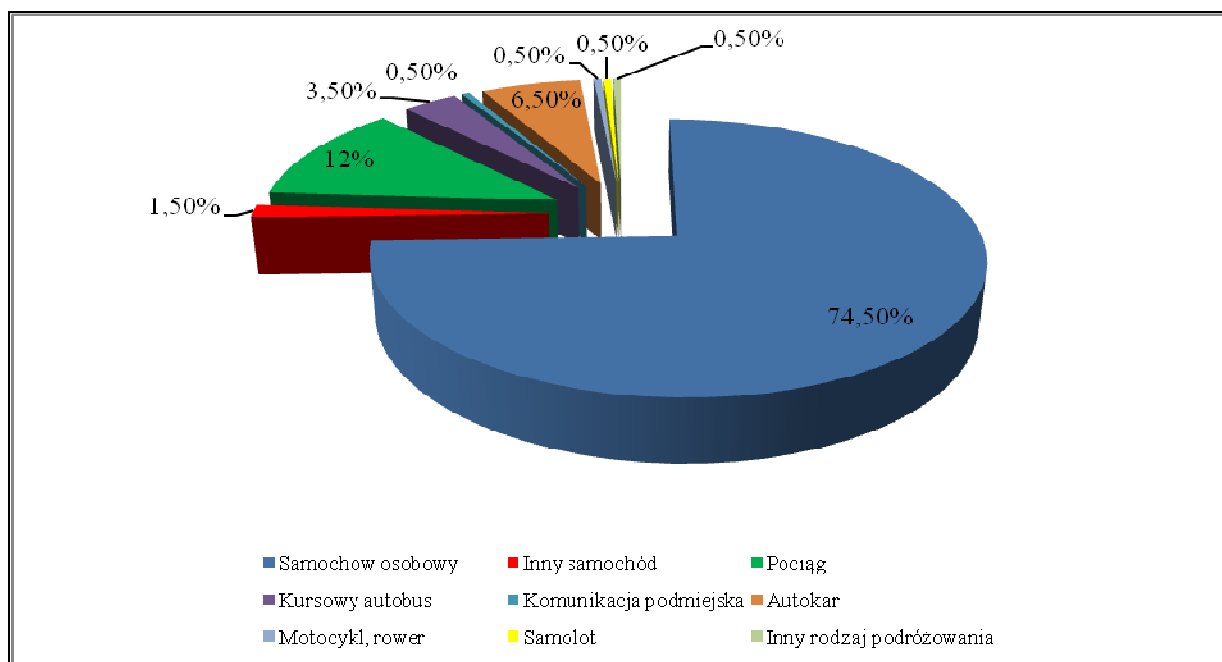
Cel wyjazdu	Rok	Cele krajowych podróży Polaków	
		Krótkookresowy	Długookresowy
Turystyczno-wypoczynkowy	2011	30	52
	2012	31	49
	2013	39	56
Odwiedziny u krewnych, znajomych	2011	52	30
	2012	36	23
	2013	34	23
Służbowy	2011	14	10
	2012	25	17
	2013	21	15
Zdrowotno-rehabilitacyjny	2011	1	4
	2012	1	5
	2013	0,5	4,5
Religijny	2011	1	1
	2012	1	1
	2013	0,5	0,5
Inny	2011	2	3
	2012	6	5
	2013	5	1

Źródło: Opracowanie na podstawie *Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań*, Instytut Turystyki www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Głównym środkiem transportu wykorzystywanym podczas podróży krajowych jest samochód osobowy (74,5%). Jego znaczenia na przestrzeni lat 2011-2013 wzrosło o około 4,5 punktu procentowego. Ważnymi formami podróży są nadal przejazdy kolejowe i autokarowe, a ich udział jest ustabilizowany w perspektywie ostatnich 3 lat. W przypadku wyjazdów zagranicznych przeważają te, przy wykorzystaniu samolotu, jako środka transportu.

W 2013 roku udział cytowanej grupy lokomocji wyniósł 42% i wzrastał o 10 punktów procentowych co roku. W tym samym okresie odnotowano spadek o ponad 3 punkty procentowe przejazdów samochodami osobowymi (łączna partycypacja na koniec 2013 roku wyniosła 35,4%). Duże znaczenie mają także ekspedycje autokarami (14%).

Wykres 5 Środki transportu wykorzystywane podczas podróży krajowych (%)

Źródło: Opracowanie na podstawie *Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań*, Instytut Turystyki, www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Najczęstszym regionem kraju wybieranym przez podróżujących Polaków w celach turystycznych jest województwo małopolskie (7,2 mln). Ważnymi lokalizacjami są ponadto województwa pomorskie (6 mln), mazowieckie (4,7 mln) i dolnośląskie (3,9 mln). **Województwo kujawsko-pomorskie plasuje się na 9 miejscu z 2,1 mln wizyt.** Na przestrzeni lat 2011-2013 najbardziej dynamicznie rozwijała się turystyka w województwach: małopolskim (o 157,14%), podkarpackim (o 121,43%) i pomorskim

(o 114,29%), z kolei w województwie podlaskim jako jedynym odnotowano spadek wizyt o 6,67%. Średni wzrost odwiedzin we wszystkich regionach wyniósł 54,46%, co podkreśla stosunkowo nieduży rozwój jaki odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim (31,25%).

Tabela 8 Natężenie krajowego ruchu turystycznego według województw i liczby krajowych podróży ogółem (mln)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Dolnośląskie	2,7	3,7	3,9
Kujawsko-Pomorskie	1,6	2,3	2,1
Lubelskie	1,8	1,7	2,2
Lubuskie	0,8	1,0	1,0
Łódzkie	1,2	1,4	1,7
Małopolskie	2,8	5,2	7,2
Mazowieckie	3,4	5,4	4,7
Opolskie	0,4	0,5	0,7
Podkarpackie	1,4	2,4	3,1
Podlaskie	1,5	0,9	1,4
Pomorskie	2,8	5,3	6,0
Śląskie	2,5	3,3	3,4
Świętokrzyskie	1,0	1,2	1,7
Warmińsko-Mazurskie	1,8	2,2	2,5
Wielkopolskie	1,6	3,1	2,6
Zachodniopomorskie	2,8	3,2	2,8
Łączna liczba wizyt	30,1	42,8	47,0
Liczba podróży	29,6	40,5	42,45

Źródło: Opracowanie na podstawie *Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań*,

Instytut Turystyki www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Tabela 9 Przeciętne wydatki na podróż krajowe Polaków (PLN)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Przeciętne wydatki na krajowe podróże długookresowe	981	1081	1116
Przeciętne wydatki na krajowe podróże krótkookresowe	325	532	494

Źródło: Opracowanie na podstawie *Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań*,

Instytut Turystyki www.intur.com.pl, z dnia 15.06.2015

Uzupełnieniem przedstawionych danych jest także opracowanie i oszacowanie koncepcji Indeksu Koniunktury Turystycznej Vistula (VIKT) wykonanej przez Instytut Turystyki. „VIKT jest syntetycznym wieloskaźnikowym indeksem obejmującym swoim zakresem stan i zmiany w dziedzinie podaży i popytu hotelowego, zagranicznej turystyki

przyjazdowej oraz ruchu lotniczego.”⁸ W celu wyliczenia wartości indeksów cząstkowych posłużono się wskaźnikami dotyczącymi:

- liczby miejsc noclegowych w hotelach wg kategorii hotelu,
- liczby udzielonych noclegów w hotelach wg kategorii hotelu,
- stopnia wykorzystania pokoi hotelowych wg kategorii hotelu,
- liczby przejazdów turystów zagranicznych,
- liczby korzystających z hoteli turystów zagranicznych,
- wpływów od odwiedzających Polskę cudzoziemców,
- wydatków w Polsce na 1/turystę z zagranicy,
- proporcji pomiędzy liczbą turystów odwiedzających Polskę, a liczbą ludności,
- liczby pasażerów na lotniskach,
- liczby pasażerów czarterowych na lotniskach,
- udziału pasażerów czarterowych w całym ruchu
- wartości PKB.

Zakres czasowy przeprowadzonej analizy obejmował lata 2007-2012, gdzie za rok bazowy przyjęto rok 2007, który charakteryzował się dobrą koniunkturą gospodarczą oraz wysoką aktywnością na rynku turystycznym. Zestawienie wyników dla każdej badanej podgrupy przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 10 Łączna wartość rocznego Indeksu Koniunktury Turystycznej Vistula (VIKT) w latach 2007-2012 oraz zmiany wobec roku poprzedniego

Okres	Indeks cząstkowy								Suma
	Wartość Indeksu Popytu Hotelowego		Wartość Indeksu Zagranicznej Turystyki Przyjazdowej		Wartość Indeksu Ruchu Pasażerskiego w Portach Lotniczych		Wartość Indeksu Podaży Hotelowej		
	nominal.	bazowa	nominal.	bazowa	nominal.	Bazowa	nominal.	bazowa	
2007	26 603,4	100	17,6371	150	2 454,2	100	374,5	50	400
2008	26 981,0	101,4	16,3746	139,3	3 028,1	123,4	429,2	57,3	421,4
2009	24 111,5	90,6	16,9343	144,0	3 020,9	123,1	458,5	61,2	418,9
2010	27 789,6	104,5	19,3881	164,9	3 428,6	139,7	498,3	66,5	475,6
2011	32 025,5	120,4	18,3563	156,1	3 856,9	157,2	532,4	71,1	504,8
2012	36 053,1	135,5	19,7833	168,3	4 368,3	178,0	585,1	78,1	559,9

T. Dziedzic, W. Bartoszewicz, *Indeks koniunktury turystycznej – wielowskaźnikowy indeks stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej Vistula Indeks Koniunktury Turystycznej (VIKT)*, Instytut Turystyki, Warszawa 2013

⁸T. Dziedzic, W. Bartoszewicz, *Indeks koniunktury turystycznej – wielowskaźnikowy indeks stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej Vistula Indeks Koniunktury Turystycznej (VIKT)*, Instytut Turystyki, Warszawa 2013

Łączna roczna wartość Indeksu w ujęciu narastającym wzrastała w każdym z analizowanych lat, za wyjątkiem roku 2009, w którym cała gospodarka Polski, w tym także branża turystyczna, odczuła efekt zjawisk recesyjnych. Najbardziej dynamiczny wzrost wartości VIKT miał miejsce w roku 2010 i wyniósł 13,5%. Ogółem z wyjściowego poziomu, przyjętego jako 400 pkt. w 2007 roku VIKT zwiększył się o prawie 160 pkt. do roku 2012, co oznacza wzrost o 40%. Właśnie ta wielkość określa skalę zmiany polskiej turystyki w zakresie mierzonym przez VIKT. Po uwzględnieniu trudnych sytuacji makroekonomicznych charakteryzujących region, osiągnięty wynik należy uznać za dobry. Wysoki poziom indeksu łącznego generowany był głównie przez najszybciej rozwijający się indeks ruchu lotniczego (78%) oraz podaży hotelowej (o 56%). Stosunkowo najwolniej zwiększała się wartość indeksu zagranicznej turystyki przyjazdowej (o 12%).

3. Analiza atrakcyjności turystycznej Gminy Miasto Chełmno

3.1. Położenie oraz dostępność komunikacyjna⁹

Chełmno jest miastem na prawach powiatu, położonym nad Wisłą, w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego.

Rysunek 1 Położenie Chełmna na mapie Polski

Źródło: Polski Serwis Turystyczny, <http://www.poland24h.pl/atrakcje/Chełmno-236,8.html>, z dnia 05.02.2015 r.

Sieć drogową na terenie miasta Chełmna tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję, jaką pełnią, dzieli się na poniższe kategorie: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Zarządcami dróg w zakresie planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące organy administracji:

- dróg krajowych – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział Bydgoszcz,
- dróg wojewódzkich – Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy,
- dróg powiatowych – Zarząd Dróg Powiatowych w Chełmnie,
- dróg gminnych – Gmina Miasto Chełmno.

Przez obszar miasta Chełmna przebiega droga krajowa numer 91 łącząca Gdańsk z Cieszynem. Stanowi ona polską część międzynarodowego szlaku komunikacyjnego E75 Helsinki – Gdańsk – Łódź – Budapeszt – Ateny. O atrakcyjności Chełmna, jako ważnego

⁹ Podrozdział powstał w oparciu o *Strategię Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015-2025*, Chełmno 2014 www.powiat-chelmno.pl, z dnia 15.06.2015

węzła komunikacyjnego świadczą także pozostałe drogi przebiegające przez granice powiatu. Należą do nich:

- DK 55 Stolno – Grudziądz – Kwidzyn – Malbork – Nowy Dwór Gdański,
- DK 91 Gdańsk – Chełmno – Toruń – Łódź – Częstochowa (długość na terenie miasta wynosi 5,055 km),
- DW 245 Gruczno – Kosowo – Niedźwiedź – Głogówko – Chełmno (długość drogi na terenie miasta wynosi 3,809 km),
- DW 543 Paparzyn – Radzyń Chełmiński – Jabłonowo Pomorskie – Brodnica,
- DW 548 Stolno – Lisewo – Wąbrzeźno – Płachoty – Brodnica,
- DW 550 Chełmno – Kokocko – Unisław (długość drogi na terenie miasta wynosi 4,623 km),
- DW 551 Strzyżawa – Unisław – Chełmża – Wąbrzeźno,
- DW 597 Unisław – Rzęczkowo.

Przez obszar powiatu chełmińskiego przebiega także czynna linia kolejowa, na której kursy odbywają dwie linie:

- Linia 207 Toruń Wschodni – Kornatowo – Grudziądz – Malbork,
- Linia 209 Bydgoszcz Wschód – Unisław Pomorski – Chełmża – Kowalewo Pomorskie¹⁰.

Obecnie w Chełmnie nie są prowadzone przewozy kolejowe. Dawna stacja została przekazana do innego użytku. Międzynarodowy port lotniczy znajduje się w Bydgoszczy oddalonej o 50 km od Chełmna. Kilka kilometrów od miasta tj. w Watorowie znajduje się prywatny Ośrodek Szkolenia Lotniczego wraz z lotniskiem, pozwalający na lądowanie małych samolotów prywatnych i turystycznych. Komunikację zbiorową z sąsiednimi gminami czy innymi miastami powiatowymi zapewnia łączność autobusowa. Z uwagi na dużą liczbę mieszkańców na terenie Chełmna wprowadzony został także system zbiorowej komunikacji pasażerskiej w formie linii obsługiwanej przez mikrobusy.

Główną rzeką przepływającą przez teren Chełmna jest Wisła, która nie pełni aktualnie roli szlaku transportowego. Jej wykorzystanie ogranicza się do celów turystycznych, rekreacyjnych i sportowych.

¹⁰ *Strategia Rozwoju Powiatu Chełmińskiego na lata 2015-2025*, Chełmno 2014 www.powiat-chelmno.pl, z dnia 15.06.2015

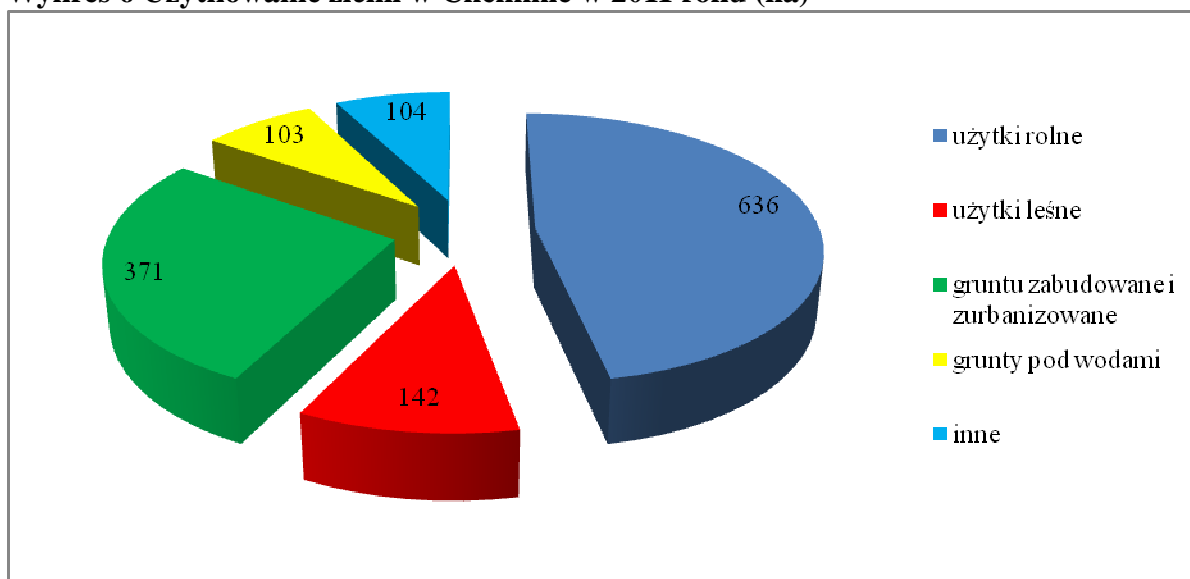
Obecnie Chełmno jest ważnym ośrodkiem obsługi ludności i administracji ponadlokalnej w województwie kujawsko-pomorskim, a przede wszystkim stanowi centrum gospodarcze, ekonomiczne i kulturowe powiatu chełmińskiego.

3.2. Walory przyrodnicze Chełmna¹¹

Chełmno jest najstarszym miastem i administracyjnym ośrodkiem obszaru od wieków nazywanego ziemią chełmińską. Zachowało oryginalną urbanistyczną strukturę miasta średniowiecznego i liczne, cenne obiekty średniowiecznej architektury. Dziedzictwo to, podobnie jak i bogate tradycje aktywności kulturowej stanowią potencjał tego obszaru.

Chełmno charakteryzuje się niskim poziomem zalesienia. Na łączną powierzchnię 1356 ha w 2012 roku przypadało 28,2 ha lasów. Oznacza to, że lasy stanowią nieco ponad 2% terenów miasta, z kolei użytki leśne około 10%. Główną formą użytkowania terenów miasta jest użytkowanie rolnicze (około 1/3 powierzchni). Około 25% udziału posiadają tereny zabudowane i zurbanizowane, z kolei grunty pod wodami oraz tereny inne zajmują po około 7,5% powierzchni miasta.

Wykres 6 Użytkowanie ziemi w Chełmnie w 2011 roku (ha)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Miasta Chełmno i Głównego Urzędu Statystycznego

Lasy znajdujące się na terenie miasta Chełmno wchodzą w skład Nadleśnictwa Jamy, obręb Chełmno. Są one rozmieszczone nierównomiernie na całym terytorium miasta,

¹¹ W podrzdziale wykorzystano informacje dostępne w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2005-2013* oraz dostępne na stronach: <http://www.powiat-chelmno.pl/> i http://www.chelmno.nod.pl/index.php?p=walory_przyrodnicze z dnia 06.02.2015.

jednakże można wskazać największe kompleksy, które znajdują się w strefie krawędziowej doliny Wisły (głównie w części południowo-zachodniej oraz w części południowo-wschodniej). Dodatkowo z uwagi na położenie miasta nad Wisłą, zauważalny jest duży udział łąk i pastwisk w obrębie jej doliny. W zakresie fauny Chełmno nie wyróżnia się na tle regionu, występują tam liczne odmiany ptaków i owadów, kilka gatunków gadów czy płazów.

Główną formą zieleni urządzonej są licznie reprezentowane parki. Poza nimi znajdują się także skwery, zieleńce czy zieleń przykościelna i cmentarna. Wykaz terenów zieleni został zamieszczony w poniższej tabeli.

Tabela 11 Wykaz terenów zieleni na obszarze miasta Chełmna

Rodzaj terenu zieleni	Nazwa	Powierzchnia [ha]	Lokalizacja
Park	Park Pamięci i Tolerancji im. dr. Ludwika Rydygiera	2,0269	Od ul. Dworcowej do Alei 3 Maja, od ul. Powstańców Wielkopolskich do murów obronnych
	Nowe Planty	2,5906	Od ul. Dworcowej do ul. Kamionka, od ul. Wodnej do ul. Studziennej
	Stare Planty	1,9018	Od ul. Wodnej do ul. Rybackiej, od ul. Stare Planty do ul. Kilińskiego
	Park przy gmachu Urzędu Miasta	1,0020	Od ul. Dworcowej do ul. Kamionka, od ul. Studziennej do ul. Krótkiej
	Park 30-lecia PRL	9,9107	Od ul. Osnowskiej do ul. Harcerskiej, od Al. 3 Maja do rzeki Browiny
	Park Słowackiego	42,513	Od rzeki Browiny do os. Dworzyska, od ul. Morelowej do os. Dworzyska, od Os. Nad Brwiną do ul. Parowa, od ul. Parowa do motokrosu
	Razem powierzchnia	59,9450	
Las		0,2648	ul. Brzoskwiniowa
		0,5264	ul. Parowa
		2,2180	ul. Gen. Jastrzębskiego
		17,9640	Od ul. Nad Groblą do rzeki Wisły
		0,1018	Przy ul. Gorcezyckiego
Razem powierzchnia	21.0750		
Skwer		0,8859	Rynek
		0,6877	Plac Wolności
	Razem powierzchnia	1,5736	
Grunty zadrzewione i zakrzewione (zieleń ochronna)		0,6668	Skarpa os. Kopernika
		5,2800	Skarpy przy ul. Gorcezyckiego
		3,0990	Pas ochronny przy drodze krajowej nr 91 do os. Kolonia Wilsona
		2,0480	Skarpa os. M.C. Skłodowskiej

		0,0610	ul. Toruńska
	Razem powierzchnia	11,1548	
Pozostałe		2,0333	ul. Strusia
		3,8060	Zrekultywowane wysypisko odpadów komunalnych od ul. Gorceyckiego do drogi z ul. Toruńskiej do Kałdusa
		1,8127	ul. Gen. Jastrzębskiego
		0,2448	ul. Kwiatowa
	Razem powierzchnia	7,8968	
Ogółem	101,6450		

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Miasta Chełmno

Położenie Chełmna i powiatu chełmińskiego w części Wysoczyzny Chełmińskiej (nazywanej też Pojezierzem Chełmińskim lub Doliną Fordońską) jest ważnym elementem z uwagi na walory przyrodnicze, bowiem obszar ten położony jest wzdłuż Wisły, która objęta jest Zespołem Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Teren ten charakteryzuje się bardzo dużym urozmaiceniem zawdzięczając swoją ostanią formę zlodowaceni bałtyckiemu. W ukształtowaniu powierzchni największy udział mają płaskie i faliste wysoczyzny morenowe. Tylko okolice Chełmna mają swój własny obszar pradoliny wytworzony przez Wisłę z dominującymi wydmami parabolicznymi lub wałowymi.

Rzeka wisła wraz z dopływami (Borowina i Trynka) tworzą oś hydrograficzną powiatu. Znajdują się tu również liczne jeziora i oczka jeziorne typu polodowcowego (np. jezioro Starogrodzkie).

Klimat w chełmińskiego powiecie chełmińskim zmiennością jest zmienny, czego powodem jest ścieranie się mas powietrza – kontynentalnego z oceanicznym.. Warunkuje go głównie położenie geograficzne. Opady na tym terenie wynoszą około 550 – 600 mm w ciągu roku, a okres wegetacji trwa około 205 dni.

Fauna i flora obszaru bogato jest dość bogata, czego wynikiem są warunki mikroklimatyczne, zróżnicowana rzeźba terenu i różne gatunki gleb. Szata roślinna charakteryzuje się formami typowymi dla dolin wielkich rzek oraz terenów wydmowych, a także chłodniejszych obszarów pojeziernych. W wyniku tego teren powiatu i doliny Wisły posiada wiele zróżnicowanych zbiorowisk roślinnych. Obszary leśne to zdecydowana przewaga sosny, a świat zwierzęcy jest bardzo różnorodny z największym udziałem zwierząt bezkręgowych.

Na Niżu Polskim występują nieliczne miasta o solnie urozmaiconej rzeźbie terenu zabudowy miejskiej – do takich miast należy Chełmno. Położenie miasta na górującym nad

dolinnym otoczeniem półwyspie wysoczyznowym przez wieki było walorem obronnym, a obecnie jest unikalnym walorem krajobrazowym. Kolejnymi walorami miasta Chełmna są tereny zielone takie jak parki, skwery i zieleńce. Szczególne znaczenie mają tu parki Stare i Nowe Planty – są to tereny, które bezpośrednio otaczają miasto i wraz z zabytkową architekturą tworzą unikalny układ urbanistyczny starego miasta Chełmna.

Ochrona terenów zielonych na terenie powiatu chełmińskiego się należy do Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Na ich terenie w obrębie powiatu znajduje się wiele rezerwatów przyrody, powołanych dla ochrony unikalnej flory i fauny tych okolic.

Teren miasta posiada fragment rezerwatu przyrody „Łęgi na Ostrowiu Panieńskim”, a także 8 obiektów uznanych za pomniki przyrody. Bardzo duży wpływ na malowniczość krajobrazu powiatu chełmińskiego ma unikalna roślinność chroniona w rezerwach przyrody, do których należą:

- "Ostrów Panieński" (14,77 ha) - stworzony w celu ochrony dużego i stosunkowo naturalnego kompleksu leśnego na siedlisku łągu wiązowo-jesionowego w dolinie dolnej Wisły, stanowiskami gdzie występują stanowiska rzadkich gatunków roślin, w tym trufli letniej.
- "Łęgi na Ostrowiu Panieńskim" (34,42 ha) - położone w sąsiedztwie wyżej wymienionego rezerwatu, mające zbliżone warunki siedliskowe. Panuje w nich podobnie wykształcony łąg wiązowo-jesionowy.
- "Płutowo" (17,96 ha) - powstał w celu ścisłej ochrony lasu mieszanego na zboczach parowu wciętego w krawędź doliny Wisły; zawiera okazałe graby liczące 90-120 lat, dęby ok. 200 lat i również wiekowe lipy, klony, buki i jesiony.
- "Zbocza Płutowskie" (19,49 ha) – położone 15 km od Chełmna, obejmujące fragment prawego zbocza doliny Wisły. zabezpiecza zabezpiecza się tu rzadką florę, tj. zespoły roślinności stepowej, które tworzą niewielkie, ale prawie już reliktowe wysepki.
- "Góra św. Wawrzyńca (0,70 ha) - położona w południowej części Uroczyska Uśc na krawędzi doliny Wisły, między Chełmnem a Kałdusem. Teren ten objęty jest ochroną nie tylko z uwagi na walory przyrodnicze ale również i na unikalną wartość historyczną grodziska.

Naturalne walory Chełmna wraz z jego okolicami pod względem rozwoju turystyki mogą pełnić dwie funkcje:

- 1) są znakomitym tłem, które pozwala wyeksponować zabytki miasta w postaci zewnętrznej panoramy,
- 2) mogą stać się osobnym produktem dla wybranych rynków docelowych (np. dla specjalistów takich jak ornitolodzy).

W bogate i urozmaicone walory naturalne Chełmna i okolic umiejętnie wkomponowano obiekty i rozwiązania stworzone przez człowieka – powiązanie takie stwarza unikalny klimat miasta, co może być traktowane jako osobny, spójny produkt turystyczny.

Występowanie na terenie miasta Chełmna obszarów objętych prawną ochroną przyrody w rozumieniu ustawy z dn. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2009 r. Nr 151 poz. 1220, ze zm.) jest istotne z punktu widzenia turystyki z dwóch zasadniczych powodów: po pierwsze stanowią one jeden z walorów przyciągających osoby zwiedzające, tym cenniejszy, że ulokowany na terenie miejskim co nie jest powszechnym zwyczajem. Po drugie, ograniczenia narzucone przez prawo, diametralnie zmniejszają możliwość rozbudowy infrastruktury w bezpośrednim sąsiedztwie tych terenów. Z punktu widzenia turystyki jest to tożsame z potencjałem, który należy wykorzystać w ramach rygorów ustanowionych prawem. Do takich terenów należą:

- Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Zajmuje on powierzchnię 1386 ha na terenie miasta;
- Rezerwat przyrody Ostrów Panieński o powierzchni 14,4 ha (w tym 3,23 ha na terenie miasta) utworzony w 1922 roku;
- 26 pomników przyrody w postaci szczególnie wartościowych egzemplarzy drzew (dąb szypułkowy, wierzba biała, klon jawor, jesion wyniosły, buk pospolity czerwono listny, sosna czarna, cis pospolity).

Na terenie powiatu chełmińskiego znajdują się także dwa obszary NATURA 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków – Dolina Dolnej Wisły, obejmujący międzywale Wisły o łącznej powierzchni 1 993,1 ha oraz obszar specjalnej ochrony siedliskowej – Solecka Dolina Wisły o długości 49 km.

Istnienie tylu obszarów chronionych na terenie miasta świadczy o jego wyjątkowości oraz powinno zostać wykorzystane w bardziej efektywny sposób przy tworzeniu produktów turystycznych bazujących na nich.

Walory naturalne są względnie istotnym, jednakże wciąż nie w pełni wykorzystanym potencjałem Chełmna. Brak zagospodarowania i odpowiedniego wyeksponowania niesie

za sobą mniejszą atrakcyjność tych miejsc. Należy także zauważyć, że posiadany potencjał przyrodniczy wpisuje się w trendy światowego rynku turystycznego związanego z popularnością aktywnych form spędzania czasu wolnego, bezpieczeństwem ekologicznym czy integrowaniem walorów naturalnych z kulturowymi. Optymalne użytkowanie terenów naturalnych dla celów turystycznych pozwoli także zdywersyfikować i wzbogacić istniejącą już bazę zabytkową miasta, a tym samym przyczyni się do wydłużenia pobytu turystów.

3.3. Walory antropogeniczne

„Chełmno położone jest malowniczo na dziewięciu wzgórzach Wysoczyzny Chełmińskiej, nad Wisłą, w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Współcześnie nazywane jest „polskim Carcassonne” oraz „małym Krakowem”, a za sprawą relikwii Świętego Walentego, przechowywanej od stuleci w kościele farnym pw. Wniebowzięcia NMP oraz corocznie obchodzonego 14 lutego - Dnia Świętego Walentego tzw. „Walentynek Chełmińskich”, również „Miastem Zakochanych[®]” i „Miastem Miłości[®]”.¹²

„Walory historyczne oraz kulturowe są jednym z istotnych motywów przyjazdu turystów praktycznie z każdego regionu świata. Wśród tych bodźców kluczowe znaczenie posiadają między innymi zabytki (obiekty sakralne i świeckie, założenia parkowo-pałacowe czy układy urbanistyczne), obiekty muzealne oraz ślady dawnej tradycji i kultury ludowej obszaru. To właśnie te walory często przesądają o wyborach turystów. W opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego turystyka kulturowa, rozumiana, jako zespół miejsc i wydarzeń połączonych z walorami artystycznymi, krajobrazowymi, dziedzictwem historycznym czy lokalnymi tradycjami należy do sektorów turystycznych o najwyższym potencjale wzrostowym. Wartościowym przykładem dowodzącym prawdziwości tego twierdzenia jest atrakcyjność Europy, wyróżniającej się właśnie bodźcami kulturowymi.”¹³

Bogactwo walorów kulturowych miasta Chełmna, zaplecze historyczne oraz potencjał przyrodniczy w pełni ukształtował krajobraz miasta, który decyduje o jego atrakcyjności.

Z uwagi na fakt, że walory kulturowe, mają w całości charakter antropogeniczny, niezwykle ważne są dzieje, które ukształtowały krajobraz miasta. One bowiem stanowią często kamień węgielny pod budowę wartościowych produktów turystycznych wykorzystujących potrzebę turystów w zakresie zaspokajania wiedzy historycznej.

¹² Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

¹³ Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.pl.home>, z dnia 06.02.2015

„Symbolem miasta jest dominująca ponad doliną Wisły przepiękna panorama miasta, którą tworzą wysoko wznoszące się wieże chełmińskich kościołów. Chełmno to miasto hanzeatyckie i dawna stolica historycznej ziemi chełmińskiej. Wzmiankowane w dokumentach już w 1065 roku. Z jego początkami związane są miejscowości położone na południe od obecnego miasta tj. wczesnośredniowieczna osada rzemieślniczo-handlowa na górze św. Wawrzyńca w Kałdusie (4km) oraz miejscowość Starogród (7km), siedziba I-szej komturii krzyżackiej zw. chełmińską. Przywilej lokalizacyjny tzw. Prawa Chełmińskie, nadane przez Zakon Krzyżacki 28 grudnia 1233 roku, stało się aż do XVIII w. wzorcem do lokowania 225 miast (m.in. Warszawy, Gdańska, Torunia) oraz 1364 wsi i osad. Dokument zawierał elementy prawa magdeburskiego, flamandzkiego i węgierskiego”¹⁴.

Wiek XIII i XIV stanowiły epokę rozkwitu miasta. W tym okresie powstaje szereg budowli podziwianych do dnia dzisiejszego. Kolejne stulecia charakteryzowały zmiany we władzach Chełmna i ziemi chełmińskiej. Najpierw wypowiedziano ją Krzyżakom (co zeszło się w czasie z wojnami polsko-krzyżackimi i upadkiem gospodarczym), następnie Chełmno i ziemia chełmińska powróciła do Królestwa Polskiego, w latach 1454-1793 stają się siedzibą województwa chełmińskiego, a w międzyczasie tj. w XVI wieku trafiają w ręce biskupów chełmińskich. W tym też czasie dokonano przebudowy części miasta na styl renesansowy i wyremontowano mury obronne. Nie miało to jednak znaczącego wpływu na wzrost znaczenia gospodarczego miasta. Epoka dużego znaczenia Chełmna na mapie Polski skończyła się wraz z XV-wiecznymi wojnami. Sytuacji nie poprawiły też kolejne stulecia. W XVII i XVIII wieku kolejne starcia zbrojne i kontrybucje nakładane przez wojska zubożały Chełmno, a po I rozbiórce Polski obszar trafił pod władanie Prus. Okupacja zaborcy pruskiego, tak jak w innym regionach Polski, z jednej strony oznaczała próbę germanizacji ludności polskiej, z drugiej zintensyfikowała polski ruch patriotyczny. Wyzwolenie przyszło 22.01.1920 r., które nie trwało jednak długo, ponieważ okres II wojny światowej oznaczał ponowną okupację. Ostateczna wolność, zdobyta w 1945 roku oznaczała możliwość rozpoczęcia nowego rozdziału w historii Chełmna. Powolnie rozwijano przemysł i handel. W ostatnich latach znacząco wzrosło też nastawienie miasta na turystykę.

Chełmno należy obecnie do najatrakcyjniejszych pod względem turystycznym ośrodków miejskich o średniej wielkości w Polsce, a spacer ulicami miasta można uznać za swoistą lekcję historii sztuki.

¹⁴ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna.

Miasto Chełmno cechuje się ogromnym potencjałem architektoniczno-historycznym, który przyciąga turystów oraz nadaje miastu swoisty charakter i renomę.

„Największymi atrakcjami Chełmna są liczne, dobrze zachowane zabytki pochodzące z okresu jego świetności tj. z XIII-XV wieku.”¹⁵ Najcenniejsze oraz najbardziej znaczące i rozpoznawalne opisano poniżej.

1. Średniowieczny szachownicowy układ urbanistyczny starego miasta

Obecny układ urbanistyczny starego miasta ukształtowany został w XIII wieku i oparty jest na siatce prostopadłe przecinających się ulic, tworzących szachownicowy układ urbanistyczny. „Zachowana część miasta w obrębie murów obronnych z szachownicowym układem ulic, to przykład średniowiecznego układu urbanistycznego miasta, które powstało na tzw. surowym korzeniu. Obowiązującą miarą przy jego zakładaniu był „Pręt Chełmiński” długości 4,35 m, umieszczony przy ratuszu. Centrum miasta stanowi rynek o wymiarach 111x156 m z budynkiem ratusza.”¹⁶

2. Mury obronne

„Zachowane niemal w pełnym obwodzie ceglane mury miejskie - długości 2270 m, których przebieg uwarunkowany został obrysem platformy, na której położone zostało miasto, wzniesiono od połowy XIII wieku do połowy XIV wieku w miejscu pierwotnych umocnień drewniano-ziemnych. W XIV-XVI wieku podwyższane i uzupełniane m.in. w 1563 roku nadaniem Zygmunta Augusta oraz po wojnach szwedzkich w 1678 roku. W II poł. XIX w. dla ułatwienia komunikacji miejskiej rozebrano 2 odcinki murów i 5 bram. Pod koniec XIX w. przeprowadzono również ich konserwację. W murach znajdowało się 25 lub 27 baszt, z których 17 zachowało się w pełni 6 we fragmentach. U wylotu głównych ulic miasta znajdowało się 7 bram. Od strony wschodniej, gdzie występuje teren nizinny zabezpieczone były fosą. Główny wjazd do miasta od strony północno-wschodniej prowadził przez Bramę Grudziądzką i w jej przedłużeniu ulicą Grudziądzką, zaś od południa znajdowała się Brama Tkacka (zwana też Sukienniczą) zamykająca ulicę Tkacką (ul. 22-Stycznia). Obie bramy położone były nad fosą i posiadały pierwotnie mosty zwodzone. Kolejne bramy to Toruńska (Brama Ducha Świętego), ważna brama tranzytowa, u wylotu ulicy Szkolnej - Brama Mostowa, na zachód - Brama Franciszkańska, zwana też Bramą Bosych (później Bramą

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Urząd Miasta Chełmno, www.bip.chelmno.pl z dnia 6.12.2014

Biskupią), ulicę Rybacką zamykała Brama Rybacka, natomiast ulicę Wodną - Brama Wodna ("Malowana")."¹⁷

„Obecnie z zachowanych w murach obronnych baszt wykorzystywanych jest tylko kilka m.in.: Prochowa, Dominikańska, Panieńska oraz trzy inne na punkty widokowe, a z bram obie nierozbrane w XIX w. tj. Brama Grudziądzka i Brama Merseburska.”¹⁸

- **„Brama Grudziądzka** (zwana dawniej Grubińską): - to jedna z bram, której nie rozebrano w XIX wieku. Zbudowana pod koniec XIII wieku, powiększona o przedbramie w XIV wieku, właściwa na rzucie zbliżonym do kwadratu mieści przejazd o półkolistej arkadzie. Około 1620 roku nadbudowano nad nią kaplicę zwaną "Na Bramce", związaną z kultem Matki Boskiej Chełmińskiej. Kaplicę wieńczy szczyt manierystyczny z ok. 1620 roku z warsztatu niderlandzko-gdańskiego.”¹⁹
- **„Brama Merseburska** – znajduje się u wylotu dzisiejszej ulicy Dominikańskiej, w obrębie zespołu klasztornego, jest to prawdopodobnie najstarsza brama miejska, w XIV w. straciła na znaczeniu, została zamurowana i przeznaczona na kaplicę.”²⁰
- **„Baszta Prochowa** – została wzniesiona na przełomie XIII i XIV wieku, w XV wieku została zamurowana i podwyższona. Służyła w średniowieczu, jako magazyn sprzętu wojennego i miejsce wyrobu prochu. Po remoncie od 1977 r. do 1983 r. była tymczasową siedzibą Muzeum Regionalnego. Obecnie mieści się tu ekspozycja stała "Z pradziejów Chełmna i okolic" oraz skromna ekspozycja etnograficzna.”²¹

3. „Gotycko-renesansowy ratusz - jest jednym z najcenniejszych zabytków polskiego renesansu. Stanowił on główny obiekt średniowiecznego rynku w Chełmnie. Zbudowany około roku 1298 w stylu gotyckim, został powiększony i gruntownie przekształcony w latach 1567-1572. Pierwotnie budynek posiadał kilka pomieszczeń w tym między innymi: pomieszczenie dla wagi, archiwum, izbę rady miasta czy izbę sądu chełmińskiego. Obiekt zbudowany jest na planie prostokąta o wymiarach 13,20 m x 22,70 m. Aktualnie

¹⁷ Urząd Miasta Chełmno www.chelmno.pl z dnia 6.12.2014

¹⁸ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna.

¹⁹ Urząd Miasta Chełmno www.chelmno.pl z dnia 6.12.2014

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

w zachodniej elewacji umieszczona jest dawna miara wzorcowa dla całego państwa krzyżackiego (tzw. pręt chełmiński długości 4, 35m.). Od 1983 roku w ratuszu czynne jest Muzeum Ziemi Chełmińskiej oraz Chełmińska Informacja Turystyczna.”²²

4. „Kościół farny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny – należy do grupy najstarszych i największych świątyń Pomorza Wschodniego. Jest wybitnym dziełem architektury gotyckiej, a jednocześnie stał się w średniowieczu modelowym rozwiązaniem dla innych kościołów ziemi chełmińskiej i państwa krzyżackiego np. dla katedry w Królewcu. Zbudowany z fundacji Zakonu Krzyżackiego. Wzmiankowany w dokumencie lokacyjnym z 1233 roku, natomiast pierwszym wspomnianym proboszczem był Henryk z 1238 roku. Od XIII wieku przy kościele farnym działała szkoła miejska i istniała też biblioteka. W roku 1472 założono przy kościele "studium particulare" czyli szkołę na poziomie wyższego gimnazjum, a jej prowadzenie powierzono Braciom Wspólnego Życia z Zwolle w Niderlandach. W roku 1519 biskupi nadali farę Braciom podnosząc ją jednocześnie do rangi kolegiaty. Po roku 1649 świątynia stała się Sanktuarium Maryjnym. W latach 1676-1825 kościół znajdował się pod zarządem księży Misjonarzy, którzy w połowie XVIII w. uruchomili przy nim drukarnię. W roku 1825 nastąpiła kasata Zgromadzenia ks. Misjonarzy. Lata 1883 - 1884 to okres restauracji i regotyżacji kościoła. Kolejna restauracja w latach 1925 - 1928 przyniosła odkrycie i rekonstrukcję malowideł ściennych z ok. 1400 roku. Początkowo kościół był drewniany. Ceglany wzniesiono w trzech etapach w latach 1280 - 1320. W 1501 roku dokończono budowę wieży północnej, nigdy nie ukończono jednak wieży południowej. Kościół farny jest budowlą ściśle orientowaną (tzn. na osi wschód-zachód) składającą się z wydłużonego, prosto zamkniętego prezbiterium, trójnawowego halowego korpusu oraz masywnej fasady zachodniej o dwóch nierównej wysokości wieżach. Na ścianach prezbiterium i naw bocznych znajdują się fragmenty polichromii gotyckich z ok. 1400 roku. Przy filarach ustawiono gotyckie rzeźby apostołów z ok. 1330 - 1340 roku, zaś w nawie północnej znajduje gotycka się płyta nagrobna Lamberta Longusa z 1319 roku. Wystrój kościoła stanowi bogate wyposażenie renesansowe, barokowe i rokokowe. Na szczególną uwagę zasługuje barokowy ołtarz główny, dzieło snycerza Macieja Rodte z lat 1708 - 1710, z obrazem Wniebowzięcia NMP. Cenne są również barokowe ołtarze boczne i rokokowe przy filarach **(w jednym z nich**

²² Ibidem.

przechowywane są jedyne w Polsce północnej relikwie św. Walentego), ambona oraz pochodzący z końca XVII wieku prospekt organowy.”²³

5. Dawny Cystersko-Benedyktynski Zespół Klasztorny obecnie Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego á Paulo

„Pierwszy klasztor cysterek na ziemiach polskich powstał w 1203 roku w Trzebnicy na Śląsku. W 1235 roku powstał konwent w Żarnowcu, a dopiero około roku 1266 cysterki zostały sprowadzone do Chełmna. W pierwszej połowie XV w. Cysterki opuściły klasztor, a w latach pomiędzy 1429 i 1438 objęły go benedyktynki. W 1579 r. do klasztoru wstąpiła wraz z kilkoma towarzyszkami Magdalena Mortęska, szybko osiągnęła godność ksieni, władała nim do 1631 roku. Zmieniła ona regułę polskich benedyktynek przekształcając zakon benedyktynek z kontemplacyjnego na nauczający. Stworzyła jako pierwsza szkolnictwo żeńskie w Polsce. Działalność Zakonu Benedyktynek została przerwana w 1821 roku, a od 1822 klasztor przejęły i prowadzą do dziś Siostry Miłosierdzia. Zespół klasztorny powstał na przełomie XIII i XIV wieku w pobliżu warowni krzyżackiej zwanej wieżą Mściwoja (Mestwina), przy murach miejskich, ponad stromą skarpią pradoliny Wisły. W skład kompleksu klasztornego wchodzi zabudowania szpitalne i klasztorne, ogrody oraz zlokalizowany wzdłuż północnego ciągu kościołów pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty. Duża przebudowa i rozbudowa zespołu klasztornego nastąpiła pod koniec XIX wieku. Do budynków klasztornych przylega od strony północno-zachodniej wieża Mściwoja (Mestwina) z początku XIII wieku. Ta pozostałość pierwotnej rezydencji komtura krzyżackiego, pełniąca także rolę strażnicy jest budowlą ceglana, czworoboczną, z salą na piętrze nakrytą sklepieniem krzyżowo – żebrowym.”²⁴

6. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty (klasztorny) – „kościół jest budowlą salową, dwukondygnacyjną. Podział na kondygnacje stanowi empora dla zakonnic, pokryta sklepieniem gwiazdzistym. Na uwagę zasługuje kamienny portal południowy, z 1619 roku, pochodzenia niderlandzko-gdańskiego. We wnętrzu znajduje się odkryta w 1932 roku polichromia gotycka z połowy XIV wieku, płyta nagrobna Arnolda Lishorena z 1275 roku, wykonana z czarnego wapienia, wielki krucyfiks, dziś rzeźba Chrystusa w grobie z ok. 1380 roku. Z zabytków renesansowych, głównie manierystycznych wyróżniają się: parapet empory dla zakonnic, kilka zespołów stall z ok. 1597 roku, prospekt organowy

²³ Urząd Miasta Chełmno www.chelmno.pl z dnia 6.12.2014

²⁴ Ibidem.

z roku 1619 oraz ambona z 1597 roku. Pozostałe elementy wystroju kościoła to ołtarz główny barokowy oraz ołtarze boczne z przełomu XVII i XVIII wieku. Bardzo cenne są również pochodzące z XVII wieku obrazy m.in. Pieta z kręgu Bartłomieja Strobla, portret ksieni Magdaleny Mortęskiej.”²⁵

7. Kościół pw. św. Piotra i św. Pawła – „Zakon dominikanów przybył do Chełmna już po pierwszej lokacji w 1233 r., zaś na stałe osiedlił się około 1238 roku. Kasata zakonu nastąpiła z rozkazu władz pruskich w 1829 roku. W latach 1850-1945 świątynię przekazano w użytkowanie gminie ewangelickiej. Był to drugi zespół dominikański na ziemiach polskich. Ten gotycki, ceglany kościół wznoszony był w kilku fazach tj. od połowy XIII do końca XIV wieku. Druga połowa wieku XVII przyniosła podwyższenie ścian nawy głównej przekształcając kościół w bazylikę. Prezbiterium jest zamknięte wieloboczne z zachowanym sklepieniem krzyżowo - żebrowym i gwiazdzistym w przęśle środkowym. Korpus podzielony jest czworobocznymi filarami na trzy nawy o nierównej szerokości. We wnętrzu znajdują się pochodzące z XIV wieku malowidła ściennie ze sceną Ukrzyżowania. Kościół posiadał bardzo bogaty wystrój wnętrz pochodzący z II połowy XVIII, głównie barokowy i rokokowy. Zachował się jedynie ołtarz główny, rokokowy oraz pochodzące z tego samego okresu stalle i ambona. Ponadto w kościele znajduje się gotycka ryta płyta nagrobna pierwszego biskupa chełmińskiego Heindryka z XIV wieku.”²⁶

8. Kościół pw. św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja (pofranciszkański)

„Kościół zbudowano dla sprowadzonego do Chełmna w 1258 r. zakonu franciszkańskiego, w rękach którego pozostawał do kasaty zakonu w 1806 roku. Budowa trwała przez XIII aż do XIV wieku, kiedy to nadano mu ostateczny kształt pseudobazyliki. W związku z postępem reformacji i zahamowaniem powołań ok. roku 1535 nastąpiła odnowa konwentu franciszkanów. W roku 1739 wykonano w kościele malowidła ściennie, a w 1751 r. dobudowano nieistniejącą dziś kaplicę. W latach 1822 - 1828 kościół przekazano Zgromadzeniu Sióstr Miłosierdzia, zaś od 1859 roku użytkowany był jako kościół gimnazjalny. Około roku 1859 wnętrze odrestaurowano w duchu neogotyckim. Kościół składa się z dwóch głównych części korpusu trójnawowego (długości 28 m) i prosto zamkniętego prezbiterium (długości 24 m). Sklepienie prezbiterium jest krzyżowo - żebrowe, zaś sklepienie korpusu - gwieździste. Bogate niegdyś wyposażenie wnętrza zostało

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

przeniesione do innych kościołów, w XIX wieku kościół uzyskał neogotycki wystrój z ołtarzem, chórem i amboną. Budynki klasztorne, przylegające do północnej strony kościoła zostały rozebrane w pierwszej połowie XIX wieku.”²⁷

9. Kościół pw. Ducha Świętego

„Został zbudowany ok. 1280-1290 roku. Pierwotnie był kościołem szpitalnym prowadzonym przez zakon Duchaków, natomiast od 1694 roku należał do Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia. W 1828 roku został częściowo zamieniony na magazyn wojskowy. Przywrócono go do funkcji sakralnej na początku XX wieku. Jest to ceglany, salowy budynek z czworoboczną wieżą od strony zachodniej. Wnętrze pokryte jest pochodzącym z XVIII wieku sklepieniem kolebkowym. Na ścianach znajdują się polichromie gotyckie, odkryte podczas remontu w 1937 r., pochodzące z XIV i XV wieku. Ostatnia odnowa kościoła miała miejsce w 1995 roku. Kościół pw. Ducha Świętego jest miejscem prezentacji dorobku Chorągwi Ziemi Chełmińskiej, która tak jak Stowarzyszenie "Zastęp Rycerski z Chełmna" popularyzuje idee rycerskie oraz tradycje średniowiecznej kultury rycerskiej, a także historyczne, kulturowe i turystyczne walory Chełmna i ziemi chełmińskiej.”²⁸

10. „Kaplica pw. św. Marcina – jest to najmłodszy zabytek gotycki Chełmna z ok. połowy XIV w. Budowla ceglana, salowa, zbudowana na rzucie prostokąta. Ciekawie prezentuje się elewacja frontowa. Odnawiana w latach 1936-1938 oraz 2005. To najmłodszy zabytek gotycki Chełmna z ok. poł. XIV w. Budowla ceglana, salowa, zbudowana na rzucie prostokąta, orientowana. W XIX w. nie była użytkowana do celów sakralnych, lecz służyła jako miejsce spotkań i zgromadzeń chełmińskich stowarzyszeń. Po ostatniej renowacji w 2013 r. Kaplica została przekazana Szkole Podstawowej nr 2 i w 2014 r. przeznaczona na bibliotekę.”²⁹

11. „Kościół Matki Boskiej Częstochowskiej (garnizonowy)

„Jest jedną z najmłodszych świątyń na terenie Chełmna. Wniesiona została w latach 1874-1875 z przeznaczeniem dla utworzonego wówczas stałego garnizonu pruskiego. Jest to kościół murowany z cegły, jednonawowy z krótkim prezbiterium i wieżą od frontu, którą wieńczy trójkątne szczyty. Po odzyskaniu przez Chełmno niepodległości świątynia stała się

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

kościółem garnizonowym dla stacjonującego w Chełmnie wojska polskiego. Tę funkcję pełni po dziś dzień. Obecne wyposażenie świątyni pochodzi w głównej mierze z XX wieku. Ciekawym jej elementem są liczne tablice pamiątkowe poświęcone różnym formacjom wojskowym związanym z Chełmnom.”³⁰

12. Dawna „Akademia Chełmińska”

„W 1386 r. Zakon Krzyżacki podjął starania o utworzenie uniwersytetu w Chełmnie, jednak pomimo zgody papieża Urbana VI, nie doszło do jej utworzenia.”³¹ Nowy akt fundacyjny wydał w 1434 r. cesarz Zygmunt Luksemburski, jednak dopiero w 1473 r. roku szkoła rozpoczęła swoją działalność, ale nie jako uniwersytet, lecz jako „Studium Particulare czyli wyższe gimnazjum. Jej prowadzenie powierzono Braciom Wspólnego Życia sprowadzonych do Chełmna z Zwolle w Niderlandach. Przypuszcza się, że do szkoły uczęszczał Mikołaj Kopernik przed wyjazdem na studia na Uniwersytecie Krakowskim. W 1692 r. szkoła została przekształcona w Akademię Chełmińska”, która w latach 1756-1779 była 31. filią Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.”³² Zachowany budynek pochodzi z okresu baroku, nie ma jednak widocznych cech stylowych. Obecnie budynek jest siedzibą Gimnazjum nr 1.

Na terenie starego miasta znajduje się wiele innych obiektów zabytkowych m.in.: gotycko-renesansowa kamienica Cywińskich (Rynek/ul. Rycerska 2), późnobarokowa kamienica przy ul. Grudziądzkiej 36, garnizonowy kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z II połowy XIX, dawne „Gimnazjum Chełmińskie” (ul. Dominikańska 35), Koszary Korpusu Kadetów, dawna klinika dr. Ludwika Rydygiera, kaplica „Studzienka”, Spichlerze, Wieża ciśnień, budynek Urzędu Miasta oraz kamienice mieszczańskie, prezentujące różne style architektoniczne.”³³

„W nawiązaniu do średniowiecza powstały w Chełmnie dwie atrakcje turystyczne: Park Miniatur Zamków Krzyżackich w okolicy Bramy Grudziądzkiej oraz Średniowieczna Osada Rycerska przy ul. Kościelnej.”³⁴

„W 2005 roku wartość przepięknej, zabytkowej starówki Chełmna zaakcentował jej wpis na Listę Pomników Historii Prezydenta RP.”³⁵

³⁰ Ibidem.

³¹ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

³² Ibidem

³³ Ibidem

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

Miłośnicy gotyckiej architektury znajdą Chełmno na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego (www.eurob.org), Szlaku Kopernikowskim czy też w Związku Hanzeatyckim (www.hanse.org).”³⁶

Jak powyższe wskazuje miasto Chełmno posiada bogaty potencjał kulturowy. Historyczne zaplecze oraz korzystna lokalizacja Chełmna gwarantuje dostępność oraz wysokie zainteresowanie ze strony mieszkańców regionu, mieszkańców innych województw oraz turystów zagranicznych. Podejmowane przez Urząd Miasta Chełmna działania promocyjne oraz czynne uczestnictwo w akcjach turystycznych (Paszport Turystyczny, Europejski Szlak Gotyku Ceglanego, Szlak Kopernikowski czy też Związek Hanzeatycki) są podstawą do kształtowania miasta, jako przyjaznego turystom. Kontynuacja działań promocyjnych oraz uwypuklenie najważniejszych i najciekawszych miejsc na mapie turystyczno-kulturalnej miasta jest podstawą do budowania marki i rozpoznawalności Chełmna w Polsce jak i na arenie międzynarodowej.

3.4. Imprezy i życie kulturalne

Uzupełnieniem oferty turystycznej Chełmna są liczne odbywające się w mieście imprezy kulturalne i artystyczne. W palecie proponowanych wydarzeń znajdują się zarówno te o charakterze jednorazowym, jak i cyklicznym.

Do cyklicznych imprez kulturalno-rozrywkowych organizowanych w Chełmnie zalicza się:

- **Ogólnopolski Konkurs Kolęd i Pastoralek** (styczeń): impreza jednodniowa, zakładająca uczestnictwo oraz przesłuchania konkursowe kilkudziesięciu chórów z całej Polski. Organizatorem jest Stowarzyszenie przyjaciół Chóru ‘Collegium Cantorum’ z Chełmna.
- **„Walentynki Chełmińskie”** (14 lutego): „od kilkunastu lat owładnęła Polskę moda obchodzenia w dniu 14 lutego nowego święta – Walentynek. Również i w Chełmnie ten dzień obchodzony jest niezwykle hucznie, a to za sprawą przechowywanych od paru wieków w chełmińskim kościele farnym relikwii Świętego Walentego, które w dniu 14 lutego 2002 roku, po prawie 200 latach ponownie zostały wystawione na widok publiczny. Z tej okazji 14 lutego organizowana jest tu impreza pod nazwą

³⁶ Ibidem.

„Walentynki Chełmińskie”. W kościele farnym przez cały dzień można oglądać relikwię św. Walentego czy uczestniczyć w mszy świętej dla zakochanych i par obchodzących jubileusze małżeńskie. Wieczorem, tradycyjnie na płycie rynku odbywają się koncerty zespołów muzycznych oraz laureatów Festiwalu Piosenki Miłosnej. Podczas koncertów układane jest tradycyjne wielkie płonące serce z lampionów, które w 2003 r. wpisane zostało do „Polskiej Księgi Rekordów i Osobliwości”. Dodatkowo odbywają się różne happeningi, koncerty, konkursy, wystawy, w których organizację włączają się chełmińskie stowarzyszenia i przedsiębiorcy. Chełmińscy piekarze i cukiernicy przygotowują popularne „bułeczki walentynkowe z lubczykiem” oraz inne wyroby cukiernicze w kształcie serc, a odbywający się tego dnia Jarmark św. Walentego wprowadza dodatkowo szczególną walentynkową atmosferę. „Walentynki Chełmińskie” poprzedzone są różnymi przedsięwzięciami, które dodatkowo wydłużają zarówno świętowanie jak i promocję Chełmna jako miasta zakochanych.”³⁷

- **Festiwal Piosenki Miłosnej** odbywa się podczas corocznych „Walentynek Chełmińskich” (14 lutego): „Chętni do uczestnictwa w Festiwalu, kwalifikowani są na podstawie nadesłanych nagrań. Jury, po przesłuchaniu wykonawców z całej Polski, wybiera 10 - 12 najlepszych, którzy biorą udział w koncercie finałowym podczas „Walentynek Chełmińskich” na chełmińskim rynku.”³⁸
- **Warsztaty Sztuki Kulinarnej „Alchemia i Amory w kuchni”** (luty): organizowane są w trakcie „Walentynek Chełmińskich” przez Zespół Szkół Centrum Szkolenia Praktycznego w Grubnie koło Chełmna. Oprócz warsztatów odbywają się pokazy umiejętności kulinarnych oraz kulinarny konkurs dla szkół gastronomicznych. Corocznie podejmowany jest inny temat przewodni imprezy, który przyciąga coraz większe zainteresowanie.³⁹
- **Powiatowy Przegląd Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej „Wesoła Nutka”** (marzec): impreza jednodniowa, której celem jest popularyzowanie oraz upowszechnianie amatorskiej twórczości artystycznej miasta i powiatu, przegląd

³⁷ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna.

³⁸ Urząd Miasta Chełmno, www.chelmno.pl z dnia 6.12.2014

³⁹ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

i prezentacja amatorskiej twórczości artystycznej dzieci i młodzieży w dziedzinie muzyki.

- **Jarmark Wielkanocny:** impreza prezentująca bogactwo i różnorodność wyrobów oraz zwyczajów wielkanocnych;
- **Regionalny Konkurs Plastyczny „Najpiękniejsza Pisanka”**, rozstrzygnięcie konkursu odbywa się podczas Jarmarku Wielkanocnego.
- **Festiwal Piosenki Harcerskiej i Turystycznej „Scout & Tourist Song Festival”** (kwiecień): impreza przyciągająca zastępy harcerskie z całego kraju. Jej celem jest jednoczenie młodzieży i dobra zabawa poprzez prezentację harcerskich utworów muzycznych i szantowych. Impreza organizowana przez 49 Drużynę Harcerską z Chełmna i Chełmiński Dom Kultury.
- **Międzynarodowe Spotkania Chóralne** (maj/czerwiec): Spotkania odbywają się co dwa lata, kolejne edycje 2015 i 2017 roku. Mają one na celu popularyzację muzyki świeckiej i sakralnej z różnych epok, przypomnienie muzyki Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego - rektora Akademii Chełmińskiej i wybitnego polskiego kompozytora epoki baroku, a także prezentację dorobku artystycznego chórów z Polski i z zagranicy. Organizatorem Spotkań jest Stowarzyszenie Muzyczne „Chorus Culmensis”;
- **Chełmiński Festiwal Rodzinny** (kwiecień/maj): w ramach festiwalu odbywają się koncerty, spotkania, wystawy, konkursy, mecze sportowe, bezpłatne zwiedzanie miasta czy happeningi jak np. Dzień Flagi.
- **„Spacerki po Chełmnie”** (maj- wrzesień): Inicjatorem organizacji bezpłatnych "Spacerków po Chełmnie" jest Koło Przewodników PTTK z Chełmna. Współorganizatorami akcji jest m.in. Muzeum Ziemi Chełmińskiej i Urząd Miasta Chełmna. „[...] Od 1997 roku „Spacerki po Chełmnie” weszły na stałe do terminarza letnich wydarzeń Chełmna. Z każdym rokiem organizowanych jest więcej grup „spacerkowiczów" i za każdym razem przybywa większa grupa turystów. Goście biorący udział w wycieczkach to nie tylko mieszkańcy Chełmna, ale również turyści przybywający m.in. ze Świecia, Torunia, Grudziądza, Bydgoszczy, Nakła i wielu innych miast. Stałymi trasami stały się wycieczki po chełmińskich kościołach, trasa do Kałdusa i Starogrodu, gdzie od kilku lat archeolodzy prowadzą prace badawcze oraz

wycieczki rowerowe po okolicy w tym m.in. śladami mennonitów, fortyfikacji, śladami martyrologii czasów II wojny światowej czy po okolicach Świecia. „Spacerki po Chełmnie” rozpoczynają się zawsze 1 maja, a następnie prawie w każdą niedzielę w godzinach przedpołudniowych przewodnicy zapraszają na kolejne wycieczki.”⁴⁰

- **Festiwal Piosenki Przedszkolnej pn. „Małe śpiewanie”** (1 czerwca): impreza, którego głównym zamierzeniem jest dobra zabawa dzieci i rodziców. Impreza organizowana jest w ramach miejskich obchodów Dnia Dziecka, podczas których oprócz występów dzieci z chełmińskich przedszkoli, prezentują się aktorzy i szczudlarze wynajętych grup teatralnych, a także zespoły Chełmińskiego Domu Kultury, w tym zespoły taneczne i wokalne czy najmłodsza grupa ZPiT „Pomorze”.
- **Ogólnopolski Festiwal Amatorskich Orkiestr Dętych** (czerwiec, co dwa lata): podczas imprezy odbywa się prezentacja uczestniczących w festiwalu orkiestr dętych w różnych punktach miasta oraz wielka parada uczestników. Corocznie w przedsięwzięciu bierze udział około 500 muzyków;
- **Chełmińskie Wieczory Organowe** (maj-sierpień): Koncerty organowe odbywają się w Chełmnie cyklicznie od 2003 roku: trzy koncerty w kościele farnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz jeden koncert w kościele klasztornym pw. św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty. W ciągu ostatnich kilku lat występowali nie tylko sławni, znakomici muzycy, lecz także zdolni i wyróżniający się studenci, stawiający swoje pierwsze kroki w wielkim świecie sztuki. Podczas koncertów prezentowane są także utwory wykonywane na innych niż organy instrumentach jak flet, tuba, puzon czy fletnia,
- **Turniej Rycerski Bractw Zaprzyjaźnionych o „Złotą Jaszczurkę”** (maj): „turniej odbywa się cyklicznie od 1999 roku na Osadzie Rycerskiej. Celem imprezy jest popularyzacja kultury i zwyczajów średniowiecza w nawiązaniu do historycznego charakteru miasta. Wśród wykorzystywanych metod i technik prezentacji wyróżnić należy turnieje rycerskie, pokazy kunsztu i inscenizacji historycznej oraz pokazy rzemiosła artystycznego.”⁴¹ Organizatorem jest „Zastęp Rycerski z Chełmna”.

⁴⁰ Muzeum Ziemi Chełmińskiej, <http://www.muzeumchelmnno.pl/> z dnia 6.12.2014

⁴¹ Urząd Miasta Chełmno, www.chelmnno.pl z dnia 6.12.2014

- **„Letni Festiwal „Muzyka w zabytkach Chełmna”** (czerwiec – sierpień): festiwal „organizowany jest w Chełmnie od 2003 roku. Sześciokrotnie uzyskał patronat Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wielokrotnie patronat Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Do 2012 roku organizatorem Festiwalu był Urząd Miasta Chełmna, a od 2013 roku Muzeum Ziemi Chełmińskiej. Celem Festiwalu jest promocja Chełmna, jego cennych zabytków wpisanych w 2005 r. na Listę Pomników Historii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a także muzyki klasycznej z różnych epok w wykonaniu najsłynniejszych polskich i zagranicznych muzyków. Dzięki Festiwalowi chełmianie i odwiedzający miasto turyści mają możliwość kontaktu z muzyką wielkich mistrzów oraz sławnymi wykonawcami.”⁴²
- **„Dni Chełmna”** (czerwiec-lipiec): „cykl koncertów, wystaw, występów estradowych, zawodów sportowych i wielu innych atrakcji, na które co roku zapraszani są znani i cenieni w Polsce artyści. Imprezę odwiedzili między innymi: Zbigniew Wodecki, Vox, Kult, Czerwone Gitary, Dżem, Krzysztof Krawczyk, Hanka Bielicka, Halina Frąckowiak, Jerzy Kryszak, Formacja Nieżywych Shabuff, Irena Jarocka, Oddział Zamknięty, Małgorzata Ostrowska czy Gosia Andrzejewicz. Podczas "Dni Chełmna" prezentowane są również wszystkie formy działalności kulturalnej i rekreacyjno - sportowej w mieście.”⁴³
- **Odpust Chełmiński** (1-2 lipiec): „tak jak przed wiekami do Chełmna 1 i 2 lipca co roku przybywają rzesze pątników, by wziąć udział w uroczystościach odpustowych ku czci Matki Bożej Bolesnej Chełmińskiej. W Bramie Grudziądzkiej, gdzie znajduje się kaplica, zanoszą modlitwy, podziękowania i prośby szczególnie o zdrowie, gdyż Matka Bolesna Chełmińska jest opiekunką ludzi chorych i cierpiących.”⁴⁴
- **Festiwal Piosenki Religijnej "W ramionach Matki"** (2 lipca): Festiwal Piosenki Religijnej organizowany jest w ramach obchodów „Dni Chełmna” i stanowi integralną część uroczystości odpustowych ku czci Matki Bożej Bolesnej Chełmińskiej, które odbywają się w Chełmnie na początku lipca. W Festiwalu, który ma charakter konkursu, mogą brać udział soliści, duety, schole, zespoły wokalne i wokalo-instrumentalne. Przedsięwzięcie ma na celu promocję kultury chrześcijańskiej i popularyzację piosenki religijnej;

⁴² Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

⁴³ Urząd Miasta Chełmno, www.chelmno.pl z dnia 6.12.2014

⁴⁴ Ibidem.

- **Międzynarodowe Spotkania z Folklorem** połączone z **Jarmarkiem Jaszczurczym** (lipiec): impreza należy do cyklicznie odbywających się na terenie miasta. Z roku na rok cieszy się większym zainteresowaniem zarówno uczestników, jak i turystów oraz mieszkańców Chełmna. Ma ona charakter zabawowy, tzn. nie podlega ocenie jury. Celem jarmarku jest m.in. integracja pokoleń, ochrona ginących zawodów, popularyzacja sztuki ludowej i rzemiosła. Ma również za zadanie promocję miasta i regionu. Wystąpią kapele i zespoły folklorystyczne zarówno polskie jak i zagraniczne, kapela podwórkowa oraz uliczni klowni i szcudlarze. Podczas jarmarku odbywają się m.in.: kiermasz sztuki ludowej, prezentacje rzemiosła średniowiecznego, targi kolekcjonerskie i wystawy połączone z prezentacjami zespołów folklorystycznych. Główna część wydarzenia odbywa się na rynku i deptaku (ul. Grudziądzkiej) starego miasta. ⁴⁵ Organizatorem jest Chełmiński Dom Kultury i Zespół Pieśni i Tańca „Pomorze”.
- **Ogólnopolskie Warsztaty Plenerowe Studentów Architektury** (lipiec): „W corocznie organizowanych Warsztatach uczestniczą studenci Wydziałów Architektury z różnych polskich Politechnik. Celem Warsztatów jest promocja młodych talentów, ale również pięknie położonego Chełmna oraz jego zabytków, stanowiących cenne dziedzictwo kulturowe Polski. Dodatkowo plener ma charakter konkursu, a najlepsze prace uhonorowane zostają nagrodami. Prace wykonane podczas Warsztatów wystawiane są podczas dwóch wystaw: pierwsza przedostatniego dnia plenerowego przy Bramie Grudziądzkiej oraz druga - podczas corocznie organizowanych „Walentynek Chełmińskich” na specjalnie zorganizowanej wystawie pt. „Chełmno - miasto zabytków i zakochanych”. Wydawany jest również poplenerowy album pt. „Chełmno malowane”. Organizatorem Warsztatów jest Urząd Miasta Chełmna. ⁴⁶
- **Festiwal Piosenki Biesiadnej „Zatańczymy razem w Mieście Zakochanych”** (sierpień): podczas festiwalu swoje dokonania prezentują zespoły z segmentu piosenek biesiadnych i regionalnych z całej Polski. Na zakończenie dnia przesłuchają swój repertuar przedstawia dodatkowo zaproszona gwiazda muzyki dance lub disco. Do tej pory imprezę swoją obecnością uświetniły między innymi Skaner, Akcent, Imperium,

⁴⁵ Urząd Miasta Chełmno, www.chelmno.pl z dnia 19.1.2015

⁴⁶ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

Mr Dex, Top One czy Toples. Oprócz oprawy muzycznej uczestnictwo w festiwalu umożliwia poznanie bieżącej mody ślubnej i wieczorowej (co drugi rok).

- **Światowy Festiwal Folkloru „Fathers Village”** (czerwiec-sierpień): głównymi organizatorami Festiwalu są między innymi Fundacja „Centrum Dialogu Kultur” i Stowarzyszenie Kultury Ludowej „Kundzia”, geneza Światowego Festiwalu sięga jeszcze lat 80. XX wieku, kiedy to pomysłodawca i główny organizator Festiwalu – Jarosław Wygnański – stworzył Zespół Tańca Ludowego „Kundzia” i opiekujące się nim Stowarzyszenie Kultury Ludowej „Kundzia”. Za umiejscowieniem Festiwalu w Chełmnie przemawiało, [...] między innymi historia i piękno miasta, położenie na słynnym Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego, czy też brak podobnego Festiwalu w mieście⁴⁷. „Celem festiwalu jest przybliżenie mieszkańcom Chełmna i Grudziądza, oraz okolicznych gmin elementy kultury ludowej innych narodów. Wydarzenia artystyczne tego typu dostępne są jedynie mieszkańcom dużych aglomeracji miejskich bądź miejscowości turystycznych. Możliwość obcowania na żywo z ludźmi innych narodowości, a nawet ras prezentujących często egzotyczne formy swojej narodowej kultury jest dla chełmińskiej społeczności wielkim wydarzeniem artystycznym i czynnikiem krzewiącym tolerancję i wzajemne zrozumienie.”⁴⁸
- **Chełmiński Przegląd Kapel Rockowych „Amatorock”** (wrzesień): impreza, w której uczestniczyć może każda kapela rockowa z regionu cieszy się nieustannie zainteresowaniem od 2006 roku, kiedy to na stałe została wpisana do kalendarza wydarzeń Chełmna,
- **Rajd Słoń** (wrzesień/październik), impreza organizowana przez 49 Drużynę Harcerską z Chełmna.
- **Chełmińskie Spotkania Klubu Seniora – „Złoty, jesienny liść...”** (październik): „spotkania realizowane są od 2004 roku, odbywają się na przełomie października i listopada. W tych dniach Chełmno staje się stolicą twórczości artystycznej klubów seniora działających w naszym regionie. Po wspólnym zwiedzaniu zabytkowego miasta można podziwiać zespoły folklorystyczne, chóry, zespoły wokalne, kabarety a nawet recytacje wierszy. W holu kina "Rondo" prezentowane są także wyroby

⁴⁷ Urząd Miasta Chełmno, www.chelmno.pl z dnia 19.1.2015

⁴⁸ Ibidem.

rzemieślnicze i artystyczne - bardzo często wykonywane również w trakcie imprezy⁴⁹”.

- **Ogólnopolski Turniej Chórów o Kryształowe Serce Chełmińskiej Jesieni** (październik): organizatorem imprezy jest Stowarzyszenie Przyjaciół Chóru „Collegium Cantorum”. Głównymi celami turnieju jest propagowanie śpiewu chóralnego jako jednej z form muzycznych, wymiana doświadczeń i integracja zespołów, sławienie miasta i regionu chełmińskiego⁵⁰.
- **Jarmark Świąteczny**: głównym organizatorem jarmarku jest Gmina Miasto Chełmno i Chełmiński Dom Kultury, który ma charakter promocyjno-handlowy. Na jarmarku prezentowane są artykuły, ozdoby, wyroby związane ze świętami Bożego Narodzenia. Biorą w nich udział rolnicy, oraz osoby prowadzące działalność rękodzielniczą.⁵¹

Wymienione imprezy są niezwykle różnorodne i ciekawe, a przy tym w sposób kompletny uzupełniają istniejące walory przyrodnicze i antropogeniczne. Niewątpliwie stanowią także ważny nośnik informacji o mieście, jego historii czy mieszkańcach, zwłaszcza że wiele z nich ma charakter ponadregionalny a nawet międzynarodowy. Reasumując, zauważyć należy, że kalendarz wydarzeń artystycznych i kulturalnych w Chełmnie jest bardzo bogaty i stanowi znaczący wkład w poszerzenie oferty turystycznej miasta.

Na terenie miasta Chełmna działają jednostki organizacyjne, które w ramach zadań statutowych realizują działania i inicjatywy kulturalne, dzięki którym miasto Chełmno w aktywny sposób prezentuje swój potencjał kulturalno-turystyczny. Są to:

- Miejska Biblioteka Publiczna im Walentego Fiałka,
- Chełmiński Dom Kultury,
- Muzeum Ziemi Chełmińskiej.

Oprócz instytucji kultury funkcjonują w Chełmnie liczne organizacje, stowarzyszenia i zespoły wzbogacające swoją działalnością ofertę kulturalną i turystyczną miasta.

Wśród nich należy wymienić:

- **Zespół Pieśni i Tańca „Pomorze”**: „zespół Pieśni i Tańca "POMORZE" powstał w 1979 roku przy Młodzieżowym Domu Kultury w Chełmnie. Jego założycielem i długoletnim choreografem był Stanisław Nowak. W kwietniu 1993 roku zespół

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Collegium Cantorum, <http://www.collegiumcantorum.pl/> z dnia 19.01.2015

⁵¹ Urząd Miasta Chełmno, www.chelmno.pl z dnia 19.1.2015

został przeniesiony do Chełmińskiego Domu Kultury. Obecny kierownikiem artystycznym o choreografem jest Anna Fijałkowska-Wyrośławska. Dzięki pełnej zaangażowania pracy ludzi związanych z tą grupą taneczną, "POMORZE" stało się piękną wizytówką miasta"⁵²,

- **Zespół Tańca Ludowego „Kundzia”:** „Kundzia w swoim bogatym programie artystycznym oferuje tańce i pieśni z wielu regionów Polski a nawet z Białorusi, Ukrainy, Francji i Szkocji. Kapela ludowa często prezentuje własny program artystyczny obsługując biesiady, dożynki i inne uroczystości. Sukcesy artystyczne zespołu tworzą młodzi ludzie pracujący w zgranej grupie odbieranej przez widzów spektakli jako brawurowi tancerze i pełne uroku młode artystki pracujący pod kierunkiem doświadczonych pedagogów i pasjonatów polskiego folkloru. Od wielu lat domeną „Kundzi” poza pracą artystyczną stało się organizowanie kilkusetosobowych wymian artystycznych dzieci i młodzieży z wielu krajów Europy.”⁵³
- **Stowarzyszenie Muzyczne „Puzon” (Orkiestra Dęta Chełmińskiego Domu Kultury):** „Orkiestra Dęta Chełmińskiego Domu Kultury powstała z inicjatywy władz miejskich i dyrekcji Młodzieżowego Domu Kultury w 1972 r.⁵⁴ „(...)Obecnie grupa koncertowa liczy około 50 osób. Swoimi występami urozmaica imprezy miejskie, uroczystości państwowe, lokalne i kościelne. Repertuar orkiestry jest bardzo bogaty i zróżnicowany. Od 40 lat zespół wzbogaca życie kulturalne zarówno mieszkańców Chełmna i okolic, jak i całego regionu. Przyczynia się nie tylko do poznania kultury i tradycji narodowych, ale również kształtuje wrażliwość i smak estetyczny młodzieży, dając możliwość rozwijania zainteresowań i talentów artystycznych. Od 1997 roku Orkiestra Dęta Chełmińskiego Domu Kultury jest gospodarzem Ogólnopolskiego Festiwalu Amatorskich Orkiestr Dętych w Chełmnie.”⁵⁵
- **Teatr Agrafka:** Teatr powstał w 2011 roku. „Agrafka na swoim koncie ma kilka akcji artystyczno-kulturalnych, stworzonych niezależnie lub przy okazji imprez miejskich.”⁵⁶ „(...) Pierwszym przedsięwzięciem był spektakl „Laurka dla mamy”, kolejny projekt „Zamieszanie” znalazł swoich widzów w kawiarnianym klimacie. Przy okazji Jarmarku Jaszczurczego zorganizowany został happening

⁵² Zespół Pieśni i Tańca „Pomorze”, <http://pomorze.art.pl/> z dnia 11.06.2015

⁵³ Zespół Pieśni i Tańca „Kundzia”, <http://www.kundzia.pl/> z dnia 11.06.2015

⁵⁴ Chełmiński Dom Kultury, <http://www.chdk.pl/ordeta.html> z dnia 19.06.2015.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibidem.

„Pokój z Tobą”. Jednakże do tej pory największym i najbardziej docenionym spektaklem jest „Czarno na białym”. Oparty na tekście Marty Guśniowskiej, w reżyserii i oprawie scenograficznej Igi Jambor-Skupniewicz oraz z muzyką Andrzeja Skupniewicza, zjednał sobie wielu widzów zarówno tych w wieku 1 jak i 101 lat.”⁵⁷ W 2015 roku odbyła się premiera przedstawienia pt. „Pan Wąsik”.

- **Stowarzyszenie Muzyczne „Chorus Culmensis”:** „ma w swoim repertuarze pieśni religijne, patriotyczne, muzykę dawną, klasyczną i ludową. Śpiewa podczas uroczystości kościelnych, miejskich, państwowych, dla ludzi starszych, niepełnosprawnych i dzieci specjalnej troski.”⁵⁸
- **Chór Collegium Cantorum:** „chór Collegium Cantorum jest chórem mieszanym, czterogłosowym. W pewnych okresach męska część zespołu występuje także jako Męski Zespół Wokalny Collegium Cantorum. W skład chóru wchodzi śpiewacy amatorzy: młodzież gimnazjalna, licealna, studenci i osoby dorosłe. W repertuarze chór sięga do muzyki dawnej i współczesnej, zarówno sakralnej jak i świeckiej. Chór bierze udział w konkursach i festiwalach. Koncertuje na terenie całego kraju, śpiewa podczas uroczystości kościelnych, państwowych, rocznicowych. Jest organizatorem koncertów muzyki chóralnej min. podczas obchodów Dni Chełmna.”⁵⁹
- **Bractwo rycerskie „Chorągiew Ziemi Chełmińskiej”:** Bractwo działa w Chełmnie od 2003 roku. Miejscem prezentacji dorobku Bractwa w tym oręża rycerskiego, kopii broni średniowiecznej i chorągwi jest kościół pw. Ducha Świętego.⁶⁰
- **„Zastęp Rycerski z Chełmna”:** „początek swojej działalności datuje na rok 1995. Działo w nim wtedy kilka osób zafascynowanych historią i kulturą średniowiecza, tworząc nieformalną grupę. Rozwój ruchu rycerskiego w Polsce oraz zawiązanie się Kapituły Rycerstwa Polskiego i powstanie współczesnej Reguły oraz Kodeksu Rycerskiego, niejako wymusiło rejestrację grupy jako stowarzyszenie, co nastąpiło w 1998 roku. Zaznaczyć trzeba, że od samego początku działania Kapituły Rycerstwa Polskiego, Zastęp do niej należy i w jej obradach czynnie uczestniczy. Zastęp bierze udział w wielu ogólnopolskich i międzynarodowych turniejach oraz pokazach rycerskich, sam jest również organizatorem turnieju oraz pikniku strzeleckiego w Chełmnie.”⁶¹

⁵⁷ Chełmiński Dom Kultury, <http://www.chdk.pl/> z dnia 11.06.2015

⁵⁸ Stowarzyszenie Muzyczne „Chorus Culmensis”, <http://culmensis.qbe-art.com/> z dnia 11.06.2015

⁵⁹ Collegium Cantorum, <http://www.collegiumcantorum.pl/> z dnia 11.06.2015

⁶⁰ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

⁶¹ Zastęp Rycerski z Chełmna, <http://zastepchelminski.pl.tl/> z dnia 11.06.2015

- **Chełmińskie Towarzystwo Strzeleckie „Bractwo Kurkowe”:** Jako stowarzyszenie działa w Chełmnie od 1999 roku. Głównym celem działalności Chełmińskiego Towarzystwa Strzeleckiego jest „pielęgnowanie staropolskich i patriotycznych tradycji Bractwa Kurkowego.”⁶² „(...) Szerzenie idei strzeleckiej wśród członków Bractwa i społeczeństwa w strzelaniu i przysposabianiu do obrony kraju poprzez organizowanie ćwiczeń, treningów i zawodów strzeleckich jak również rozwijanie sportowej sprawności strzeleckiej i sprawności ogólnej.”⁶³
- **Koło Przewodników PTTK:** „Działa w Chełmnie od 1966 roku, natomiast w 1996 roku nastąpiła reaktywacja działalności chełmińskiego Koła w obecnym składzie. Organizacyjnie podlega pod Oddział Przewodnicki PTTK w Toruniu. Jest organizatorem akcji „Spacerki po Chełmnie” oraz „Warsztatów dla Przewodników”.⁶⁴

3.5. Imprezy sportowe

Wydarzenia sportowe stanowią nieodłączny element oferty turystycznej każdego miasta. Biorąc pod uwagę rangę organizowanych imprez oraz duże zainteresowanie ze strony mieszkańców oraz sportowców i sympatyków z całego kraju a niejednokrotnie również z zagranicy należy zaznaczyć, iż miasto Chełmno jest interesującym oraz aktywnym sportowo ośrodkiem miejskim. Różnorodność organizowanych imprez oraz targetowanie dla wielu grup odbiorców gwarantuje wysokie zainteresowanie oraz rozwój aktywności sportowej wśród lokalnej społeczności oraz turystów.

Tabela 12 Cykliczne imprezy sportowe

Nazwa imprezy	Termin
Ogólnopolski Wiosenny Turniej Młodzików o Puchar Burmistrza w koszykówce	Kwiecień
Ogólnopolskie Biegi Uliczne o Memoriał Jana Scheltera	Kwiecień
Turniej Młodziczek o Puchar Burmistrza w siatkówce	Maj
Mistrzostwa Polski w motocrossie	Maj, sierpień lub wrzesień
Mistrzostwa Polski w country	Maj, sierpień lub wrzesień
Dzień Dziecka z karate kyokushin	Czerwiec
Turniej koszykówki ulicznej "MCHKK Streetball Challenge"	Sierpień
Puchar Burmistrza w siatkówce plażowej	Sierpień

⁶²Chełmińskie Towarzystwo Strzeleckie „Bractwo Kurkowe” http://bractwo2.webd.pl/index.php?p=1_21_II-Dzia-arno-i-cele-bractwa, z dnia 22.06.2015

⁶³Ibidem

⁶⁴Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

Ogólnopolski Jesienny Turniej Kadetów o Puchar Burmistrza w koszykówce	Wrzesień
Turniej Kobiet o Puchar Burmistrza w siatkówce	Wrzesień
Memoriał Lecha Sławatycznego w kajakarstwie klasycznym	Wrzesień
Turniej o Puchar Burmistrza w mini siatkówce	Grudzień
Turniej im. Zastempowskiego w koszykówce	Grudzień
Turniej Sylwestrowy w tenisie stołowym	Grudzień

Źródło: Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

Na terenie miasta Chełmna działają liczne kluby, których aktywność sportowa oraz dobre wyniki zwiększają popularność miasta na arenie ogólnopolskiej. Poniżej przedstawiono aktywne kluby sportowe działające na terenie miasta Chełmna:

1. **Miejski Ludowy Klub Sportowy „Nadwiślanin”** sekcje: lekkoatletyka
2. **Ludowy Uczniowski Klub Sportowy Chełmno** sekcje: tenis stołowy
3. **Młodzieżowy Chełmiński Klub Koszykówki** sekcje: koszykówka
4. **Klub Sportowy „Chełminianka”** sekcje: piłka nożna
5. **Klub Motorowy „Wisła”** sekcje: motocross, country cross
6. **Uczniowski Klub Sportowy Nadwiślanin / Sokół** sekcje: kajakarstwo
7. **Uczniowski Klub Sportowy „Culmen”** sekcje: siatkówka
8. **Chełmiński Klub „Kyokushin Karate”** sekcje: karate kyokushin
9. **Uczniowski Klub Sportowy Szkoła Piłkarska** sekcje: piłka nożna
10. **Jeździeck Klub Sportowy „Szwadron-Elterm”** sekcje: jeździectwo
11. **Stowarzyszenie Sportów Wodnych Dragon Chełmno** sekcje: łodzie smocze
12. **Klub Turystów Wodnych Chełmno** sekcja: kajakarstwo turystyczne
13. **Ognisko miejskie TKKF w Chełmnie** sekcje: tenis stołowy, siatkówka, koszykówka, lekkoatletyka, tenis ziemny
14. **Uczniowski Klub Sportowy Tarpan Chełmno** sekcje: orientacja sportowa
15. **Sport i Rekreacja „START” Chełmno** sekcje: koszykówka, lekkoatletyka, pływanie, radioorientacja sportowa.⁶⁵
16. **Klub Sportowy „Nine Hills Chełmno”** sekcja: frisbee

⁶⁵ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

3.6. Produkty turystyczne, certyfikaty, wyróżnienia

„Pojęcie produktu turystycznego należy rozumieć szeroko. Zgodnie z przyjętą i używaną powszechnie definicją produktem turystycznym może być pojedyncza atrakcja turystyczna lub obiekt architektoniczny czy teren: zabytek, park. Warto podkreślić, iż mianem produktu turystycznego nazywa się również miejsce (miasto, wieś, gminę, powiat, region, województwo...) w zależności od tego, jaki potencjał dany obszar reprezentuje.

Na produkt ten składają się wówczas wszystkie, występujące na jego obszarze walory turystyczne i atrakcje, dobra i usługi, zarówno o charakterze turystycznym, jak i towarzyszącym, a także całokształt jego cech związanych ze środowiskiem naturalnym i społeczno-kulturowym.”⁶⁶

Niewątpliwie miasto Chełmno może zaoferować turystom wiele interesujących miejsc, które posiadają wielowiekową historię a łączą się ze sobą w jedną myśl przewodnią, stwarzając odwiedzającym niezapomniany klimat oraz warunki do odpoczynku. Dodatkowo cykliczny charakter imprez corocznie organizowanych w Chełmnie nadaje miastu markę i staje się wyznacznikiem dla wielu grup odbiorców, którzy systematycznie odwiedzają Chełmno z uwagi na organizowane wydarzenia: festiwale, koncerty, mistrzostwa, jarmarki⁶⁷.

Warto podkreślić, że Chełmno posiada duży potencjał do tworzenia nowych produktów turystycznych, ponieważ różne chełmińskie atrakcje z roku na rok przyciągają coraz większą liczbę zainteresowanych turystów.

„Chełmno obok Torunia jest najważniejszym ośrodkiem turystycznym”⁶⁸ w szczególności na mapie województwa kujawsko-pomorskiego, ale również i całego kraju.

„Świadczą o tym wyróżnienia i certyfikaty dla głównego produktu turystycznego wypromowanego przez Urząd Miasta Chełmna pod nazwą „**Chełmno - miasto zakochanych**®”, dzięki któremu rozpoznawalność miasta przez ostatnie lata wzrosła, a produkt ten stał się marką miasta i regionu kujawsko-pomorskiego.”⁶⁹

„Trudno sobie obecnie wyobrazić lepsze miejsce dla świętowania Dnia Zakochanych niż Chełmno, które stało się już Polską Stolicą Zakochanych i to tu każdego roku, a zwłaszcza 14 lutego, przybywa tysiące zakochanych turystów.”⁷⁰

⁶⁶ J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny, albo jak organizować poznawanie światy, albo jak organizować poznawanie świata*, Podręcznik, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002

⁶⁷ *Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2005-2013*, Chełmno 2005

⁶⁸ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

⁶⁹ Ibidem

⁷⁰ Ibidem

„Chełmno nazywane jest **„Miastem Zakochanych[®]”** oraz **„Miastem Miłości[®]”**, a to za sprawą przechowywanej od stuleci w kościele farnym pw. Wniebowzięcia NMP – **relikwii św. Walentego** i odnowionego po 200 latach, kultu św. Walentego. Stąd od 2002 r. organizowane są tu, corocznie 14 lutego, jedyne w Polsce, tak huczne, obchody Dnia Świętego Walentego tzw. **„Walentynki Chełmińskie”**. Podczas tego wydarzenia w kościele farnym można oglądać relikwię św. Walentego, obecnie udostępnioną dla zwiedzających przez cały rok, czy uczestniczyć w mszy świętej dla zakochanych i par obchodzących jubileusze małżeńskie. Po południu tradycyjnie na płycie rynku odbywa się koncert zespołów muzycznych oraz uczestników Festiwalu Piosenki Miłosnej. Układane jest też wielkie płonące serce z lampionów, które w 2003 r. wpisane zostało do „Polskiej Księgi Rekordów i Osobliwości”. Chełmińscy piekarze i cukiernicy przygotowują „bułeczki walentynkowe z lubczykiem” oraz inne wyroby cukiernicze w kształcie serc, a odbywający się tego dnia Jarmark św. Walentego wprowadza dodatkowo szczególną walentynkową atmosferę.”⁷¹

„Promowane hasła **„Chełmno – miasto zakochanych”**, **„Miasto Zakochanych[®]”** oraz **„Miasto Miłości[®]”** zostały również na wniosek Urzędu Miasta Chełmna zastrzeżone w Urzędzie Patentowym.”⁷²

„Najważniejszym wyróżnieniem turystycznym jest uhonorowanie produktu turystycznego miasta pn. Chełmno - miasto zakochanych[®], w 2008 roku przez Polską Organizację Turystyczną, certyfikatem „Najlepszy Produkt Turystyczny Polski” oraz przez Kujawsko-Pomorską Regionalną Organizację Turystyczną – certyfikatem „Najlepszy Produkt Turystyczny Województwa Kujawsko-Pomorskiego.”⁷³

„Chełmno jest też ważnym ośrodkiem kulturowym na **Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego** (www.eurob.org), **Szlaku Kopernikowskim** czy też w **Związku Hanzeatyckim** (www.hanse.org). Tak więc gotycka architektura i historia miasta są drugim produktem turystycznym Chełmna, a w promocji zamiennie używane są hasła „Chełmno – miasto zabytków” czy „Chełmno – miasto gotyku ceglanego”.”⁷⁴

„Członkostwo miasta w Kujawsko – Pomorskiej Organizacji Turystycznej (od dnia 1 lipca 2014 roku) pozwala miastu na większą promocję w kraju i za granicą istniejących produktów turystycznych.”⁷⁵

⁷¹ Ibidem.

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Ibidem.

Podkreślenia wymaga fakt, iż Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna zajmujący się promocją miasta oraz informacją o jego potencjale i walorach turystyczno-kulturalnych systematycznie i skutecznie działa w celu efektywnego wykorzystania i upowszechnia potencjału Chełmna.

3.6.1. Proponowane nowe produkty turystyczne

„Produkty turystyczne kreowane są przede wszystkim przez przedsiębiorstwa oraz obszary turystyczne, które z jednej strony odpowiadają na zapotrzebowanie generowane przez turystów, z drugiej zaś kreują produkty turystyczne opierając się na własnych celach i uwarunkowaniach. Wśród determinant kreowania produktu turystycznego w przypadku obszarów większe znaczenie mają czynniki wewnętrzne w postaci posiadanych zasobów, w przypadku przedsiębiorców większe znaczenie przypada turystom, gdyż na kształt produktu turystycznego wpływa zarówno wzrost ich liczby, jak i dywersyfikacja potrzeb.”⁷⁶

W Chełmnie istnieją bardzo szerokie możliwości do stworzenia całkiem nowych produktów turystycznych. Mogą one być związane z:

- „turystyką 5 zmysłów”,
- turystyką kulinarną,
- turystyką aktywną,
- turystyką pielgrzymkową,
- legendami,
- znanymi mieszkańcami,
- historią (produkty „historyczne”),
- „Twierdzą Chełmno” (wpisaną również w Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko-pomorskiego do 2020 roku).

Istotnym elementem rozpoznawczym miasta Chełmna są legendy, których bogactwo w przypadku Chełmna jest ogromne. Na ich podstawie istnieje możliwość utworzenia bądź wzbogacenia produktu turystycznego. Główne legendy opowiadające dzieje wybranych obiektów i wydarzeń z historii miasta przedstawia poniższa tabela.

⁷⁶ B. Mayer, *Nowe trendy kształtowania produktów turystycznych*, Acta Scientiarum Polonorum, Oeconomia 2010, 9 (4)

Tabela 13 Legendy miasta Chełmna

Zakres tematyczny	Opis
Bochenek chleba i głodny wół	Legenda dotyczy historii z połowy XIII wieku, kiedy to wódz Jaćwingów – Skomand pod wpływem zawartej ugody w Dzierzgoniu przez Mistrza Zakonu Krzyżackiego z Prusami postanowił najechać i dokonać oblężenia Chełmna w celu ukarania rycerzy Zakonu. W wyniku przeprowadzonej akcji zbrojnej spustoszeniu uległa znaczna część grodu, a na skutek przedłużającego się oblężenia ludności miejscowej brakowało jedzenia. Gdy sytuacja doszła do punktu krytycznego obywatele grodu postanowili z resztek zebranej mąki upiec chleb i wystrzelić go do Jaćwingów. Jednocześnie wyprowadzono na ulice głodnego wołu, który swoim rozpaczliwym nawoływaniem sprawiał wrażenia, jakoby w mieście mieściła się cała hodowla. Zdziwieni takim postępowaniem oprawcy, myśląc iż Chełmno opływa w dużych zapasach, postanowili zaprzestać dalszego oblężenia miasta.
Cudowne źródło	Historia opisana w tej legendzie osadzona jest silnie w wierze chrześcijańskiej. Mieszkająca w dzielnicy Rybaki rodzina Stołowskich od zawsze całą swoją życiową wiarę i nadzieję pokładała w Matce Boskiej Przenajświętszej. Mimo trudnych warunków w jakich przyszło im żyć, jedynym zmartwieniem był niewidomy od urodzenia najmłodszy syn Stasiak. Największym skarbem materialnym rodziny była szablatoroga koza, która zaopatrywała wszystkich w mleko. W chwili gdy reszta dzieci podrosła do wykonywania trudniejszych prac, jej opieką zajął się Stasiak. Pewnego dnia przyśniła mu się Matka Boska, która wskazała metodę odzyskania upragnionego wzroku. Była nią woda płynąca z przedstawionej w marzeniu ziemi. Wyjaśnieniem dziecka nikt jednak nie dał wiary, aż pewnego dnia koza najpierw stała się niespokojna, a następnie pociągnęła Stasia poprzez łąki, zagony i wyboje dobijając do małego wzgórza. Głodny chłopiec wyczuł zapach miodu w kotłince i zjadł cały dostępny tam susz. Gdy zaspokoił swoją potrzebę zawstydził się na myśl, że nie zostawił nic rodzicom. Począł więc kopać, aż znalazł kamyk, po wyciągnięciu którego z głębi wytrysnął strumień. Przypomniał sobie słowa Matki Boskiej, uklęknął, pomodlił się, zaczerpnął wody ze źródła i umył twarz oraz oczy. Tak oto Staś odzyskał wzrok. W latach późniejszych źródło obmurowano i zbudowano nad nim małą kapliczkę, w której umieszczono obraz Matki Boskiej.
Duch w baszcie	Legenda opisuje dzieje Bernarda Szumborskiego, rycerza morawskiego na służbie Zakonu Krzyżackiego, który podstępem wkraść się do miasta i na blisko 20 lat został jego Panem. Za jego rządów Chełmno trawiły groza, okrucieństwo i śmierć niewinnych mieszkańców. Wreszcie znalazła się jednak dzielna niewiasta, która podsunęła znielowidzonemu Bernardowi kielich z trucizną, spełniając w ten sposób życzenie wszystkich obywateli miasta. Straszna śmierć nie była jednak jedyną karą Bernarda Szumborskiego, ponieważ los postanowił, iż jego duch przez wieki przebywać będzie na poddaszu baszty zwanej prochową.

Dzielne niewiasty	W czasach, gdy Chełmno było warownym grodem plemiona pruskie często dokonywały zuchwałych napadów na nie. Pewnego razu zdarzyło się, że wszyscy mężczyźni, tak dzielnie strzegący do tej pory grodu polegli w walce, a na pastwę najeźdźców pozostały kobiety, dzieci i starcy. Nie zamierzali jednak łatwo się poddać. Dzielne niewiasty nazbierały popiołu z ognisk domowych i bez strachu wystąpiły na mury. Posypując tym orężem twarze wspinających się wrogów skutecznie uniemożliwiły im dalsze prowadzenia oblężenia i zmusiły do odwrotu.
Legenda o nieukończonej wieży kościoła farnego	Według pierwotnych zamierzeń chełmińska fara miała być wyposażona w dwie wieże. Pracę nad drugą przedłużały się jednak i wszyscy zaczęli wątpić czy uda się dotrzymać założonych terminów. Zdecydowano, iż prace nad wieżą będą trwać także w niedziele i święta. Niezadowolony z braku przestrzegania podstawowych przykazań Pan Bóg zesłał na ziemię piorun, który uderzył w niedokończoną wieżę kościoła. Mimo podejmowanych prób, do dnia dzisiejszego nie udało się budowli ukończyć.
Kamieniem w niewinność	Legenda traktuje o historii rzeźnika, którego żonę posądzono o cudzołóstwo z czeladnikiem. Któregoś razu, wcześniej opuścił obrady Rady Miasta, udał się pod dom i wrzucił przez okno kamień w nadziei, że ktoś do niego wyjdzie. Jednakże z domu nikt nie wyszedł. Rzeźnik ujrzał jedynie niewinną, powracającą z fary żonę. O tym jak łatwo uwierzyć w plotki i oskarżyć kogoś na tej podstawie przypomina kamień na budynku. Rysy na nim symbolizują fałszywe posądzenia.

Źródło: Opracowanie na podstawie informacji zawartych na stronie www.chelmno.com.pl

z dnia 12.06.2015

Dużym bodźcem przyciągających turystów do wielu miast są także sławni mieszkańcy sprzed lat. Ich dzieje, historie i przygody opisywane w książkach i przypominane w mediach wpływają stymulująco na napływ zwiedzających. Najsławniejszą indywidualnością związaną z Chełmnem był Ludwik Rydygier – polski lekarz, chirurg, profesor doktor medycyny oraz generał brygady Wojska Polskiego. Był on jednym z najwybitniejszych ówczesnych polskich, a także światowych chirurgów. W 1880 roku przeprowadził w Chełmnie jako pierwszy na świecie zabieg wycięcia odźwiernika z powodu raka żołądka, a w 1881 r. pierwszy w świecie zabieg resekcji żołądka z powodu owrzodzenia.

Oprócz wybitnego przedstawiciela świata nauki w Chełmnie urodzili się, dorastali lub działali również: słynni sportowcy (Brunon Bendig – bokser, medalista olimpijski, piłkarz Grzegorz Mielcarski), artyści (aktorka Barbara Dziekan-Vajda, malarz i grafik Mariusz Kałdowski, pianistka Ewa Pobłocka, organista prof. Joachim Grubich, drukarz, wydawca oraz bibliofil Walenty Fiątek, polski pisarz ludowy, wydawca i drukarz Ignacy Danielewski, pisarz i historyk Marian Kałuski, powieściopisarz Hermann Lons), działacze polityczni i niepodległościowi (Kurt Schumacher, Jan Doering) oraz pedagodzy (Wojciech Łożyński

i Andrzej Michał de Tchorzewski). Ponadto wspomnieć tu należy o Magdalenie Mortęskiej, ksieni chełmińskiego zakonu benedyktynek i reformatorce reguły tego zakonu w Polsce.

Na uwagę zasługuje również Szlak Kopernikowski, na terenie którego znajduje się Chełmno. Przy okazji Roku Mikołaja Kopernika został on przypomniany i w dalszych planach promocji województwa kujawsko-pomorskiego będzie rozwijany jako produkt turystyczny. W 2013 roku przypadły ważne rocznice związane z Mikołajem Kopernikiem – 540. rocznica urodzin, 470. rocznica śmierci oraz 470. rocznica wydania drukiem dzieła „O obrotach sfer niebieskich”. W związku z tym samorządy dwóch województw (kujawsko-pomorskiego oraz warmińsko-mazurskiego) ogłosiły rok 2013 Rokiem Mikołaja Kopernika⁷⁷.

„W 2009 roku obchodzony był Międzynarodowy Rok Astronomii, który rozpoczął się w dniu 19 lutego – w datę urodzin najśłynniejszego z astronomów – Mikołaja Kopernika. W 2010 roku również dużo mówiło się i pisało na temat jego osoby, a to za sprawą m.in. odprawianych uroczystości związanych z Powrotem Mikołaja Kopernika do Torunia, czy opublikowanej przez Artura Górskiego historii miłosnej kuzynki Kopernika - Anny Schilling.⁷⁸

Chełmno ma liczne związki z tym wybitnym astronomem, prawdopodobnie uczniem chełmińskiego Studium Particulare, uczelni przekształconej w późniejszym okresie na w Akademię Chełmińską⁷⁹ – filię Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. „Jednak mało, kto wie, że ów słynny znawca astronomii ma wiele wspólnego z Chełmnem - miastem zakochanych® i nie bez przyczyny w gwieździstą noc w dniu 18 lutego 2010 roku z chełmińskiej fary były dzwony na cześć przejeżdżającej przez rynek urny ze szczątkami Mikołaja Kopernika.”⁸⁰. Dlatego również i Chełmno aktywnie włączyło się w te obchody oraz promocję Chełmna na Szlaku Kopernikowskim. Stąd uzasadnione byłoby włączenie się miasta w przyszłe działania promocyjne Urzędu Marszałkowskiego czy Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej.

„W ostatnich latach na znaczeniu zyskuje turystyka kulinarna. Chełmno podjęło różne działania w celu wykreowania i promocji „Walentynkowych specjałów”, również promocji na arenie międzynarodowej m.in. przy współpracy z Kujawsko-Pomorską Organizacją Turystyczną.”⁸¹

⁷⁷Olsztyn24, <http://www.olsztyn24.com/news/19203-o-roku-mikolaja-kopernika-szczegolow-kilka.html> z dnia 12.06.2015

⁷⁸Urząd Miasta Chełmno, <http://chelmnno.pl/index1.php?cid=93&unroll=8> z dnia 12.06.2015

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Urząd Miasta Chełmno, <http://chelmnno.pl/index1.php?cid=1429&unroll=1002> z dnia 12.06.2015

⁸¹ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

Obecnie Chełmno promowane jest w ramach Kujawsko-Pomorskiego Gęsinowego Szlaku Kulinarnego. „To właśnie województwo kujawsko-pomorskie słynie z najlepszych pod względem smaku i właściwości odżywczych gatunków gęsi w Polsce, przede wszystkim białej gęsi kołudzkiej. Można się o tym przekonać każdego roku w dniu Narodowego Święta Niepodległości podczas akcji „Gęsina na świętego Marcina”. Projekt budowy szlaku jest realizowany przez Kujawsko-Pomorską Organizację Turystyczną w ramach projektu „Kujawsko-Pomorskie - lubię tu jeść”- współfinansowanego ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki. Gęsinowy Szlak Kulinaryny powstał pod patronatem Urzędu Marszałkowskiego Kujawsko-Pomorskiego. Gęsinowy Szlak Kulinaryny to jedyny szlak w kraju poświęcony gęsinie, ale przede wszystkim szlak pasjonatów staropolskiej kuchni.”⁸² Do udziału w szlaku zgłosiła się Karczma Chełmińska, która przeszła pozytywnie procedury certyfikacji.⁸³

Ciekawą propozycją współpracy w promocji i rozwijaniu jako produktu turystycznego może być „Twierdza Chełmno”, na podstawie której może powstać oferta dla miłośników twierdz i obiektów warownych. „Zwiedzanie obiektów Twierdzy Chełmno może okazać się ciekawą propozycją dla turystów, krajoznawców, miłośników fortyfikacji i pasjonatów architektury obronnej. Wędrówka po umocnieniach może być również okazją do spędzenia wolnego czasu, poznania regionu i spotkania ciekawych ludzi. W celu popularyzacji Twierdzy Chełmno organizowane są piesze i rowerowe wycieczki, okazjonalne imprezy i wydarzenia w tym Święto Twierdzy Chełmno i rajdy motorowe oraz publikowane nieliczne wydawnictwa.”⁸⁴

Poprzez fakt, wpisania w Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 roku w celu rozwijania jako nowego produktu turystycznego, obiekty „Twierdzy Chełmno” zyskują na znaczeniu turystycznym.

„Warto także podjąć szerszą współpracę ze Związkiem Miast Hanzeatyckich, który z wolnego związku miast, zarejestrowany już jako stowarzyszenie m.in. w celu realizacji wspólnych projektów i pozyskiwania dodatkowych środków finansowych z różnych programów UE.”⁸⁵

„Udział Chełmna w Hanzie zapoczątkowali już w XIII wieku kupcy chełmińscy, którzy wykorzystując położenie miasta nad Wisłą, zaczęli aktywnie uczestniczyć w handlu na morzu. W roku 1980 postanowiono ożywić tradycje hanzeatycką, stąd w Zwolle (Holandia)

⁸² Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, <http://czasnagesine.pl/> z dnia 12.06.2015

⁸³ Hotel „Karczma Chełmińska”, <http://karczmachelminska.pl/> z dnia 12.06.2015

⁸⁴ Stowarzyszenie Twierdza Chełmno, <http://www.twierdzachelmno.pl/historia-budowy-forty.html> z dnia 12.06.2015

⁸⁵ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

odbył się pierwszy Zjazd Nowej Hanzy. W 1981 roku w Lubecie uroczystie zostały ogłoszone zasady organizacyjne Nowej Hanzy. Ustalono, iż zgodnie z wielowiekową tradycją, odnowionej organizacji, nadal będzie przewodzić Lubeka. Hanza Nowożytna, zwana inaczej Nową Hanzą jest międzynarodowym dobrowolnym związkiem miast, do którego należy ponad 200 miast z 16 państw europejskich. Nowa Hanza, nawiązująca do tradycji Związku Miast Hanzeatyckich, koncentruje się obecnie na współpracy miast w dziedzinie kulturalnej, socjalnej i edukacyjnej. W ramach Nowej Hanzy bardzo aktywnie funkcjonuje projekt "Młodej Hanzy", w której uczestniczy młodzież szkół średnich oraz studenci." Chełmno dotychczas aktywnie uczestniczyło w jednym tzw. Międzynarodowym Dniu Hanzy w Gdańsku w 1997 roku, natomiast obecnie jedynie poprzez materiały promocyjne, które corocznie wystawiane są na wspólnym stoisku polskich miast hanzeatyckich i miasta Gdańska. W 2014 r. po raz pierwszy przedstawiciel Młodzieżowej Rady Miasta Chełmna uczestniczył w Międzynarodowych Dniach Hanzy w Lubecie i spotkaniu tzw. Młodej Hanzy. Młodzi przedstawiciele miast, w tym z Chełmna, do Lubeki na spotkanie popłyneli historycznym żaglowcem miasta Gdańska „Generał Zaruski”. Wszystko było możliwe dzięki wieloletniej współpracy miast Chełmna i Gdańska w dwóch związkach: Związku Hanzeatyckim i Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego. Chełmno wprawdzie nie bierze bezpośredniego udziału w Zjazdach Hanzy, jednak podejmuje wiele innych działań w celu zaakcentowania członkostwa w tym związku. Jedną z takich inicjatyw było włączenie się Urzędu Miasta Chełmna w organizację 21 maja 2005 r. Europejskiego Dnia Hanzy, ogłoszonego przez Związek Nowej Hanzy.”⁸⁶

Oprócz Związku Miast Hanzeatyckich „należy również kontynuować dalsze kontakty z Europejskim Szlakiem Gotyku Ceglanego, z którym Chełmno współpracuje już od 2002 roku w ramach projektów UE INTERREG IIIBSR pod tą samą nazwą czyli „Europejski Szlak Gotyku Ceglanego – EuRoB – Kulturalne dziedzictwo jako lokalny i regionalny czynnik gospodarki”. Projekt i Szlak powstał z inicjatywy Niemieckiego Stowarzyszenia Budownictwa Mieszkaniowego, Urbanistyki i Planowania Przestrzennego w Berlinie. Obecnie Europejski Szlak Gotyku Ceglanego jest uznanym i wspieranym przez wiele instytucji stowarzyszeniem międzynarodowym. Uznany za międzynarodowy turystyczny szlak kulturowy m.in. przez Deutsche Zentrale für Tourismus (Niemiecka Centrala Turystyki), Polską Organizację Turystyczną itp. W 2008 roku zostało nominowane do nagrody „Trendmarke des Jahres 2009“ (Marka Roku 2009) największego w Niemczech

⁸⁶ Ibidem.

magazynu kulturalnego „Kultur Spiegel“ i Agencji Causales, a w 2010 roku został na największych na świecie targach poświęconych ochronie zabytków „denkmal2010” w Lipsku odznaczony Złotym Medalem za wyjątkowe starania wniesione w ochronę zabytków w Europie. W 2007 roku, w ostatnim etapie projektu, powstało stowarzyszenie „Europejski Szlak Gotyku Ceglanego”, a jego głównym celem jest wspieranie kultury i sztuki oraz nauki, edukacji i porozumienia między narodami oraz promocja i popularyzacja sztuki gotyku ceglanego. Cel ten realizowany jest w szczególności poprzez m.in. utrzymanie i dalszy rozwój „Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego” jako międzynarodowej organizacji ugruntowanej kulturowo i historycznie. Podejmowanie działań w zakresie dokumentowania zabytków architektury gotyckiej, rozpowszechnianie wiedzy historycznej na temat gotyku ceglanego; zorganizowanie partnerów szlaku, miast i regionów, w celu współpracy i wymiany doświadczeń oraz wspólnej promocji „Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego” i obiektów/miejsc znajdujących się na szlaku; organizacja i udział w przedsięwzięciach o charakterze informacyjnym i edukacyjnym oraz projektach kulturowo i historycznie związanych z gotykiem ceglanym, a także publikację i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych dot. europejskiego gotyku ceglanego w mediach. Za pośrednictwem Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego Chełmno zyskuje dodatkową międzynarodową promocję.”⁸⁷

Przedstawione powyżej produkty turystyczne, certyfikaty, wyróżnienia oraz formy uczestnictwa Gminy Miasta Chełmna w inicjatywach turystyczno-kulturalnych stanowią podstawę do budowania marki i rozpoznawalności miasta, a w szczególności rozwijają jego potencjał i są siłą napędową do rozwoju społeczno-gospodarczego Chełmna.

⁸⁷Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji

4. Analiza stanu zagospodarowania turystycznego Gminy Miasto Chełmno

4.1. Infrastruktura turystyczna

„Infrastruktura turystyczna zwana również zagospodarowaniem turystycznym jest najważniejszym czynnikiem rozwoju turystyki. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że szczególne znaczenie w zagospodarowaniu turystycznym ma tzw. baza materialna turystyki. W bazie materialnej turystyki szczególne znaczenie mają obiekty związane z usługami noclegowymi, a przede wszystkim z usługami hotelowymi. Pojęciem zbliżonym do terminu „usługa hotelowa” jest baza noclegowa⁸⁸. Baza gastronomiczna jest drugim podstawowym elementem infrastruktury turystycznej. Do bazy tej zaliczane są przede wszystkim te zakłady gastronomiczne, które stanowią integralną część obiektów hotelarskich (restauracja w hotelu, bar na kempingu), ale także i te, które funkcjonują samodzielnie, a zlokalizowane są w miejscach atrakcyjnych turystycznie i nastawione na obsługę osób przyjezdnych. Trzecim elementem infrastruktury turystycznej jest baza komunikacyjna, czyli transportowa. Transport jest częścią gospodarki typową dla każdego biznesu oraz aktywności społecznej. Czwartym elementem infrastruktury turystycznej jest baza towarzysząca. Ma ona za zadanie uatrakcyjnić pobyt turystom w danym obiekcie noclegowym lub w odwiedzanej miejscowości turystycznej. Jednymi z najważniejszych urządzeń towarzyszących są obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne.”⁸⁹

4.1.1. Baza noclegowa

Baza noclegowa jest niezwykle ważnym elementem zagospodarowania obszaru miasta, warunkującym możliwość wygodnego odpoczynku, swobodnego spędzania wolnego czasu oraz możliwości kilkudniowego pobytu w mieście. Zaplecze turystyczne tworzy między innymi baza noclegowa oraz baza gastronomiczna.

Analiza potencjału danego obszaru w kontekście oferowanych usług powinna być przeprowadzona nie tylko w kontekście ilościowym, ale także jakościowym.

⁸⁸ Z. Kruczek, Polska. Geografia atrakcja turystycznych. Proksenia, Kraków 2005

⁸⁹ A. Brzozowska, Organization of transport – theoretical approach [w:] Economical and organizational aspects of transportation processes. Sekcja Wydawnictwa Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010

Odpowiedni standard i różnorodność oferowanych obiektów noclegowych ze zróżnicowanymi cenami jest kluczowym elementem w procesie podejmowania decyzji o doborze miejsca wypoczynku w perspektywie krótkiego i długiego pobytu.

Miasto Chełmno nie jest w pełni przygotowane infrastrukturalnie do przyjęcia znacznej liczby turystów z uwagi na niewystarczającą bazę noclegowo-gastronomiczną. Przedstawione Poniżej dane pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego i nie odzwierciedlają faktycznej na ten moment bazy noclegowej w Chełmnie. Brak szczegółowych danych dla Chełmna, za 2014 rok są dane tylko dla powiatu chełmińskiego, nie pozwala dokonać całościowej oceny bazy noclegowej w Chełmnie. Za 2011 rok GUS opublikował dane dla miasta Chełmna, dane za rok 2012 i 2013 są danymi tylko dla powiatu chełmińskiego, z kolei dane za 2014 rok są danymi sygnalnymi i również dot. powiatu chełmińskiego. Na bazie dostępnych, danych na terenie powiatu chełmińskiego funkcjonowało w 2014 roku łącznie 7 obiektów zbiorowego zakwaterowania. Aktywne obiekty oferowały łącznie 183 miejsca noclegowe w 2014 roku, co oznacza spadek w stosunku do roku 2013 o 30 miejsc. Najwięcej miejsc noclegowych odnotowano właśnie w roku 2013 i ich liczba wynosiła wówczas 213 przy 6 obiektach noclegowych ogółem. Rzeczywista jednak liczba zarówno miejsc noclegowych różni się jednak od podanej wartości przez GUS, ponieważ w Chełmnie nie zamknięto żadnego obiektu noclegowego, lecz został otwarty jeden dodatkowy. Fakt, iż miasto nie jest przystosowane na przyjmowanie znacznej liczby turystów ze względu na niewystarczającą bazę noclegowo-gastronomiczną można zauważyć w spadku z roku na rok liczby korzystających z noclegów ogółem. W roku 2011 było ich 7134 i do 2014 roku liczba ta zaczęła spadać osiągając wartość 6622. Udział turystów zagranicznych w badanym okresie wahał się od ok. 21,85% do 25,54%. Warto wspomnieć, że największym udziałem wśród turystów zagranicznych wymienić należy turystów z Niemiec (27,03%), poza nimi Chełmno odwiedza również dużo osób z Finlandii (18,39%). Charakterystykę bazy noclegowej Chełmna przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14 Charakterystyka bazy noclegowej w Chełmnie w latach 2011-2014⁹⁰

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Obiekty ogółem	5	6	6	7
Miejsca noclegowe ogółem	186	197	213	183

⁹⁰ Za 2011 rok GUS opublikował dane dla miasta Chełmna, dane za rok 2012 i 2013 są danymi tylko dla powiatu chełmińskiego, z kolei dane za 2014 rok są danymi sygnalnymi (również dot. powiatu chełmińskiego).

Korzystający z noclegów ogółem	7134	7117	6977	6622
Korzystający z noclegów turyści zagraniczni	1688	1555	1537	1691

Źródło: Opracowanie w oparciu o: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Turystyka w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010-2011*, Bydgoszcz 2012; *Turystyka w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2012-2013*, Bydgoszcz 2014 oraz dane sygnałowe na temat turystyki w województwie kujawsko-pomorskim w 2014 roku.

Mimo tego, iż dane dotyczące dostępnej bazy noclegowej w mieście Chełmno mają tendencję wzrostową to w sytuacji systematycznego rozwoju atrakcyjności turystycznej miasta jest ona niewystarczająca w stosunku do potrzeb i wymagań turystów zwłaszcza tych najbardziej wymagających.

Wśród hoteli skategoryzowanych wg ustawy o usługach turystycznych oraz na podstawie bazy obiektów hotelarskich prowadzonej przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego wyróżnić należy jeden trzygwiazdkowy i jeden dwugwiazdkowy. Wskazuje to na brak w Chełmnie obiektów o wysokim standardzie, który mógłby w pełni sprostać wysokim oczekiwaniom turystów zwłaszcza tych z zagranicy. W omawianym okresie, w ofercie bazy noclegowej w Chełmnie przeważały hotele i pozostałe obiekty niesklasyfikowane. Na terenie Chełmna nie funkcjonują zajazdy, motele, pensjonaty ani ośrodki wypoczynkowe.

Tabela 15 Baza noclegowa na terenie miasta Chełmna

Nazwa	Oferta	Miejsca noclegowe
Hotel „Karczma Chełmińska”	Działalność całoroczna, pokoje 2,3 i 4 osobowe, restauracja na 90 miejsc oraz sezonowa na dziedzińcu na ok. 60 miejsc, internet-bar, parking strzeżony na 20 samochodów. Obiekt z początku XX wieku – objęty ochroną konserwatora zabytków. Obiekt w części ogólnodostępnej przystosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych.	38
Hotel „Centralny”	Działalność całoroczna, pokoje 1,2 i 3 osobowe, restauracja na ok. 80 osób, aperitif-bar, parking na ok.30 sam. osob. Dala konferencyjno-bankietowa na ok.20 osób, obiekt pod ochroną konserwatorską – nie jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych.	29

Źródło: Opracowanie na podstawie Ewidencji skategoryzowanych obiektów hotelarskich wg stanu na 6 maja 2015 r. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Ponadto na terenie miasta Chełmno istnieje jeszcze kilka innych miejsc noclegowych, wśród których wymienić należy⁹¹:

- Apartamenty Chełmińskie,
- Apartamenty Chełmno,
- Europejskie Centrum Wymiany Młodzieży im. Kurta Schumachera nad Jeziorem Starogrodzkim,
- „Gościniec pod Różą”,
- Hostel "Melisa",
- "Hotel - ik,
- Dom Gościnny "Pod Górą”,
- "Stary Spichrz".

4.1.2. Baza gastronomiczna

Baza gastronomiczna, obok bazy noclegowej jest kolejnym elementem w zagospodarowaniu miasta, który decyduje o jego potencjale i atrakcyjności turystycznej. Jej znaczenie w procesie kształtowania produktu turystycznego oraz planowania intensyfikacji ruchu turystycznego stale wzrasta. **Wysoka dostępność do lokali gastronomicznych oraz ich standard, urozmaicone menu i dywersyfikacja cenowa wpływają bezpośrednio na opinię klientów, a także zadowolenie z odbytego przyjazdu.**

Baza gastronomiczna miasta Chełmna ma zróżnicowany charakter i w zasadzie dostosowany do większości grup odbiorców. Każdy, nawet wymagający turysta będzie miał możliwość wyszukania miejsca, które spełnia jego oczekiwania. Należy wziąć pod uwagę fakt, iż rozwój turystyki wiąże się równoległe z rozwojem bazy gastronomicznej, dlatego też działania skupiające bardziej efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego miasta Chełmna powinny biec równoległe z rozwojem gastronomii, usług noclegowych, transportowych. Podjęcie działań w wielu obszarach będzie korzystnie wpływało na dostępność, wizerunek a przede wszystkim atrakcyjności miasta nie tylko w regionie, ale również w ujęciu krajowym jak i międzynarodowym.

W Chełmnie działają 22 obiekty gastronomiczne m.in. restauracje, bary, puby czy kawiarnie oferujące turystom dania kuchni polskiej, ale również włoskiej czy azjatyckiej.

⁹¹ Urząd Miasta Chełmno, www.chelmno.pl, z dnia 12.06.2015

4.2. Infrastruktura paraturystyczna

„Suma elementów uzupełniających infrastrukturę turystyczną, których istnienie nie zależy od rozwoju turystyki nazywane jest infrastrukturą ogólną bądź paraturystyczną. W skład tej grupy zaliczyć można między innymi sieci handlu detalicznego, punkty informacji turystycznej, maszyny i instytucje związane z potrzebami transportu, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, dostępne szlaki turystyczne czy usługi przewodnictwa. Optymalny dobór wyżej wymienionych elementów jest ważny z kilku powodów. Po pierwsze gwarantuje prawidłowe i pełne wykorzystanie walorów turystycznych. Po drugie wzbogaca ofertę turystyczną obszaru, eskalując także nowymi możliwościami w zakresie poszerzania pakietów turystycznych. Wreszcie po trzecie, w przypadku niesprzyjających warunków atmosferycznych, predestynuje do dalszego aktywnego spędzania czasu wolnego w mieście.”⁹²

4.2.1. Szlaki turystyczne⁹³

Jednym z podstawowych elementów wpływających na atrakcyjność turystyczną danego obszaru są szlaki turystyczne, które dają możliwość poznania elementów otaczającej przyrody i historycznej architektury bez ponoszenia kosztów.

Przez teren Chełmna przebiega 5 szlaków turystycznych. Szlaki te, o ogólnej długości około 120 km łączą najciekawsze obiekty krajoznawcze, historyczne i przyrodnicze Chełmna oraz okolic. Istniejące szlaki można przemierzać zarówno pieszo, jak i rowerem (za wyjątkiem pieszego szlaku niebieskiego).

„Wśród szlaków pieszych należy wymienić m.in.:

- **czerwony - "Zamków i miejsc martyrologii" - 40 km - szlak pieszy:** Chełmno-Klamry (mogiła Polaków pomordowanych przez Niemców w 1939 r., fort twierdzy Chełmno z XX w.) - Rybieniec (dwór z XIX/XX w.) - Stolno (fort twierdzy Chełmno z XX w.)- Małe Czyste (fort twierdzy Chełmno z XX w.)- Wielkie Czyste (kościół gotycki z XIII w.) - Storlus (dwór klasycystyczny z XIX w.)- Papowo Biskupie (ruiny zamku krzyżackiego i kościół gotycki z XIII/XIV w.)- Wrocławki (zespół parkowo-

⁹² W. Gaworecki, *Turystyka*, PWE, Warszawa 2007

⁹³ Szlaki piesze i rowerowe, geocaching - materiały opracowane przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna na podstawie materiałów własnych oraz stron internetowych Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego www.dolnawisla.pl; strona internetowa Oddziału miejskiego PTTK w Bydgoszczy www.ombydgoszcz.pttk.pl, <http://wirtualneszlaki.pl/>, Europejski Szlak Gotyku Ceglanego www.eurob.org oraz Wiślana Trasa Rowerowa w Województwie Kujawsko-Pomorskim <http://wtr.kujawsko-pomorskie.pl/>

dworski z XVIII/XIX w.) - Dubielno (dwór z XIX w.) - Lipienek (relikty zamku krzyżackiego z XIV w.; dwór późnoklasycystyczny i park z XIX w.) – Kornatowo,

- **żółty - "Rezerwatów chełmińskich" - 46 km - szlak pieszy;** Chełmno – Góra św. Wawrzyńca w Kałdusie (pierwsze Chełmno, grodzisko wczesnośredniowieczne z VII/XI w.; rezerwat stepowy m.in. ostnicy Jana, ostnicy włosowatej, pierwiosnka lekarska) - Starogród (miejsce drugiej lokacji Chełmna, kościół z XIII w., wzgórze po zamku krzyżackim) – Kiełp (dworek z XIX w.; fort twierdzy Chełmno z XX w.) - Zbocza Płutowskie (rezerwat stepowy: kserotermiczne zbiorowiska murowowe zaroślowe; miłek wiosenny, ostnica włosowata, ostnica Jana, zawilec wielokwiatowy) - Parów Płutowski (pomnik w miejscu kaźni Polaków pomordowanych przez hitlerowców w 1939 r.) - Płutowo (spichlerz z XIX w., dwór i park krajobrazowy z XIX w., 15 gatunków drzew, w tym 200-letni cis pospolity) – Szymborno(zespół dworsko-parkowy z XIX w.)- Gołoty (stara karczma z XVIII w. pod nr 14; aleja 113 drzew objętych ochroną m.in. dęby, klony, jawory, jesiony) -Unisław (grodzisko wyżynne koliste, kościół gotycki z pocz. XIII w., wzgórze po zamku krzyżackim) – Raciniewo (zespół dworsko-parkowy z XIX w., 21 gatunków drzew m.in. paklon i jarząb szwedzki)- Gzin (grodzisko z okresu kultury łużyckiej)- Linie (rezerwat torfowiskowy z brzozą karłowatą i sosną karłowatą)- Dąbrowa Chełmińska (kościół i dawny zajazd z XIX w., „Gapie Góry” - mogiły pomordowanych mieszkańców wsi w II wojnie światowej)–Reptowo (rezerwat sosny i czapli siwej) – Mózgowina (grodzisko wczesnośredniowieczne)-Las Mariański (ochrona lasu grądowego)– Ostromecko (zespół 2 pałaców z XVI/VIII w. oraz z XIX w., park krajobrazowy w stylu angielskim z licznymi starodrzewami; kościół z XIV w., źródła wód alkalicznych, rezerwat przyrody dębowo-grabowy oraz roślina zdrojówka rutewkowata) - Wielka Kępa Ostromecka (rezerwat łągu wierzbowo-topolowego Bydgoszcz Fordon,
- **żółty - "Chełmińskie Osty" - 10 km - szlak pieszy:** Papowo Biskupie – Kucborek (dworek z pocz. XX w.) - Bielczyny (grodzisko typu nizinnego z kapliczką XX w.) – Chełmża (dawna siedziba biskupów chełmińskich, katedra z XIII/XIV w., brama gotycka),
- **zielony - "Starego Chełmna" - 16 km - szlak pieszy:** Chełmno – Kępa Panieńska (rezerwat przyrody „Ostrów Panieński” łągu wiązowo-jesionowego z klonem polnym zw. paklonem)- J. Starogrodzkie - Góra św. Wawrzyńca w Kałdusie- Starogród-Kałdus- Uśc – Chełmno,

- **niebieski - "Mestwina" - 9 km - szlak pieszy:** Chełmno- Głogówko Królewskie (nieliczne pozostałości budownictwa mennonickiego) – Żurawia Kępa - Świecie Zamek (ruiny zamku pokrzyżackiego i kościół farny gotycki z XIV w.),
- **niebieski - "Bierzgłowski" - 20 km - szlak pieszy;** Unisław - Raciniewo - Siemoń - Słomowo - Bierzgłowo - Zamek Bierzgłowski (zamek krzyżacki z XIV w.),
- **czarny - "Panoramy Chełmna" - 8 km - szlak pieszy:** Chełmno - Uść - Brzozowo - Osnowo - Dworzyska - Chełmno,
- **czarny - "Historii Unisławia" - 2 km- szlak pieszy:** Unisław (PKP) - Unisław (Góra Zamkowa) - Unisław (grodzisko),
- **czarny - "Pamięci września 1939 r." - 2 km - szlak pieszy:** Płutowo – Zbocza Płutowskie (rezerwat stepowy: kserotermiczne zbiorowiska murowowe zaroślowe; miłek wiosenny, ostnica włosowata, ostnica Jana, zawilec wielokwiatowy) - Parów Płutowski (pomnik w miejscu kaźni Polaków pomordowanych przez hitlerowców w 1939 r.) - Płutowo (spichlerz z XIX w., dwór i park krajobrazowy z XIX w., 15 gatunków drzew, w tym 200-letni cis pospolity),
- **czarny - "Ofiar 1939 r." - 3 km - szlak pieszy:** Małe Czyste – Dorposz Szlachecki/żwirownia (pomnik ku czci mieszkańców okolic pomordowanych przez hitlerowców w 1939; dworek z XVIII/XIX w., fort twierdzy Chełmno z XX w.)⁹⁴,

„Ponadto przez Chełmno przebiegają także szlaki rowerowe i samochodowe:

- **Europejski Szlak Gotyku Ceglanego (trasa rowerowa, piesza i samochodowa)** – szlak o długości ok. 1 600 km i prowadzący przez: Danię, Niemcy, Polskę, Rosję - obwód Kaliningradzki, Litwę, Łotwę i Estonię.⁹⁵
- **Euroroute R1 Międzynarodowa Trasa Rowerowa** – trasa rozpoczyna się we Francji i przebiega przez Belgię, Holandię, Niemcy, Polskę, Litwę, Łotwę i Estonię i kończy się w Rosji.
- **zielony - dokoła Doliny Wisły - 88 km - szlak rowerowy:** Myślęcinek - Nowy Fordon - Topolno - Gruczno - Chełmno - Ostromecko - Fordon,
- **czarny - „Dolina Dolnej Wisły”- 470,9 km - szlak rowerowy:** Cierpice - Bydgoszcz Wschód (49,7 km)- Bydgoszcz Wschód - Świecie (59,3 km), Świecie - Nowe (58,7 km); Nowe - Gniew (41,4 km) Gniew - most na Wiśle koło Tczewa (33,0 km)most na Wiśle koło Tczewa - Kwidzyn (55,0 km) Kwidzyn - Grudziądz

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Ibidem.

(50,9 km) Grudziądz - Chełmno (44,9 km) Chełmno - Ostromecko (46,6 km) Ostromecko - Zamek Bierzgłowski (31,4 km),

- **czerwony Toruń - Chełmno - 60 km - szlak rowerowy:** Toruń - Świerczynki - Zamek Bierzgłowski - Bierzgłowo - Łążyn - Siemoń - Unisław - Płutowo - Starogród - Chełmno,
- **Wiślana Trasa Rowerowa w Województwie Kujawsko-Pomorskim, długość: 210 km** - odc. prawobrz, **244 km** - odc. lewobrzeżny. Przebieg trasy: odcinek prawobrzeżny- Dobrzyń nad Wisłą, Toruń, Chełmno, Grudziądz; odcinek lewobrzeżny - Włocławek, Bydgoszcz, Świecie; Część lewobrzeżna (Świecie - Włocławek): Część prawobrzeżna (Dobrzyń - Grudziądz),
- **Geocaching: trasa pt. "Serce miasta zakochanych"** - utworzona przez Urząd Miasta Chełmna.⁹⁶

4.2.2. Baza sportowo-rekreacyjna

Baza sportowo-rekreacyjna zapewnia możliwość budowania przede wszystkim oferty dla turystyki aktywnej. Jej dostępność jest szczególnie istotna, gdy warunki atmosferycznie nie pozwalają na aktywności na świeżym powietrzu.

Bazę sportową w Chełmnie stanowią: stadion miejski, 5 hali sportowych (w tym 4 będące umiejscowione przy szkołach i jedna przeznaczona do tenisa stołowego), kryta pływalnia, przystań kajakowa, tor motocrossowy „Przy Żelaznym Moście” oraz kompleks sportowy „Orlik”. Bazę sportowo-rekreacyjną w Chełmnie tworzą następujące obiekty⁹⁷:

- Stadion miejski - ul. Park Słowackiego,
- Boisko "SAHARA" - ul. Nadrzeczna,
- Kryta pływalnia "WODNIK" - ul. Krótka,
- Hala sportowa przy Gimnazjum nr 2 - ul. Krótka,
- Hala sportowa przy Gimnazjum nr 1 - ul. Szkolna 6,
- Hala sportowa przy Zespole Szkół nr 1 - ul. Dominikańska 35,
- Hala sportowa przy Zespole Szkół nr 2 - ul. Szkolna 14,
- Tor motocrossowy - ul. Brzoskwiniowa,

⁹⁶ Ibidem.

⁹⁷ Lokalny Program Rozwoju Gminy Chełmno na lata 2013-2020

- Hala sportowa PILAWA - ul. Harcerska 1,
- Przystań kajakowa - ul. Jastrzębskiego,
- Kompleks sportowy „ORLIK” - al. 3 Maja.

4.3. System organizacji turystyki w Chełmnie⁹⁸

Działalnością w sektorze turystyki w Chełmnie zajmują się różne instytucje bezpośrednio lub pośrednio związane z turystyką.

Jednym z takich podmiotów działającym na terenie miasta jest Muzeum Ziemi Chełmińskiej znajdujący się w gotycko-renesansowym ratuszu (na rynku starego miasta), które oprócz działalności muzealnej prowadzi punkt Chełmińskiej Informacji Turystycznej. Umieszczenie MZCH jest to bardzo dogodne pod względem dostępności dla ruchu turystycznego”.⁹⁹

Do podstawowych zadań punktu należy głównie udzielanie informacji dotyczących: bazy noclegowej, bazy gastronomicznej, imprez kulturalnych i sportowych odbywających się w Chełmnie, prezentacjach średniowiecznej kultury przez chełmińskie bractwa rycerskie, możliwości skorzystania z turystyki aktywnej, w tym między innymi: pieszej, rowerowej, przelotach samolotem, jazdy konnej, żeglarstwa, kolarstwa, narciarstwa czy spływach kajakowych, oraz sprzedaż wydawnictw turystycznych i regionalnych, map, widokówek i pamiątek. „Dodatkowo ChIT zajmuje się pośredniczeniem w zamawianiu usługi przewodnickiej.

Punkt IT w Muzeum został w 2014 r. poddany certyfikacji przez Polską Organizację Turystyczną i znajduje się w Polskim Systemie Informacji Turystycznej. W ramach kategoryzacji otrzymał jedną gwiazdkę, a jego kolejna certyfikacja zostanie przeprowadzona w 2016 roku.”¹⁰⁰

„Tak więc, obecna Informacja turystyczna spełnia podstawowe wymogi stawiane IT, posiada oprócz telefonu i fax (56/686-21-04) również kontakt e-mail (it@it.chelmno.pl). Nie posiada własnej strony internetowej, ze względu na to, że jest to instytucja miejska korzysta z oficjalnej strony internetowej miasta www.chelmno.pl oraz z facebook-a,

⁹⁸ Cały podrozdział powstał w oparciu o informacje opracowane przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

⁹⁹ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

¹⁰⁰ Ibidem.

prowadzonych przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna.”¹⁰¹

„Jak z powyższego wynika, punkt Chełmińskiej Informacji Turystycznej nie jest strukturalnie samodzielną jednostką, a z racji funkcjonowania w Muzeum Ziemi Chełmińskiej pracownik odpowiedzialny za IT zatrudniony jest jako przewodnik muzealny a nie informator turystyczny. Takie rozwiązanie organizacyjne powala jednak na wydłużenie czasu pracy informacji turystycznej poprzez połączenie kasy biletowej Muzeum z punktem Informacji Turystycznej. Dzięki temu każdy turysta odwiedzający Chełmno może w sezonie uzyskać informacje o mieście przez 7 dni w tygodniu. Nie jest to jednak rozwiązanie pozwalające na pełne zapewnienie dostępu do informacji, gdyż godziny pracy Informacji Turystycznej są ograniczone, ale dostosowane do sezonu turystycznego. Godziny otwarcia IT to: poniedziałek 08.00 - 16.00 (1 maja – 30 września, natomiast w okresie od 1. listopada do 30. kwietnia IT w poniedziałki jest nieczynna); wtorek - sobota 8.00 – 16.00 (1 maja-30 września); sobota 10.00 – 15.00 (w msc.: styczeń, luty, marzec, październik, listopad, grudzień); sobota 10.00 – 16.00 (w msc.: kwiecień i wrzesień); niedziela 11.00 – 15.00 (1 maja-30 września), W okresie X -III w niedzielę jest nieczynna.”¹⁰²

„Ruch turystyczny odbywa się w sposób ciągły, wiele polskich i zagranicznych biur podróży oraz osoby indywidualne organizuje wycieczki przejazdowe. Zdarza się także, że turyści przyjeżdżają do Chełmna zwabieni walorami miasta, nawet jeśli wcześniej nie zaplanowali odwiedzenia miasta. W takim przypadku pojawia się problem z dotarciem turystów do informacji o zabytkach miasta i innych atrakcjach, czy dostępnej infrastrukturze w godzinach popołudniowych, a zwłaszcza w dni wolne od pracy i weekendy. Dlatego w 2006 r. Urząd Miasta Chełmna ustawił, w najbardziej uczęszczanych miejscach, 4 infokioski, które pozwalają na wprowadzenie 24 - godzinnej możliwości uzyskania przez turystów, ale również przez mieszkańców Chełmna, niezbędnych informacji turystycznych. Jest to nadal częściowe rozwiązanie problemu organizacyjnego IT.”¹⁰³

Natomiast samo Muzeum Ziemi Chełmińskiej jest samorządową instytucją kultury, której głównym celem jest propagowanie kultury i sztuki ziemi chełmińskiej oraz działania muzealne, edukacyjne i promocyjne. Dnia 31 grudnia 1982 r. decyzją władz miasta w porozumieniu z Ministrem Kultury i Sztuki powołane zostało Muzeum Ziemi Chełmińskiej z siedzibą w gotycko-renesansowym ratuszu i Baszcie Prochowej. Muzeum prezentują

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem.

¹⁰³ Ibidem.

w swojej ofercie wystawy oraz wystawy czasowe, które systematycznie się zmieniają w zależności od planu tematycznego placówki jak i kalendarza imprez miasta Chełmna.”¹⁰⁴

Do wystaw stałych prezentowanych w Muzeum Ziemi Chełmińskiej należą:

- „Dzieje Chełmna” zajmuje pięć sal na I piętrze Ratusza.
- „Dr Ludwik Rydygier – światowej sławy chirurg polski” – prezentowana jest w ostatniej sali I piętra.
- galeria obrazów Antoniego Piotrowicza (1869 – 1923) – chełmińskiego artysty malarza,¹⁰⁵
- wystawa archeologiczno-etnograficzna w Baszcie Prochowej.

„Bezpośrednią jednostką obsługującą turystów jest również Koło Przewodników PTTK w Chełmnie (z siedzibą w Muzeum Ziemi Chełmińskiej), będące jednostką strukturalną Oddziału Przewodnickiego PTTK w Toruniu. W skład zespołu przewodników wchodzi osoby posiadające odpowiednie wykształcenie kierunkowe: historyczne, archeologiczne czy językoznawcze, dzięki czemu z jednej strony zapewniony zostaje ciekawy i stojący na wysokim poziomie merytorycznym plan zwiedzania, z drugiej zaś istnieje możliwość poznania miasta także dla turystów władających językami francuskim, angielskim, niemieckim czy rosyjskim. Koło przewodników PTTK w swojej ofercie ma tradycyjne kilkugodzinne zwiedzanie Chełmna oraz trasy dłuższe, piesze i rowerowe np.: „Śladami Świętego Walentego”, szlakami „Starego Chełmna”, „Mestwina”, „Panoramy Chełmna”, „Rezerwatów”, „Fortyfikacji Chełmna” czy „Śladami Cmentarzy Mennonickich”. W przypadku zgłoszenia zapotrzebowania na inną tematykę, przewodnicy elastycznie dostosowują nowe trasy tematyczne. W związku z tym, że Koło nie posiada oddzielnego biura, zapotrzebowanie na usługę przewodnicką należy zgłaszać minimum z jednodniowym wyprzedzeniem do Chełmińskiej Informacji Turystycznej.”¹⁰⁶

„Ponadto ważną rolę informacyjną w Chełmnie spełniają również Chełmiński Dom Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna, a także lokalne gazety „Czas Chełmna”, „Nadwiślanin” oraz „Gazeta Pomorska”.¹⁰⁷

„Niezwykle istotną rolę w systemie organizacyjnym turystyki w mieście spełnia Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna. Jego działalność obejmuje udział w różnych kampaniach reklamowych, targach turystycznych, spotkaniach z touroperatorami, dziennikarzami i innymi grupami opiniotwórczymi, połączone z przekazywaniem informacji o ważnych dla miasta wydarzeniach. W zakresie przekazywania

¹⁰⁴ Ibidem

¹⁰⁵ Muzeum Ziemi Chełmińskiej <http://www.muzeumchelmno.pl> z dnia 11.02.2015

¹⁰⁶ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna .

¹⁰⁷ Ibidem.

informacji o mieście Wydział zajmuje się zbieraniem danych o imprezach oraz inicjatywach turystycznych realizowanych i podejmowanych w Chełmnie, przygotowywaniem i publikowaniem wydawnictw dotyczących Chełmna, kreowaniem i promocją istniejących produktów turystycznych m.in. Chełmno – miasto zakochanych[®] i przygotowaniem oferty turystycznej miasta oraz prowadzeniem stron internetowej miasta www.chelmno.pl i facebook: Chełmno – miasto zakochanych, a także monitoringiem ruchu turystycznego. Wydział współpracuje też z różnymi instytucjami, organizacjami i firmami działającymi w branży turystycznej w zakresie promocji miasta w kraju jak i na arenie międzynarodowej.”¹⁰⁸

„W systemie informacji turystycznej dużą rolę ogrywają strona internetowa www.chelmno.pl i profil na portalu facebook.com: Chełmno – miasto zakochanych oraz inne strony internetowe i media społecznościowe, na których dzięki promocji prowadzonej przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna zostały zamieszczone informacje o Chełmnie.”¹⁰⁹ Znaleźć można na nich wiadomości dotyczące najważniejszych atrakcji miasta, produktów turystycznych, aktualnościach, historii i szereg innych niezbędnych informacji itp. Dla turystów niewątpliwym ułatwieniem będzie także zamieszczony tam kalendarz wydarzeń, plan miasta, przewodnik adresowy – zawierające informacje kontaktowe do atrakcji i bazy turystycznej Chełmna, ale także Komendy Powiatowej PSP, Komendy Powiatowej Policji, Pogotowia Ratunkowego.

„Należy tu wspomnieć, że serwis internetowy www.chelmno.pl prowadzony jest w 5 wersjach językowych, a władze miasta dążą do ciągłego poprawiania wizerunku strony m.in. poprzez stałą jego aktualizację. Dzięki temu statystyka odwiedzin wskazuje na niesłabnące zainteresowanie obu portali od wielu lat.”¹¹⁰

„Jednym z problemów związanych organizacją systemu turystyki w Chełmnie jest zapewne brak Lokalnej Organizacji Turystycznej jak również lokalnego touroperatora, który w ramach swojej działalności zajmowałby się turystyką przyjazdową do Chełmna.”¹¹¹

„Lokalna Organizacja Turystyczna (LOT) powinna być organizacją założoną w formie stowarzyszenia oraz współpracy samorządu terytorialnego (samorządu powiatowego lub gminnego) i lokalnej branży turystycznej mającej na celu promocję turystyczną danego obszaru, kreowania (tworzenia, promocji i rozwoju) lokalnych produktów turystycznych czy też prowadzenie lokalnych punktów informacji turystycznej. W kosztach

¹⁰⁸ Ibidem.

¹⁰⁹ Ibidem.

¹¹⁰ Ibidem.

¹¹¹ Ibidem.

utrzymania tej Organizacji jako stowarzyszenia partycypować powinni wszyscy członkowie tj. samorząd lokalny, stowarzyszenia turystyczne i kulturalne, branża turystyczna, a także inni członkowie świadczący usługi paraturystyczne. Atutem jest to, że LOT może pozyskiwać dodatkowe środki zewnętrzne na ww. cele.”¹¹²

4.4. Współpraca w zakresie turystyki z innymi podmiotami w kraju i za granicą

„Chełmno w ramach promocji turystycznej współpracuje z wieloma instytucjami w Polsce i zagranicą m.in. Polską Organizacją Turystyczną, Zagranicznymi Ośrodkami Informacji Turystycznej Polskiej Organizacji Turystycznej, Kujawsko-Pomorską Organizacją Turystyczną, Lokalnymi Organizacjami Turystycznymi (m.in. w Toruniu, Bydgoszczy czy na Kociewiu), Centrami Informacji Turystycznej w kraju i w województwie kujawsko-pomorskim (m.in. Toruniu, Bydgoszczy, Ciechocinku, Inowrocławiu, Żninie, Biskupinie itd.), touroperatorami i biurami podróży, mediami, ale także Kujawsko-Pomorskim Urzędem Marszałkowskim, Urzędem Wojewódzkim w Bydgoszczy, zaprzyjaźnionymi miastami tj. Hann. Münden (Niemcy), Letovice (Czechy), Świeciem i Wejherowem.”¹¹³

„Chełmno jest też ważnym ośrodkiem kulturowym na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego (www.eurob.org), Szlaku Kopernikowskim czy też w Związku Hanzeatyckim (www.hanse.org), a od dnia 1 lipca 2014 roku jest również oficjalnym członkiem Kujawsko – Pomorskiej Organizacji Turystycznej.”¹¹⁴

Aktywność promocyjna Urzędu Miasta Chełmna widoczne są również w działaniach marketingowych i public relations, których wyrazem był i jest udział w różnych kampaniach promocyjnych m.in.: Kujawsko-Pomorski Paszport Turystyczny, „Designowe Miasto”, „Najmilsze miasto w Polsce”, „Piękno odnalezione” czy „Top Atrakcje” itp.

Miasto promowane jest corocznie również na krajowych i zagranicznych targach turystycznych poprzez ulotki, przewodniki i ofertę bazy noclegowej działającej w Chełmnie, a także poprzez spoty czy filmy reklamowe. Wszystkie drukowane materiały promocyjne miasta posiadają oprócz wskazania atrakcji turystycznych również wykaz bazy turystycznej i paraturystycznej.”¹¹⁵

¹¹² Ibidem.

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ Ibidem.

¹¹⁵ Ibidem.

„Dzięki promocji Chełmna jako „miasta zakochanych”, w tym także otrzymanym ww. certyfikatom turystycznym, i współpracy Urzędu Miasta Chełmna z Polską Organizacją Turystyczną i Kujawsko-Pomorską Organizacją Turystyczną miasto zyskuje m.in. na tym, że celem każdej z tych Organizacji jest promocja głównie certyfikowanych produktów turystycznych zarówno poprzez rozpowszechnianie publikacji, spotów reklamowych, filmów, na spotkaniach oraz na targach turystycznych. W ten sposób Chełmno promuje się każdego roku na najważniejszych targach turystycznych w kraju jak i zagranicą. Chełmno - miasto zakochanych obecne jest każdego roku na 2-3 stoiskach podczas największych targów turystycznych na świecie ITB w Berlinie. Targi, na których miasto jest i było promowane to m.in.: w ITB Berlinie, Grüne Woche w Berlinie, Brukseli, Gdańsku, TT Warsaw w Warszawie, Tour Salon w Poznaniu, Wrocławiu, Toruniu, Warszawie, Szczecinie, Łodzi. Liczby odwiedzających polskie targi turystyczne rocznie to ok. 250 tys. osób. Targi zagraniczne jak np. ITB w Berlinie to 180 tys. odwiedzających. Współpraca Urzędu Miasta Chełmna z Polską Organizacją Turystyczną (POT) daje miastu międzynarodową promocję Chełmna – miasta zakochanych[®]. Zagraniczne Ośrodki Polskiej Organizacji Turystycznej (dawniej Polskimi Ośrodkami Informacji Turystycznej POT), które działając w różnych krajach, promują Chełmno jako certyfikowany produkt turystyczny Polski na rynku turystycznym danego kraju, docierając z ofertą także do nowych biur podróży, touroperatorów i wydawnictw przewodnikowych oraz mediów.¹¹⁶ Kolejnym przykładem tej współpracy są wizyty touroperatorów, przedstawicieli biur podróży i mediów m.in.: z Niemiec, Japonii, Węgier, Wielkiej Brytanii, Belgii, Hiszpanii, Rosji, Tajwanu itd.”¹¹⁷

„Współdziałając w ramach członkostwa miasta w Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego czy Hanzie, Chełmno zaistniało nie tylko jako „miasto zakochanych”, ale również jako miasto o bogatej historii i wyjątkowej architekturze, zwłaszcza tej średniowiecznej. Za pośrednictwem Europejskiego Szlaku Gotyku Ceglanego Chełmno zyskuje dodatkową międzynarodową promocję poprzez przewodniki, ulotki i artykuły jak również strony internetowe, jest także promowane na targach turystycznych, jak i tych dot. ochrony zabytków. Na rynku niemieckim, który jest najważniejszym i najważniejszym rynkiem turystycznym na świecie, Chełmno prezentowane było już wspólnie np. na największych targach na świecie ITB w Berlinie, Poczdamie, na targach turystyki kulturowej (Kulturreisemesse) w Hamburgu czy w Lipsku oraz w informacjach turystycznych miast

¹¹⁶ Ibidem.

¹¹⁷ Ibidem.

należących do Szlaku w Polsce, Niemczech i Danii. Od dwóch lat miasto wspólnie ze Szlakiem prezentuje się podczas targów turystycznych w Gdańsku.”¹¹⁸

„W ramach współpracy miast hanzeatyckich, także w wymienionym szlaku, Chełmno współpracuje w ramach promocji z Urzędem Miasta w Gdańsku dzięki czemu materiały promocyjne Chełmna również trafiają na wspólne stoisko Gdańska i polskich miast hanzeatyckich podczas Międzynarodowych Dni Hanzy, organizowanych corocznie w różnych krajach Europy.”¹¹⁹

Uczestnictwo Gminy Miasto Chełmno w różnych inicjatywach turystyczno-kulturalnych o charakterze regionalnym, krajowym czy międzynarodowym stanowią podstawę do dalszego budowania marki i rozpoznawalności miasta, a w szczególności rozwijają jego potencjał i są siłą napędową do rozwoju społeczno-gospodarczego Chełmna.

„Współpraca miasta w ramach turystyki i promocji nie ogranicza się tylko do ww. działań promocyjnych, ale również do współpracy na arenie międzynarodowej w ramach np. układów partnerskich miasta.”¹²⁰

„Chełmno od lat utrzymuje ożywione kontakty międzynarodowe. W pierwszych kontaktach uczestniczyli przedstawiciele Fundacji Friedrich-Ebert-Stiftung i miasta Hann.Münden. W 1992 roku podpisano układ partnerski z tym miastem, jednakże do pierwszej wymiany doszło jeszcze przed oficjalnym parafowaniem umowy. W dwóch wymianach w 1991 roku uczestniczyli kajakarze i uczniowie z Liceum Ogólnokształcącego. Fundamentem podpisanego układu było wspólne oświadczenie z 1990 roku kanclerza Niemiec Helmuta Kohla i premiera Polski Tadeusza Mazowieckiego. W art. 52 oświadczenia zawarto deklarację o wmurowaniu tablicy upamiętniającej urodziny w Chełmnie Kurta Schumachera, działacza socjaldemokracji niemieckiej. Od tego czasu położone w Dolnej Saksonii miasto jest corocznie w ramach wymiany odwiedzane przez coraz większą liczbę osób. Zazwyczaj są to uczniowie szkół średnich, specjalnych, członkowie stowarzyszeń, klubów sportowych, zespołów folklorystycznych. We wzajemnych wizytach biorą udział również radni miasta, pracownicy urzędów, zakładów pracy, przedstawiciele straży pożarnej, policji i wojska. Dzięki takiej organizacji współpracy uczestnicy wymieniają się doświadczeniami, uczą się języków i nowych zwyczajów. Wcześniej, bo już w 1990 roku uczniowie Liceum Ogólnokształcącego nawiązali kontakty z niemieckimi rówieśnikami

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ Ibidem.

¹²⁰ Ibidem.

z Gevelsbergu. Wymiana uczniów tych szkół odbywa się co dwa lata. Ciekawe kontakty nawiązało Gimnazjum nr 2 z gimnazjum w Stolzenau.

Miasto chętnie współpracuje z różnymi miastami, ale i poszerza swoje kontakty. 1 lipca 2012 roku Chełmno podpisało kolejny układ partnerski tym razem z czeskim miastem Letovice.

W celu zacieśnienia i poszerzenia dotychczas nawiązanych kontaktów międzynarodowych uruchomione zostało w 2002 roku Europejskie Centrum Wymiany Młodzieży im. Kurta Schumachera, będące także siedzibą Fundacji o tej samej nazwie. Celem działalności jest prowadzenie działań z zakresie współpracy europejskiej i wymiany młodzieży, prowadzenie Europejskiego Centrum Wymiany Młodzieży, propagowanie idei demokracji, międzynarodowej współpracy i przyjaźni, walki z przejawami rasizmu i przemocy oraz wspieranie idei pokojowego współistnienia narodów”.¹²¹

¹²¹ Urząd Miasta Chełmna www.chelmno.pl z dnia 11.02.2015

5. Analiza ruchu turystycznego¹²²

Na podstawie prowadzonych przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji (od 2000 r.) własnych badań ruchu turystycznego w Chełmnie uzupełnionych o dane GUS wynika, że łączna liczba turystów odwiedzających główne atrakcje miasta i bazę noclegową na przestrzeni lat 2008-2014 ulegała zauważalnym wahaniom. W 2008 roku wyniosła ona niecałe 33 tys. osób, podczas gdy w rekordowym 2010 roku było to ponad 80 tys. osób. Rok 2013 charakteryzował spadek o ponad 10% w stosunku do roku poprzedniego, ale łączna liczba turystów odwiedzających miasto Chełmno w 2013 roku była wyższa od wolumenu odnotowanego w 2008 roku o ponad 82%. Natomiast w 2014 roku zanotowano widoczny wzrost liczby turystów względem 2013 roku, w niektórych obiektach nawet o ok. 80 %.

„Niestety dane zbierane przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna są niepełne, ponieważ nie uwzględniają wszystkich turystów odwiedzających Chełmno np. tych, którzy przyjechali do miasta w celach turystycznych, ale ich policzenie nie było możliwe i uzależnione od godzin otwarcia danego obiektu czy innej atrakcji tak jak np. odwiedzających miasto po godzinach pracy Muzeum Ziemi Chełmińskiej czy też Informacji Turystycznej. Dotyczy to w dużej mierze indywidualnych turystów i wycieczek, które skorzystały np. z usług przewodników z Torunia, Grudziądza czy Bydgoszczy, a nie korzystały z usług lokalnych przewodników lub nie zwiedziły wnętrza żadnego zabytku. Chełmno odwiedziły również inne grupy turystów zagranicznych i polskich, które nie korzystały z miejscowych przewodników, lecz z innych np. z Torunia, Grudziądza czy Bydgoszczy, którzy posiadają uprawnienia przewodnika turystycznego na Chełmno lub też w ogóle nie korzystały z żadnych usług przewodnickich. Dane nie uwzględniają również uczestników imprez kulturalnych i sportowych odbywających się w Chełmnie oraz wszystkich turystów nocujących na terenie miasta, ponieważ nie wszyscy gestorzy bazy noclegowej z Chełmna chcą udostępnić Urzędowi Miasta swoich danych. Na powyższe liczby miał też wpływ ogólnoświatowy kryzys gospodarczy, jak również brak dostępności do niektórych obiektów spowodowany prowadzonymi w nich pracami rewitalizacyjnymi w ramach kilku etapów projektu „Ochrona dziedzictwa kulturowego miasta Chełmna”.”¹²³

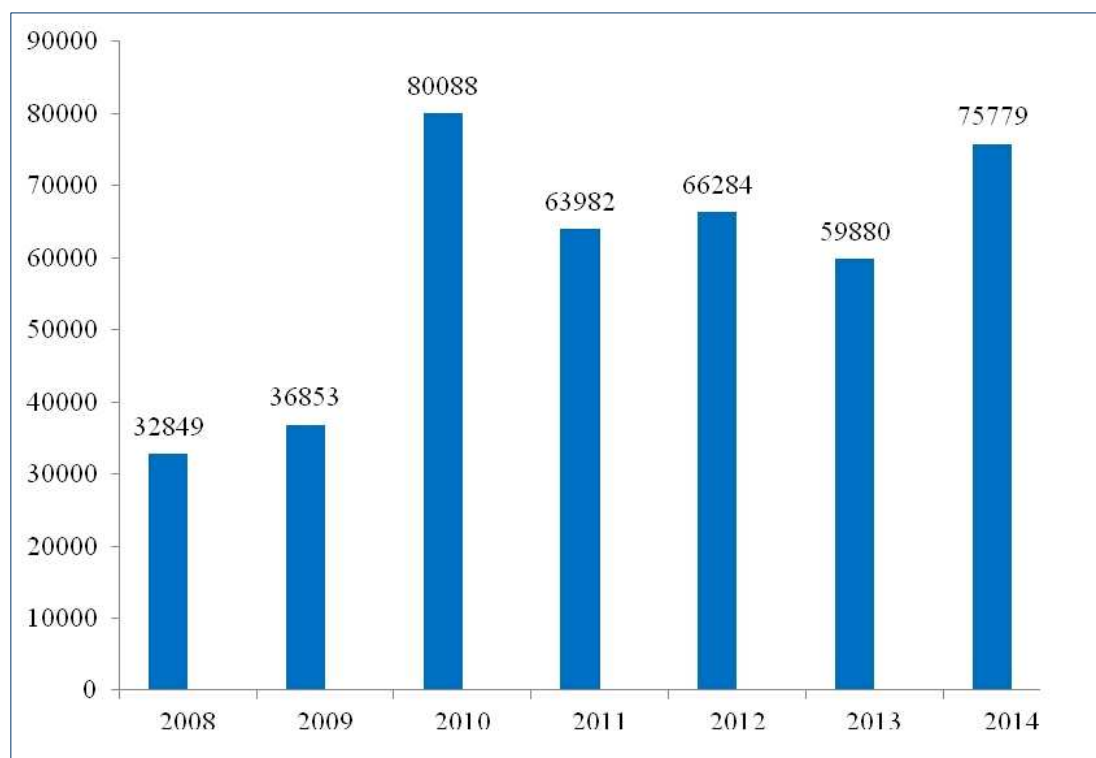
¹²² Podrozdział powstał w oparciu o analizę liczby turystów odwiedzających Chełmno na podstawie danych uzyskanych z: Chełmińskiej Informacji Turystycznej, Muzeum Ziemi Chełmińskiej, bazy noclegowej oraz obiektów dziedzictwa kulturowego opracowanych przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna.

¹²³ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

W perspektywie długofalowej bardzo duży wpływ na charakter turystyki i wielkość ruchu turystycznego w Chełmnie będzie miała również sytuacja gospodarcza na świecie, ale i struktura demograficzna społeczeństwa. Prognozuje się znaczący wzrost liczby osób dorosłych i starszych, a także spadek średniej liczby osób w rodzinie. W efekcie zaistnienia tej tendencji w ciągu najbliższej dekady wyraźnie wzrośnie dochód do dyspozycji jednej osoby wydatkowany na turystykę i wypoczynek. Większe znaczenie dla klientów będzie więc miała jakość, wygoda i różnorodność. Znaczna część bardziej wymagających klientów jako miejsce odpoczynku wybierze lokalizacje cechującą się mniejszym zatłoczeniem i względnym spokojem. **Wszystko to sprawi, że branża turystyczna może stać się głównym czynnikiem warunkującym wzrost gospodarczy oraz społeczny miasta Chełmna.**

Bliższa analiza obserwowanych rezultatów wskazuje na duże wahania liczby odwiedzin miasta. Wahania te są wynikiem zarówno korelacji liczby odwiedzin z ogólną sytuacją gospodarczą, a przede wszystkim brakiem możliwości sporządzenia i uzyskania odpowiednich, miarodajnych i szczegółowych danych dla konkretnie wskazanych miejsc w określonej przestrzeni czasowej i w poszczególnych latach. Zatem dane dotyczące ruchu turystycznego za ostatnie 7 lat są niepełne i nie mogą stanowić pewności co do faktycznej wielkości ruchu turystycznego czy zainteresowania ofertą turystyczną Chełmna. Nie mniej jednak liczba turystów ma tendencje wzrostowe niezależnie od tego czy dane z niektórych obiektów są pełne czy częściowe. Powyższe więc wskazuje, iż faktyczne zainteresowanie atrakcjami miasta Chełmna jest dużo wyższe niż te wskazane w wykresie i tabeli poniżej.

Wykres 7 Liczba turystów odwiedzających Chełmno w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie na podstawie danych uzyskanych z: Chełmińskiej Informacji Turystycznej, Muzeum Ziemi Chełmińskiej, bazy noclegowej oraz obiektów dziedzictwa kulturowego opracowanych przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

Tabela 16 Liczba turystów korzystających z głównych atrakcji Chełmna, bazy noclegowej i usług przewodnickich w latach 2008-2014

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wycieczki zgłoszone w Chełmińskiej Informacji Turystycznej	6224	5496	6162	6367	6268	5345	3.929
Muzeum Ziemi Chełmińskiej	6500	6849	9999	10017	10055	10500	10.307
Spacerki po Chełmnie	750	750	brak danych	1090	1150	920	1.065
Wycieczki indywidualnie zgłoszone bezpośrednio u przewodników PTTK	1.275	1.000	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
Zespół klasztorny	brak danych	brak danych	10.100	13.828	13.520	14.126	16.717
Wieża kościoła farnego	10.100	8.600	8.300	11.363	7.356	7.664	13.000
Kościół pw. Ducha Świętego	brak danych	5.730	8.523	6.239	11.136	8.053	14.436
Kościół pw. św. Piotra i św. Pawła	brak danych	brak danych	9.535	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
Kościół pw. św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja	brak danych	brak danych	10.476	brak danych	brak danych	7.040	5.833
Brama Grudziądzka	brak danych	brak danych	5.921	4.944	7.207	brak danych	brak danych
Park Miniatur Zamków Krzyżackich* (niepełne dane za 2014 r))	-	-	3.000	3.000	brak danych	brak danych	3.870*
Baza noclegowa* (informacja niepełna)	8.000	8.428	8.072	7.134	9.592	7.040	6.622
Razem	32.849	36.853	80.088	63.982	66.284	59.880	75.779*

Źródło: Opracowanie na podstawie danych uzyskanych z: Chełmińskiej Informacji Turystycznej, Muzeum Ziemi Chełmińskiej, bazy noclegowej oraz obiektów dziedzictwa kulturowego opracowanych przez Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

Dane w poszczególnych latach różnią się znacząco, ponieważ w większości przypadków prowadzone statystyki, z ww. powodów, nie są oparte na tych samych kryteriach analizy, a właściciele niektórych obiektów niekiedy nie przekazują danych. Tak jest w przypadku danych dotyczących bazy noclegowej. „Informacja jest niepełna, a brak informacji z niektórych obiektów noclegowych wynika z ich nieprzekazania przez właścicieli tych obiektów. W związku z powyższym baza jest uzupełniania o dane GUS, które niestety nie obejmują wszystkich działających w Chełmnie obiektów, a w danych ujęte są obiekty na terenie całego powiatu chełmińskiego, bez wyszczególnienia bazy w samym Chełmnie. Dane te nie mogą też być przez GUS w pełni publikowane, jeśli na terenie powiatu zobowiązany do przesłania danych jest jeden skategoryzowany obiekt hotelarski (w Chełmnie

skategoryzowane są dwa hotele), a pozostałe to inne obiekty hotelarskie, z których nie wszyscy właściciele przekazują do GUS dane nt. nocujących w obiekcie turystów. Stąd wynikają rozbieżności w danych. Z tego też względu dane zebrane przez UM Chełmna nie mogą być w pełni wykorzystane. Powyższe dane nie obejmują również osób nocujących w gospodarstwach agroturystycznych, działających w okolicy Chełmna, a które również odwiedziły Chełmno w celach turystycznych. Dane nie uwzględniają osób, które uczestniczyły w imprezach kulturalnych i sportowych, a które zwiedzały miasto i korzystały z dostępnych atrakcji. Chełmno odwiedziły również inne grupy turystów zagranicznych i polskich, które nie korzystały z miejscowych przewodników, lecz z innych np. z Torunia, Grudziądza czy Bydgoszczy, którzy posiadają lub też nie posiadają (często oprowadzają piloci wycieczek) uprawienia przewodnika turystycznego na Chełmno, ale i też w ogóle nie korzystały z żadnych usług przewodnickich. Często też biura podróży w ogóle nie wynajmują przewodników, a turyści są oprowadzani przez pilota lub zwiedzają indywidualnie. Przewodnicy chełmińscy oprowadzają również wycieczki bezpłatnie oraz na umowy z innymi biurami podróży i instytucjami. Powyższe dane nie zostały we wszystkich latach udostępniane. Dane nie obejmują również osób, które zwiedzały miasto poza godzinami otwarcia kościołów czy Muzeum Ziemi Chełmińskiej. Zebranie danych dot. liczby odwiedzających nie jest też w pełni wszędzie możliwe i jak w przypadku Parku Miniatur Zamków Krzyżackich, turystów liczono tylko w okresie od 9.07. do 19.11.2014 r. oraz poza weekendami i dniami świątecznymi. Podobna sytuacja ma miejsce w niektórych kościołach (poza klasztorem i wejściem na wieżę kościoła farnego), gdzie termin otwarcia danego kościoła i tym samym zatrudnienie opiekuna zabytku, uzależnione jest od zewnętrznych środków finansowych.”¹²⁴

Analiza GUS podziału turystów zagranicznych według kraju pochodzenia zwraca uwagę na zdecydowaną przewagę osób pochodzących z Niemiec i Finlandii. Łącznie przedstawiciele tych dwóch narodów spędzili 1717 nocy w 2013 roku w obiektach noclegowych na terenie powiatu chełmińskiego. Znaczący udział wśród turystów stanowili także Brytyjczycy i Austriacy. Stosunkowo niewielkie znaczenie posiadają turyści zza wschodniej granicy Polski czyli Litwini, Białorusini, Estończycy, Ukraińcy i Rosjanie.¹²⁵

W związku z tym, że faktyczna statystyka ruchu turystycznego w Chełmnie jest nieco odmienna od danych zawartych w Głównym Urzędzie Statystycznym, niepodważalnym jest fakt, iż turyści zagraniczni stanowią istotną grupę odwiedzających miasto Chełmno.

¹²⁴ Opracowanie Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

¹²⁵ Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Powyższe przyczynia się do wniosku, że Chełmno jest atrakcyjnym ośrodkiem turystycznym nie tylko na mapie województwa czy Polski.

Chcąc rzetelnie ocenić jak promowana oferta turystyczna wpływa na ruch turystyczny w Chełmnie należałoby zdefiniować zunifikowany system monitoringu, oparty o kryteria, czasookresy, które są co roku powtarzalne. Tak zastosowane narzędzie może być miarodajnym odniesieniem, pozwalającym na precyzyjne określenie wielkości jak i trendów w ruchu turystycznym miasta. Należy jednocześnie podkreślić, iż rozbudowana oferta kulturalno-turystyczna Chełmna pod względem liczebności obiektów o dużej wartości kulturowej, wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym i rekreacyjnym oraz brak środków finansowych właścicieli obiektów zabytkowych obecnie powoduje jak również może w przyszłości utrudniać pozyskanie kompleksowych danych statystycznych. Taka bariera jest niewątpliwie dużym ograniczeniem i zapewne może powodować utrudnienia we wprowadzeniu zunifikowanego systemu monitoringu ruchu turystycznego.

Reasumując, wyodrębnienie w ostatecznym systemie monitoringu ruchu turystycznego najważniejszych i najbardziej znaczących punktów i miejsc z punktu widzenia dalszego rozwoju turystycznego miasta będzie stanowiło podstawę do efektywnej ewaluacji działań promocyjnych podejmowanych przez Urząd Miasta Chełmna oraz instytucje i organizacje mu podległe, tak aby w pełni oszacować ich efektywność i skuteczność.

W związku również z tym, iż dane zebrane w opracowaniach GUS zawierają niepełne statystyki, należy stwierdzić ostatecznie, że faktyczna wielkość ruchu turystycznego jest odmienna, zapewne wyższa, od danych zarówno GUS jak i zbieranych przez Urząd Miasta Chełmna.

Najważniejszym jednak wnioskiem z przeprowadzonych powyżej analiz jest fakt, iż mimo niepełnych danych dotyczących liczby turystów, zainteresowanie dziedzictwem kulturowym oraz ofertą turystyczną Chełmna jest stosunkowo wysokie i co roku wzrasta. Zatem podejmowane w ciągu ostatnich lat działania, inicjatywy oraz inwestycje przyniosły zakładane efekty, które warto kontynuować i rozwijać.

Podsumowując turystyka to jedna z głównych ścieżek rozwoju Chełmna. Duża liczba cennych zabytków, liczne imprezy tematyczne oraz znaczny potencjał do rozwoju nowych form spędzania czasu wolnego determinuje atrakcyjność tego miejsca. Dane statystyczne potwierdzają rosnące zainteresowanie miastem turystów krajowych i zagranicznych. Ukierunkowanie rozwoju w oparciu o turystykę dalej umocni pozycję Chełmna jako silnego ośrodka turystycznego.

5.1. Propozycje wydłużenia sezonu turystycznego¹²⁶

Turystyka pobytowa wymaga określenia możliwych metod, które przyczynią się do zatrzymania turystów na dłużej poprzez różne produkty turystyczne (nie tylko w samym mieście, ale również w jego otoczeniu) – stanowi to problem rozwijania turystyki pobytowej. W okolicach Chełmna znajdują się atrakcje turystyczne, które umożliwiają uprawianie turystyki aktywnej – przykładem może być narciarstwo. Wykorzystując pod tym względem dostępną bazę turystyczną jaką stanowi wyciąg narciarski w Unisławiu oraz bazę noclegowo-gastronomiczną w Chełmnie i okolicach, a także ofertę zwiedzania miasta z przewodnikiem istnieje możliwość stworzenia oferty zimowej, która może wydłużyć sezon turystyczny.

Na wydłużenie pobytów turystycznych powinny mieć wpływ również zasoby i atrakcje okolicznych miejscowości i oferta ich zwiedzania. Do miejscowości takich zaliczyć należy:

- Grubno, w którym znajduje się zespół dworsko-parkowy z XIX w.,
- Wabcz, gdzie znajduje się kościół gotycki z XIII w., grodzisko wczesnośredniowieczne,
- Watorowo z fortem twierdzy Chełmno z początku XX w.,
- Ośrodek Szkolenia Lotniczego (lotnisko dla małych samolotów),
- Kijewo Królewskie, gdzie położony jest kościół gotycki z XIII w.,
- Trzebcz Szlachecki z kościołem gotyckim z XIII w. i zespołem dworsko-parkowym z XIX w.,
- Bajerze, na terenie którego znajduje się dwór i park z XIX w.,
- Grzybno z atrakcją w postaci kościoła gotyckiego z XIII/XIV w.,
- Kokocko posiadające dawny zbiór ewangelicki na wcześniejszym gotyckim, dziś katolickim kościele z 1829 r., dom pomennonicki, dawną karczmę z XIX w.,
- Gruczno, gdzie obejrzeć można stary młyn z XIX w. oraz kościół neogotycki,
- Chrystkowo, na terenie którego podziwiać można chatę pomennonicką z XVIII w., Ośrodek dydaktyczno-muzealny Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego.
- Świecie, w którym można zwiedzić m.in.: zamek krzyżacki z XIV wieku, gotycki kościół z XV w., zespół klasztorny z XVIII wieku.

¹²⁶ Podrozdział powstał w oparciu i informacje zawarte w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005.

Wydłużenie pobytów turystycznych dzięki zasobom okolicznych miejscowości powinno być również możliwe za sprawą nowej oferty zwiedzania trzech miejsc, które związane są z historią miasta: Chełmna, Kałdusa oraz Starogrodu. Podobna oferta może powstać z wykorzystaniem szlaku wcześniej wspomnianej Twierdzy Chełmno.

Wszystkie te propozycje mogą przyczynić się do wydłużenia sezonu turystycznego, a co za tym idzie rozwoju turystyki pobytowej.

5.2. Wybór docelowych rynków turystów¹²⁷

Oferta turystyczna Chełmna daje możliwość adresowania jej do wszelkich grup turystów, opartych na kryterium terytorialnym, wieku jak i motywowi wyjazdu. Grupy te przedstawia tabela poniżej.

Tabela 17 Docelowe grupy turystów dla Chełmna

Grupy regionalne	młodzież (głównie grupy zorganizowane), seniorzy, rodziny, przyjaciele, turyści indywidualni
Grupy krajowe	turyści tranzytowi, turyści zainteresowani turystyką sakralną/religijną, młodzież i turyści masowi, miłośnicy historii, architektury i sztuki, turyści powiązani sentymentalnie z Chełmnom
Grupy zagraniczne	turyści powiązanie sentymentalnie z Chełmnom, turyści miast powiązanych tematycznie z Chełmnom, miłośnicy historii, architektury i sztuki, biznesmeni, zamożni turyści, zagraniczne uczelnie partnerskie
Grupy specjalistów	poszukiwacze, archeolodzy, nauczyciele, naukowcy, turyści „aktywni” (golf, rower górski, snowboard, windsurfing, nurkowanie, paralotniarstwo), biznesmeni, lekarze, malarze, architekci, muzycy, ornitolodzy, duchowni.

Źródło: Opracowanie na podstawie *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005

¹²⁷ W podrozdziale wykorzystano informacje zawarte w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005.

"Turystyczne produkty Chełmna ze względu na swoją ilość i jakość swoich walorów w pełni zaspokajają potrzeby wymagających nabywców, do których można zalicza się specjalistów oraz zamożnych turystów krajowych i zagranicznych. Sprowadzenie tych pierwszych oprócz celu komercyjnego ma także podwójny kontekst promocyjny." „Mogą oni bowiem przekazywać dobre świadectwo o miejscu, które spełnia ich oczekiwania, spełniając tym samym zadania „darmowej reklamy”.” „Obecność specjalistów może także przyciągać szerokie rzesze turystów.” „Informacja zachęcająca specjalistów do odwiedzenia Chełmna oparta jest na tradycyjnych instrumentach promocji. Wielu specjalistów można przyciągnąć interesującymi imprezami, sympozjami, warsztatami czy konferencjami. „Grupa specjalistów oraz turystów zamożnych może być przyciągana przede wszystkim niepowtarzalnym klimatem miejsca. Grupy te są bowiem zainteresowane pozostawieniem szczególnego klimatu miasta w niezmienionym stanie.” „Ponadto zadania promocyjne mogą być ustalane dla podmiotów, które biorą udział w młodzieżowej, sportowej, samorządowej oraz gospodarczej wymianie zagranicznej. Wymiana taka to tworzenie podstaw do zainteresowania przyjazdem do Chełmna potencjalnego turysty zagranicznego w przyszłości.” „Sposoby docierania z informacją do turystów zagranicznych należy zwrócić uwagę na przygotowanie odpowiedniej oferty turystycznej.” „Powinna ona łączyć element sentymentalny, przypominający obecność danej społeczności w mieście oraz formę wypoczynku charakterystyczną dla turystów z danego kraju.”¹²⁸

„Przy wyborze odpowiedniego segmentu odbiorcy, jak również tworzenia nowych produktów turystycznych, należy również zwracać uwagę na nowe trendy w turystyce, a tym samym nowe segmenty turystów m.in.: „cyfrowi turyści”, „łowcy przygód”, „fit-lovers” czy „puste gniazda” itp. Współczesny turysta szuka coraz częściej nowych doznań przy odkrywaniu nowego miejsca, nie liczy się tylko „gdzie?”, ale „po co?” i dlatego tzw. „Turystyka 5 zmysłów” ma obecnie ogromne znaczenie.”¹²⁹

¹²⁸ W podrozdziale wykorzystano informacje zawarte w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005.

¹²⁹ Opracowanie Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

5.3. Formy/rodzaje turystyki¹³⁰

Kluczowym czynnikiem determinującym zmiany zachodzące w turystyce jest stała ewaluacja wymagań i potrzeb turystów. To właśnie takie elementy jak potrzeby komfortu, moda na aktywne spędzanie czasu wolnego czy trendy w kuchni światowej wpłynęły w ostatnich latach na zmianę wyboru klientów odnośnie przeznaczenia miejsca wypoczynku. Jednym z ważnych aspektów dynamiki ruchu turystycznego jest rozszczępienie i dywersyfikacja popytu turystycznego. Z tego też powodu produkty turystyczne nie mogą być nastawione na anonimowego odbiorcę, tylko powinny być wypadkową dogłębnej analizy stanu istniejącej koniunktury turystycznej. Określenie docelowej grupy klientów rodzi potrzebę segmentacji rynku, czyli podziału na stosunkowo jednorodne grupy konsumentów, które ze względu na podobieństwo cech ujawniają podobny popyt. Dzięki odpowiedniej fragmentacji możliwe jest skonstruowanie produktu turystycznego spełniającego wymagania maksymalizacji użyteczności. Dotyczy to zarówno obecnych klientów oferty, jak i tych, których warto pozyskać na etapie kształtowania i rozwoju produktów turystycznych.

Segmentacja rynku następuje na podstawie określenia profilu odbiorcy usługi turystycznej, który opierać się może na szeregu zmiennych, do który należą między innymi:

- pochodzenie,
- miejsce zamieszkania,
- pozycja społeczna,
- wiek,
- płeć,
- wykształcenie,
- dochód i jego źródła,
- stan zdrowia i kondycji fizycznej,
- stan cywilny,
- styl życia.

Powyższy katalog zmiennych może być poszerzany o kolejne pozycje, jednakże wskazany układ stanowi niezbędny szkielet umożliwiający przeprowadzenie oceny popytu i budowie na tej podstawie produktu turystycznego.

¹³⁰ Część teoretyczna niniejszego podrozdziału powstała w oparciu o informacje zawarte w: J. Altkorn, *Marketing w turystyce*, PWN, Warszawa 1997

Podstawowym kryterium segmentacji rynku pozostaje jednak motyw podróżowania. Zgodnie z powyższym na rynku turystycznym wyróżnić można trzy kluczowe motywy podróżowania:

- wypoczynek,
- odwiedziny u krewnych i znajomych,
- podróże biznesowe.

Uzupełnieniem powyższego są także podróże na tle religijnym czy odwiedziny miejsca urodzenia, nie mające jednakże wielkiego oddziaływania w przypadku średniej wielkości miejscowości takich jak Chełmno. Istnieje także możliwość łączenia celów podróży np. wyjazdy mające na celu odwiedziny krewnych lub znajomych skorelowane być mogą z motywem wypoczynkowym, który generuje najwięcej segmentów docelowych rynku, opierających się o określony profil odbiorców i dążących do zaspokojenia ich indywidualnych potrzeb.

Do podstawowych rodzajów turystyki, wokół których koncentrować się mogą określone produkty turystyczne przeznaczone dla konkretnych grup odbiorców, zaliczyć należy:

- **turystyka miejska i kulturowa** – w jej skład wchodzi zorganizowane i indywidualne podróże w celu zwiedzania miast, muzeów, obiektów zabytkowych oraz uczestnictwo w imprezach i wydarzeniach kulturalnych;
- **turystyka biznesowa** – obejmuje wyjazdy związane z aktywnością zawodową: kongresy, targi i wystawy, spotkania biznesowe, zbiorowe imprezy oraz spotkania motywacyjne. Zazwyczaj koszty wyjazdów ponoszone są przez instytucje i przedsiębiorstwa zatrudniające danych turystów;
- **turystyka rekreacyjna, aktywna i specjalistyczna** – realizowana jest w celu regeneracji sił fizycznych i psychicznych. Ta forma uwzględnia szeroki zakres rekreacji przy wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego, a także imprezy turystyki kwalifikowanej i zdrowotnej;
- **turystyka na terenach wiejskich** – przejawia się we wszelkich formach aktywności turystycznej na terenach wiejskich, w tym pobyty w gospodarstwach rolnych, imprezy folklorystyczne czy rzemiosło ludowe. Współcześnie często przybiera postać agroturystyki bądź ekoturystyki.

- **turystyka przygraniczna i tranzytowa** – wiąże się z krótkoterminową turystyką przygraniczną i często jednodniowymi wizytami w danym miejscu w celu dokonania zakupów, wzięcia udziału w imprezach czy zwiedzania.

Biorąc pod uwagę powyższe podziały należy stwierdzić, iż oferta turystyczna miasta Chełmna opiera się w głównej mierze wokół segmentów związanych z turystyką miejską i kulturową. Cele biznesowe, zdrowotne czy odwiedziny miejsca urodzenia nie odgrywają póki co znaczącej roli wśród czynników warunkujących atrakcyjność miasta. Głównymi elementami przyciągającymi turystów do Chełmna są promowanie dotychczas produkty turystyczne: Chełmno - miasto zakochanych[®], „Walentynki Chełmińskie”, Chełmno – miasto gotyku ceglanego, Chełmno – miasto zabytków.

Struktura przyjazdowa charakteryzuje się, więc przewagą krótkich, weekendowych pobytów. Oznacza to, że Chełmno nie jest postrzegane przez turystów, jako optymalne miejsce do spędzenia dłuższego urlopu. Tworząc nowy produkt turystyczny należy zwrócić szczególną uwagę, aby oferowane rozwiązania skłaniały przyjezdnych do wydłużenia swoich podróży. Receptą na tę kwestię może być odpowiednie połączenie różnego typu atrakcji w jeden, spójny i kompletny układ.

„Przy wyborze odpowiedniego segmentu odbiorcy, jak również tworzenia nowych produktów turystycznych, należy również zwracać uwagę na nowe trendy w turystyce, a tym samym nowe segmenty turystów m.in.: „cyfrowi turyści”, „łowcy przygód”, „fit-lovers” czy „puste gniazda” itp. Współczesny turysta szuka coraz częściej nowych doznań przy odkrywaniu nowego miejsca, nie liczy się tylko „gdzie?”, ale „po co?” i dlatego tzw. „Turystyka 5 zmysłów” ma obecnie ogromne znaczenie.”¹³¹

Poniżej przedstawiono cechy charakterystyczne różnych form turystyki w powiązaniu z istniejącą infrastrukturą w Chełmnie.

Tabela 18 Wiodące formy turystyki w Chełmnie - turystyka miejska i kulturowa

Profil odbiorcy	Wybrane istniejące elementy oferty
Przedstawiciel tej grupy cechuje się dużą otwartością na nowości i jest ciekawy otaczającego go świata. Bardzo ważnym jest także kontakt i możliwość obcowania z odmiennymi zwyczajami, normami i zachowaniami. Motywem podjęcia podróży przez niego może być zabytek skali europejskiej,	– zabytki architektoniczne. Przede wszystkim: gotycko-renesansowy ratusz, mury miejskie, Bramy Grudziądzka i Merseburska; obiekty sakralne w stylu gotyckim, w tym kościół farny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, pofranciszkański kościół pw. św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja,

¹³¹ Opracowanie Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

<p>poznanie ciekawej miejscowości historycznej lub festiwal o oryginalnym programie. Zazwyczaj osoba o tym profilu podróżuje indywidualnie, rodzinie, w grupach przyjaciół lub w sposób zorganizowany. Turysta kulturowy może pochodzić z kraju bądź z zagranicy.</p> <p>Czas trwania: Turyści kulturowi nastawieni są na krótkoterminowe pobyty. W mieście spędzają od kilku godzin do 3 dni, w wypadku turysty festiwalowego długość pobytu uzależniona jest od długości trwania wydarzenia.</p> <p>Preferowany rodzaj noclegu: Ważnym jest aby miejsce spędzania nocy stanowiło odpowiedni element uzupełniający całego programu pobytu. Powinien się on więc cechować oryginalnością i nastawieniem na atrakcje.</p>	<p>podominikański kościół pw. św. Piotra i Pawła, dawny cystersko-benedyktyński zespół klasztorny, kościół pw. Ducha Świętego, kaplica pw. św. Marcina; budynek Akademii Chełmińskiej, kamienica Cywińskich, uzupełnić budynek dawnej Poczty czy spichlrze.</p> <ul style="list-style-type: none"> – sieć oznakowanych szlaków miejskich zarówno pieszych, jak i rowerowych. – oferta festiwali i wydarzeń kulturalnych, których bogaty kalendarz i ciekawa forma mogą być magnesem turystycznym. – imprezy cykliczne. – legendy.
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005.

W przypadku turystyki kulturowej rozważać należy różne grupy odbiorców, co wiąże się z różnorodnymi obszarami tematycznymi w ramach tej formy. Przyciąganie dzieci i młodzieży wymaga zastosowania innych rozwiązań niż chęć zainteresowania osób starszych.

Tabela 19 Inne formy turystyki w Chełmnie - turystyka biznesowa

Profil odbiorcy	Wybrane istniejące i wymagane elementy oferty
<p>Turysta biznesowy to osoba dla której liczy się czas i jakość, a nie najniższa cena i liczne atrakcje. Podróżuje Zazwyczaj samolotem, koleją w standardzie intercity lub szybkimi drogami. Podczas pobytu służbowego korzysta z oferty restauracyjnej o podwyższonym standardzie.</p> <p>Czas trwania: Ten typ turysty w mieście spędzi od kilku godzin do 2 dni.</p> <p>Preferowany rodzaj noclegu: Nocleg z ofertą bed & breakfast. W wyborze hotelu będzie kierował się dogodną lokalizacją i wysokim standardem. Turystę biznesowego interesują hotele w standardzie trzy- lub czterogwiazdkowym.</p>	<p>Elementy istniejące:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hotel Karczma Chełmińska. – Europejskie Centrum Wymiany Młodzieży – bliskość portu lotniczego w Bydgoszczy. <p>Elementy wymagane:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wydarzenia biznesowe, np. targi czy konferencje. – sale konferencyjne i hale wystawiennicze. – hotele o wyższym standardzie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005.

Turystyka biznesowa jest obecnie bardzo słabo rozwinięta w Chełmnie. Mowa tutaj nie tylko o przeciętnym potencjale infrastrukturalnym, ale także o braku koordynacji i promocji turystyki biznesowej. Mając jednak na uwadze wzrastające znaczenie tej formy w skali globalnej należy założyć, że miasto powinno dążyć do wsparcia jej rozwoju, gdyż w przyszłości ma ona szansę odegrać istotną rolę w rozwoju gospodarki turystycznej Chełmna. Ważnym elementem będzie także wykorzystanie niedużej odległości od dwóch miast: Bydgoszczy i Torunia, co może być dużym atutem w przypadku osób preferujących spokój.

Zidentyfikowane powyżej, w oparciu o wcześniejszą diagnozę, kierunki rozwoju turystyki w Chełmnie pozwoliły na określenie głównych obszarów strategicznych, a także celów i działań, których realizacja przyczyni się do pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego miasta.

Tabela 20 Wiodące formy turystyki w Chełmnie - turystyka aktywna i kwalifikowana

Profil odbiorcy	Wybrane istniejące elementy oferty
<p>Motywy podjęcia wyjazdu turystycznego przez osoby należące do tej grupy jest chęć oderwania się od codziennego biernego i siedzącego trybu funkcjonowania. Poprzez turystykę osoby realizują swoją pasję, która często wiąże się z rekreacyjnym uprawianiem sportu, w tym w szczególności jeździe na rowerze, kajakarstwie czy pieszym przemierzaniu szlaków.</p> <p>Czas trwania: Podobnie jak turyści kulturowi, osoby poszukujące bardziej aktywnych form spędzania czasu wolnego nie pozostają w jednym miejscu zbyt długo. W mieście spędzają od jednego do 2 dni.</p> <p>Preferowany rodzaj noclegu: Członkowie tej grupy nie są nastawieni na komfort a raczej na niskie koszty pobytu stąd preferowanym typem noclegu będą hostele, niedrogie hotele bądź schroniska młodzieżowe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – położenie miasta na szlaku turystycznym o znaczeniu krajowym i europejskim – Europejski Szlak Gotyku Ceglanego, Wiślana Trasa Rowerowa, Euroroute R1, Hanza, Szlak Kopernikowski; – żeglarstwo, kajakarstwo i wędkarstwo – turystyka rowerowa uprawiana w oparciu o istniejące szlaki turystyczne. – jazda konna, – wyciąg narciarski, – pływalnia, – przestrzenie parkowe, w tym w szczególności: Stare i Nowe Planty, Park Pamięci i Tolerancji im. dr Rydygiera i Park Słowackiego. – turystyka piesza, – Nordic Walking.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005.

Możliwości uprawiania turystyki aktywnej w Chełmnie są stosunkowo duże i względnie zróżnicowane. Przywołane atrakcje w większości będą składały się na produkty uzupełniające główną linię produktu turystycznego.

6. Korzyści finansowe z rozwoju turystyki¹³²

Korzyści finansowe dotyczące rozwoju dotyczą dochodów gminy (miasta) oraz mieszkańców, jako podmiotów prywatnych. W przypadku tych drugich dochody generowane są przede wszystkim z usług i produktów turystycznych (głównie z usług gastronomicznych i hotelarskich).

Kolejne źródło dochodu stanowią bilety wstępu do zabytkowych obiektów i innych atrakcji turystycznych (korzystne może być również udostępnianie zwiedzających punktów widokowych, tarasów, wież czy krypt). Należy również pamiętać o pośrednich dochodach z turystyki, które pochodzą z podatków lokalnych (PIT, CIT czy karta podatkowa).

Wraz z rozwojem ruchu turystycznego wzrasta popyt na pamiątki, wcześniej wspomniane usługi gastronomiczne i hotelarskie. Ponadto dodatkowym źródłem dochodów mogą być nietypowe sposoby dowożenia turystów, m.in. za pomocą bryczek, a także atrakcje związane z rejsami po Wiśle oraz promocyjne loty balonem i samolotem, a także sprzedaż pamiątek i innych wyrobów.

Również proponowane wcześniej nowe produkty turystyczne mogą przynieść w przyszłości dodatkowe źródło dochodów.

¹³² W podrozdziale wykorzystano informacje zawarte w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2005-2013*, Chełmno 2005.

7. Analiza SWOT

„Analiza SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Jest to podstawowe narzędzie umożliwiające diagnozowanie obecnej sytuacji danego podmiotu w kontekście planowania jego dalszego rozwoju.

W odniesieniu do Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno SWOT ma na celu:

- zidentyfikowanie mocnych oraz słabych stron produktu turystycznego Chełmna, przy czym w wyniku badania mocnych stron wskazane zostaje czynniki, które należy dalej rozwijać i doskonalić, z kolei wykrycie słabych stron w założeniu ma doprowadzić do ich eliminowania bądź ograniczenia do akceptowalnego poziomu,
- zidentyfikowanie i rozwijanie występujących szans oraz ujawnienie i przeciwdziałanie zagrożeniom.”

Tabela 21 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wysokiej klasy dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne Gminy Miasto Chełmno • historia Chełmna • organizacja „Walentynek Chełmińskich” • posiadanie przez Gminę Miasto Chełmno Certyfikatu „Najlepszy Produkt Turystyczny Roku” – nadany przez Polską Organizację Turystyczną, • rozpoznawalność miasta Chełmna dzięki hasłom: Chełmno - miasto zakochanych[®], „Miasto Zakochanych[®]” oraz „Miasto Miłości[®]”, które zostały zastrzeżone w Urzędzie Patentowym, • lokalizacja miasta Chełmna na Europejskim Szlaku Gotyku Ceglanego, Szlaku Kopernikowskim, Związku Hanzeatyckim, Wiślanej Trasie Rowerowej czy Euoroute R1, • dogodne położenie w układzie dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, • udział Chełmna w Paszporcie Turystycznym Województwa Kujawsko-Pomorskiego, • wpisanie zabytkowej starówki miasta Chełmna na listę Pomników Historii Prezydenta RP, • członkostwo miasta Chełmna w Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej, • baza unikalnych na skalę europejską 	<ul style="list-style-type: none"> • nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczno-kulturalny Chełmna, • niewystarczające środki finansowe w budżecie Gminy Miasto Chełmno na promocję Chełmna, • brak zintegrowanej oferty branży turystycznej mogącej zatrzymać turystów na kilka dni w Chełmnie ze strony lokalnej branży turystycznej, • brak Lokalnej Organizacji Turystycznej, • niedostateczna współpraca Gminy Miasto Chełmno z sąsiednimi jednostkami terytorialnymi, • ograniczony dostęp do obiektów turystyczno-rekreacyjnych oraz imprez o ponadregionalnym znaczeniu, • niewystarczająca baza noclegowa w mieście i okolicach, • przeciętny stan techniczny lokalnych dróg • brak bazy turystycznej i paraturystycznej o podwyższonym standardzie dla wymagającego turysty, • słaby stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych: konieczność remontów, niezadbane elewacje budynków itp. • wysoka stopa bezrobocia wśród mieszkańców miasta, • pogarszające się bezpieczeństwo, • niski poziom aktywności społecznej wśród mieszkańców,

<p>zabytków.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ciekawe położenie: Park Krajobrazowy, Jezioro Starogrodzkie, Wisła, • atrakcyjne wydarzenia o charakterze kulturalnym, • duża aktywność stowarzyszeń kulturotwórczych i sportowych, • liczne piesze i rowerowe szlaki turystyczne, • bliskość atrakcji turystycznych zlokalizowanych w położonych nieopodal dużych miastach (Toruń, Bydgoszcz) • współpraca międzynarodowa, w tym długotrwałe tradycje partnerstwa, • narodowości historycznie związane z miastem (m.in. Niemcy, Szkoci, Anglicy, Żydzi, Holendrzy, Duńczycy), • powiększająca się oferta wydawnicza. 	<ul style="list-style-type: none"> • niskie dochody mieszkańców Chełmna utrudniające planowanie i realizację przedsięwzięć z zakresu infrastruktury paraturystycznej, • niewystarczająca promocja wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie miasta, • nieefektywne wykorzystanie walorów Wisły.
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ul style="list-style-type: none"> • dalszy rozwój markowego produktu turystycznego miasta „Chełmno - miasto zakochanych[®]” oraz Chełmno jako miasto gotyku ceglanego; • ubieganie się o wpis miasta Chełmna na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, • rozszerzenie współpracy z sąsiednimi gminami, w szczególności z Gminą Chełmno, • notowanie dodatniego bilansu z rozwoju turystyki i kultury w PKB mimo kryzysu społeczno-gospodarczego, • wykreowanie obiektów turystyczno-rekreacyjnych oraz imprez o ponadregionalnym znaczeniu, które nie tylko przyciągną dodatkowych odwiedzających, ale także zatrzymają ich na więcej niż jeden dzień, • tworzenie nowych produktów turystycznych przez województwo kujawsko-pomorskie: Twierdza Chełmno, Kujawsko-Pomorski Gęsinowy Szlak Kulinaryny, rozwój i promocja Szlaku Kopernikowskiego, • dywersyfikacja turystyki przy zastosowaniu sieciowania w ramach ogólnopolskich, europejskich czy światowych organizacjach, szlakach, sieciach networkingowych; • stworzenie sieci lokalnych produktów turystycznych, • rozwój turystyki religijnej i pielgrzymkowej, 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoka konkurencyjność liderów turystyki regionu: Torunia, Bydgoszczy, • niewystarczająca ilość środków finansowych w budżecie miasta na promocję Chełmna, • lokalizacja strefy ochrony konserwatorskiej i Parku Krajobrazowego • utrzymujący się wysoki odsetek bezrobotnych na terenie miasta • brak znaczących inwestorów w branży turystycznej • niewystarczające środki finansowe na modernizację istniejącej infrastruktury turystycznej i budowę nowej.

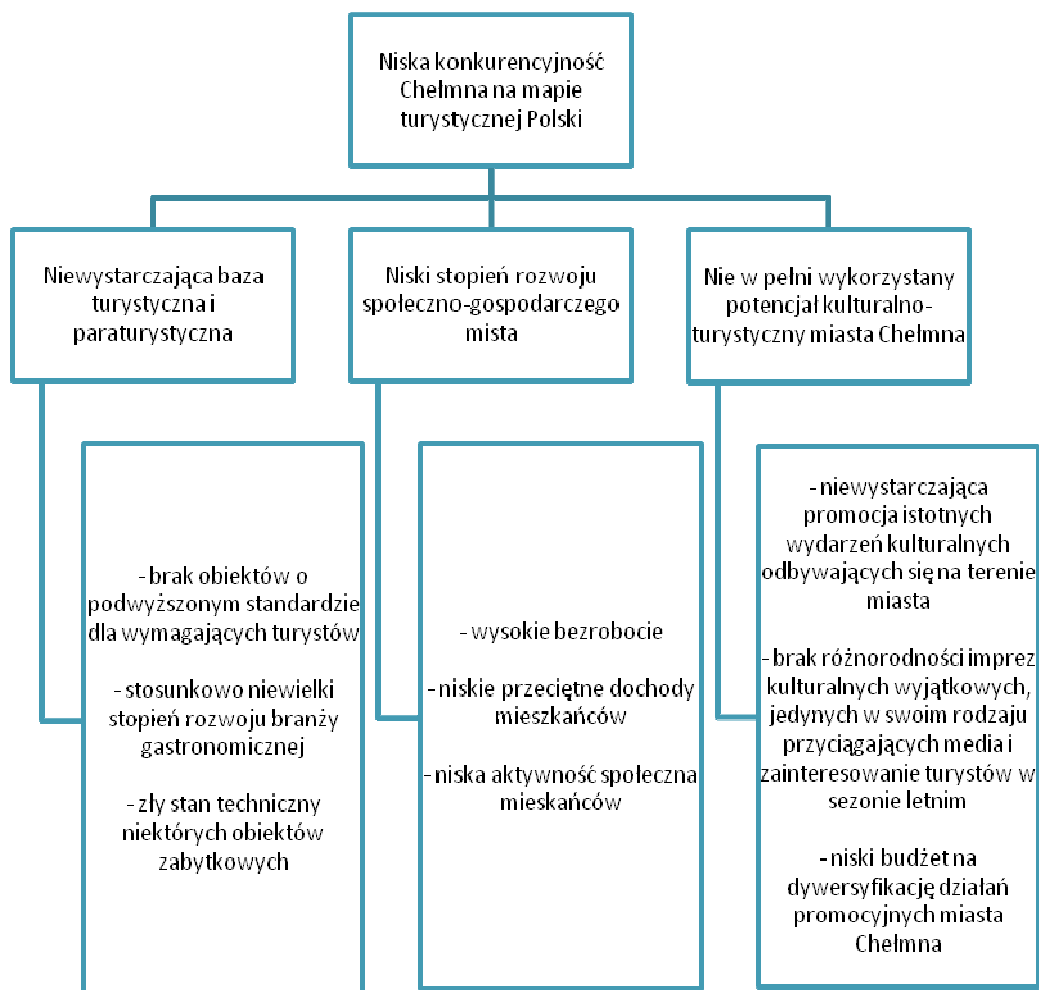
- zbudowanie oferty turystycznej dla zróżnicowanych grup odbiorców (osób indywidualnych, biznesowych, grup szkolnych, rodzin z dziećmi itp.)
- efektywniejsze wykorzystanie potencjału miasta Chełmna do rozwoju turystyki religijnej poprzez kontynuację działań dotychczasowych oraz zdywersyfikowanie nowych inicjatyw promocyjnych
- utworzenie wioski tematycznej poprzez wykorzystanie walorów Jeziora Starogrodzkiego i Góry św. Wawrzyńca;
- przedłużenie sezonu turystycznego przez zwiększenie liczby imprez posezonalnych
- rozwój nowych rodzajów turystyki: Agro- i ekoturystyki, turystyki aktywnej i kwalifikowanej;
- efektywne wykorzystanie bogactwa zasobów naturalnych;
- rozwój działalności usługowo-wytwórczej
- możliwość pozyskania środków finansowych z programów pomocowych Unii Europejskiej
- wzrostem znaczenia Europy Środkowo-Wschodniej jako obszaru recepcji turystycznej

Źródło: analiza SWOT została przeprowadzona metodą partycypacyjno-ekspercką przy aktywnym udziale przedstawicieli Urzędu Miasta Chełmna, mieszkańców, organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych Gminy Miasto Chełmno oraz osób sporządzających dokument.

8. Drzewo problemów

Drzewo problemów odzwierciedla wnioski sformułowane w trakcie prowadzenia analizy stanu obecnego Gminy Miasta Chełmna w kontekście możliwości rozwoju Chełmna jego produktów turystycznych, wykorzystania jego potencjału kulturowego oraz dostępności i jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Stanowi to pewnego rodzaju syntetyczne zestawienie podsumowujące, ukazujące bezpośrednio kluczowe problemy, które mają zostać rozwiązane poprzez wdrażanie Strategii, przedstawiając również ich hierarchizację. Diagnoza stanu istniejącego jest, więc punktem wyjścia do budowania celów rozwoju turystyki Gminy Miasto Chełmno. Analiza problemów została przeprowadzona metodą partycypacyjno-ekspercką przy aktywnym udziale przedstawicieli Urzędu Miasta Chełmna, mieszkańców, organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych Gminy Miasto Chełmno oraz osób sporządzających dokument. Problemy wskazane poniżej wynikają z obecnego stanu zaawansowania procesów społeczno-gospodarczych, struktury funkcjonalno-przestrzennej, stanu infrastruktury społecznej i technicznej oraz zaangażowania mieszkańców w życie miasta.

Schemat 1 Drzewo problemów

Źródło: Analiza problemów została przeprowadzona metodą partycypacyjno-ekspercką przy aktywnym udziale przedstawicieli Urzędu Miasta Chełmna, mieszkańców, organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych Gminy Miasto Chełmno oraz osób sporządzających dokument.

9. Wizja i misja turystyczna Chełmna

Wizja rozwoju turystycznego to pożądany, przyszły i docelowy obraz funkcjonowania turystyki w Gminie Miasto Chełmno. Wizja turystyczna Chełmna ma także swoje odniesienie w „Strategii Rozwoju Gminy Miasto Chełmno na lata 2014 – 2020”.

Wizja rozwoju turystyki w Chełmnie prezentuje się następująco:

Chełmno to obszar posiadający ogromny potencjał kulturalno-turystyczny. Miasto przyciąga malowniczym położeniem, bogactwem architektonicznym, unikalnymi zabytkami oraz bogatym kalendarzem imprez kulturalno-rozrywkowych. Odnowione i zrewitalizowane zabytki miasta są dumą jego mieszkańców i atrakcją stanowiącą główny powód przyjazdu turystów. Dzięki efektywnej promocji i rozpoznawalności miasta oraz dobrze prosperującym formom turystyki aktywnej osoby odwiedzające Chełmno cieszą się jego urokiem przez wiele dni. Efektem licznych atrakcji jest wydłużenie sezonu turystycznego na cały rok, co przynosi miastu i jego mieszkańcom coraz wyższe dochody i tym samym wspierają rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Misja turystyczna stanowiąca cel główny niniejszej Strategii jest uszczegółowieniem przedstawionej wizji. Definiuje powód istnienia i rozwijania turystyki w Chełmnie oraz wytycza kierunki jej realizacji. Wskazuje na turystykę, jako czynnik zrównoważonego rozwoju – łączący interesy mieszkańców, działających przedsiębiorców z potrzebami turystów odwiedzających miasto.

Turystyka niesie możliwości dynamicznego rozwoju miasta opartego na bogatym potencjale zabytków oraz wyposażonego w ukierunkowane zasoby ludzkie. Poprzez zrównoważony rozwój umacniana zostaje tożsamość oparta na historii i kulturze. Podejmowanie zintegrowanych działań w procesie rozwoju turystyki i promocji produktów turystycznych jest siłą napędową rozwoju społeczno-gospodarczego Chełmna.

9.1. Cele rozwoju turystyki w Gminie Miasto Chełmno

Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna na lata 2014-2020 umożliwi bardziej efektywne wykorzystanie produktów turystycznych miasta Chełmna, zwiększenie

jego rozpoznawalności przy jednoczesnym rozwoju bazy sportowo-turystyczno-rekreacyjnej w oparciu, o który zintensyfikowany zostanie ruch turystyczny w mieście oraz podłoże społeczno-ekonomiczne Gminy Miasto Chełmno.

Zaprezentowana koncepcja dotyczy zarówno procesów rozwoju, jak i budowy spójnej oferty turystycznej dostosowanej do aktualnych i prognozowanych trendów rynkowych. Jej zadaniem jest poszerzenie oferty tak, aby była atrakcyjna dla zróżnicowanych grup odbiorców. Planowanym rezultatem podejmowanych działań jest oprócz wzrostu wolumenu odwiedzin także wydłużenie pobytu, co osiągnięte zostanie dzięki dywersyfikacji proponowanej oferty i atrakcji turystycznych.

Zagadnienie dalszego rozwoju turystyki w Chełmnie rozpatrywane jest w perspektywie wielopłaszczyznowej. Obok wzmocnienia atrakcji tradycyjnie kojarzonych z miastem produktów turystycznych i atrakcji skoncentrowano się również na obszarach do tej pory pomijanych, odznaczających się znacznym potencjałem rozwojowym.

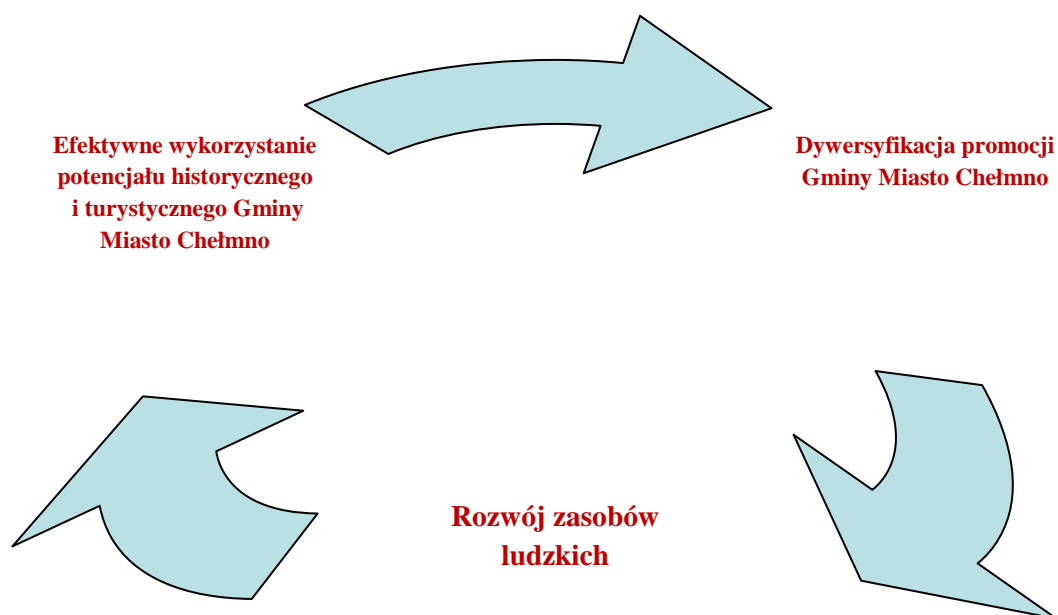
Podjęcie to pozwoliło na zidentyfikowanie celów strategicznych, kompleksowo ujmujących możliwości i kierunki rozwoju turystyki w Chełmnie. W ramach każdego z priorytetów zdefiniowane zostały cele operacyjne oraz działania mające w założeniu prowadzić do osiągnięcia wyznaczonych obszarów.

Należy podkreślić, iż wytyczone cele strategiczne oraz cele operacyjne ściśle nawiązują i kontynuują wizję rozwoju turystyki zaprezentowaną w Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2005-2013¹³³, w której głównymi filarami rozwoju były:

- ✓ Poprawa znajomości Chełmna wśród turystów,
- ✓ Skuteczna promocja miasta,
- ✓ Optymalne wykorzystanie potencjału turystycznego miasta i okolic,
- ✓ Wpisanie Chełmna na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Cele strategiczne określone na potrzeby aktualnej Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 zostały opracowane podczas warsztatów oraz konsultacji m.in. z Wydziałem Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna i obejmują następujące kierunki:

¹³³ *Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2005-2013*, Chełmno 2005

CEL STRATEGICZNY I¹³⁴

EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU HISTORYCZNEGO I TURYSTYCZNEGO GMINY MIASTA CHEŁMNA

Chełmno posiada bogatą bazę zabytków historycznych i turystycznych, które są głównym czynnikiem przyciągającym turystów do miasta. Aktualnie istniejący potencjał jest w pewnym stopniu wykorzystywany, jedynie jednak do tworzenia korzystnych warunków dla rozwoju turystyki, nie zaś w roli typowo rynkowej, zorientowanej na rozwój społeczno-ekonomiczny Gminy Miasto Chełmno. „Do poprawy atrakcyjności produktów turystycznych niezbędne jest polepszenie infrastruktury turystycznej i paraturystycznej. Założenie to realizowane jest w celach szczegółowych dotyczących poprawy estetyki Starego Miasta, rozwoju bazy hotelowo-gastronomicznej oraz innej infrastruktury. Na pierwszy plan wysuwają się w tym zakresie działania służące rewitalizacji i modernizacji istniejących zabytkowych zasobów miasta oraz lepszemu ich wyeksponowaniu, co sprowadza się nie tylko do iluminacji miasta, ale także likwidacji „dzikiej zabudowy”, czy tworzeniu małej architektury podnoszącej estetykę miasta i inne działania”¹³⁵. Reasumując, niezbędne do podjęcia są działania inwestycyjne, które mają na celu rozwój oraz poprawę stanu

¹³⁴ Cele strategiczne i operacyjne określone na potrzeby aktualnej Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 zostały opracowane podczas warsztatów oraz konsultacji z Wydziałem Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

¹³⁵ *Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno*, Chełmno 2005

technicznego infrastruktury kulturalno-turystycznej tak, aby stworzyć odpowiednie zaplecze do efektywnej promocji miasta, która wprost wpłynie na rozwój społeczno-gospodarczy Chełmna.

Osiągnięciu celu strategicznego 1 służyć ma realizacja dwóch celów operacyjnych.

Cel operacyjny 1.1. Poprawa infrastruktury zabytkowo-turystyczno-rekreacyjnej na terenie Chełmna

Działania:

- zakończenie i przeprowadzenie kompleksowych remontów i konserwacji wszystkich obiektów zabytkowych,
- ustawienie „Ławeczki dla zakochanych” z nową parą, która jest już elementem/symbolem wypromowanego produktu turystycznego,
- kontynuacja montażu iluminacji przy pozostałych zabytkach miasta,
- rozwój działalności usługowo-wytwórczej,
- wytyczenie i budowa sieci deptaków i ścieżek rowerowych w obszarze Starego Miasta w szczególności w bezpośredniej komunikacji między obiektami,
- dalszy rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w tym hotelowo-gastronomicznej, jako naturalnej konsekwencji wzrostu turystycznego w mieście,
- poszerzenie katalogu imprez o ponadregionalnym znaczeniu, które nie tylko przyciągną dodatkowych odwiedzających, ale także zatrzymają ich na więcej niż jeden dzień,
- sieciowanie w ramach ogólnopolskich, europejskich czy światowych organizacjach, szlakach, sieciach networkigowych;
- zaplanowanie i wykonanie elementów małej architektury, w tym między innymi zabezpieczenie terenów zieleni poprzez wytyczenie barier i pergoli, wystawienie ławek, stojaków na rowery i koszy na śmieci cechujących się spójnością estetyczną w nawiązaniu do określonego stylu architektonicznego,
- poprawa jakości infrastruktury technicznej,
- zwiększenie bezpieczeństwa publicznego.

Cel operacyjny 1.2. Dywersyfikacja oferty turystycznej

- stworzenie sieci nowych lokalnych produktów turystycznych,
- rozwijanie współpracy przy tworzeniu nowych ofert wokół produktu turystycznego „Chełmno – miasto zakochanych”,
- wsparcie dla branży turystycznej przy tworzeniu i rozwijaniu produktu „Chełmno – miasto zakochanych”,
- zbudowanie oferty turystycznej dla zróżnicowanych grup odbiorców (osób indywidualnych, biznesowych, grup szkolnych, rodzin z dziećmi itp.)
- utworzenie wioski tematycznej poprzez wykorzystanie walorów Jeziora Starogrodzkiego i Góry św. Wawrzyńca,
- utworzenie obiektów dla realizacji zainteresowań z zakresu aktywnej turystyki kwalifikowanej (np. park linowy, skatepark, ścieżki rowerowe, szlaki kajakowe, pola golfowe czy park wodny),
- kontynuacja i promocja religijnego produktu turystycznego,
- rozwój turystyki religijnej i pielgrzymkowej,
- rewitalizacja i efektywne wykorzystanie terenów nadwiślańskich,
- promocja, rozwój oraz przygotowanie nowej oferty pod turystykę kulinarną,
- tworzenie markowych produktów regionu i udział w ich tworzeniu,
- współpraca przy tworzeniu i promocji oferty turystycznej związanej z turystyką militarną m.in. związaną z Twierdzą Chełmno,
- przygotowanie nowych produktów i ofert turystycznych związanych z historią i gotykiem ceglany,
- wsparcie marketingowe branży turystycznej przy promowaniu ofert i produktów turystycznych,
- przygotowanie wspólnej oferty turystycznej wydłużającej sezon turystyczny,
- przygotowanie produktów dla specjalistów.

Cel operacyjny 1.3. Organizacja imprez kulturalno-sportowych

- przygotowanie/opracowanie nowych imprez wyróżniających miasto od innych w sezonie letnim, nowych spektakularnych nie odbywających się w żadnym innym mieście,
- przedłużenie sezonu turystycznego przez zwiększenie liczby imprez posezonowych,
- zwiększenie różnorodności imprez o charakterze kulturalno-artystycznym, w tym między innymi:

- organizacja spotkań z literaturą (przeglądy prozy i poezji, nocne spotkania z dziećmi, wizyty znanych i cenionych pisarzy połączone z promocją ich nowych utworów),
- podniesienie rangi istniejących wydarzeń kulturowych poprzez zaproszenie znanych gości i odpowiednią promocję,
- ożywienie działalności teatralnej i animacji zarówno dla dorosłych, jak i dzieci oraz organizacja festiwali teatralnych o rozmaitej tematyce,
- organizacja amatorskich zespołów i pracowni filmowych, warsztatów technik produkcyjnych, przeglądów twórczości klasyków kina,
- organizacja większej ilości koncertów o znaczeniu regionalnym oraz rozbudowa istniejących imprez z tego gatunku,
- organizacja spotkań kabaretowych,
- organizacja warsztatów dla architektów oraz wystaw fotograficznych malarskich i prezentujących dokonania sztuki współczesnej,
- wspieranie infrastruktury turystycznej i paraturystycznej.

CEL STRATEGICZNY II¹³⁶

ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH

W kontekście rozwoju turystyki na szczeblu lokalnym szczególną uwagę należy zwrócić na potencjał ludzki. Sukces wdrożenia, kreowania i promocji produktu turystycznego nie zależy tylko od bieżącej oferty lecz także od dobrze przygotowanej i kompetentnej kadry zajmującej się wskazaną aktywnością. Ważnym elementem jest również odpowiednie uświadomienie i edukacja turystyczna społeczeństwa.

Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie jakości usług turystycznych i paraturystycznych

- opracowanie i wdrożenie systemu szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe w poszczególnych sekcjach sektora turystycznego oraz w sektorze usług paraturystycznych,

¹³⁶Cele strategiczne i operacyjne określone na potrzeby aktualnej Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 zostały opracowane podczas warsztatów oraz konsultacji z Wydziałem Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

- opracowanie i wdrożenie szkoleń dla służb publicznych podnoszących ich kwalifikacje zawodowe.
- realizacja projektów podnoszących jakość usług (konkursy na wytypowanie produktów turystycznych czy badania jakości usług turystycznych),
- szkolenia i zatrudnienie opiekunów zabytków w celu zwiększenia dostępności do kościołów i innych atrakcji turystycznych,
- szkolenia przewodników turystycznych.

Cel operacyjny 2.2. Wykorzystanie potencjału mieszkańców Chełmna w zakresie rozwoju turystyki

- większe wsparcie finansowe dla stowarzyszeń uczestniczących w promocji produktów turystycznych i oferty kulturalnej miasta,
- pogłębienie wiedzy o historii miasta i jego ofercie turystycznej wśród społeczności lokalnej poprzez organizację spotkań, konkursów i imprez,
- kształtowanie życzliwych postaw mieszkańców wobec osób przyjezdnych podczas imprez, konferencji i seminariów poruszających temat „dobrych praktyk”,
- wdrożenie systemu szkoleń dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą w branży turystycznej i paraturystycznej.

CEL STRATEGICZNY III¹³⁷

DYWERSYFIKACJA PROMOCJI GMINY MIASTO CHEŁMNO

Promocja jest kluczowym i niezbędnym procesem informowania o istniejącej ofercie produktów turystycznych. Poprzez skuteczne komunikowanie miasto Chełmno jest w stanie przekazać swój wizerunek wszystkim odbiorcom usług turystycznych, a także przyciągnąć rzeszę turystów niezdecydowanych na konkretne miejsce spędzania czasu wolnego. Z uwagi na to, że nawet najlepiej zrealizowane inwestycje w infrastrukturze turystycznej i doskonale zorganizowane produkty turystyczne nie zaczną pracować dla dobra miasta, dopóki informacja o nich nie dotrze do zainteresowanych i nie zostanie stworzony silny i spójny wizerunek miasta, jako konkurencyjnego rynku turystycznego, przeprowadzenie skutecznej kampanii reklamowo-promocyjnej i PR jawi się jako kluczowe w procesie wdrażania zapisów niniejszej Strategii.

¹³⁷ Cele strategiczne i operacyjne określone na potrzeby aktualnej Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 zostały opracowane podczas warsztatów oraz konsultacji z Wydziałem Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna

Cel operacyjny 3.1. Skuteczna promocja miasta na krajowych i zagranicznych rynkach turystycznych

- wpisanie miasta Chełmna na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO,
- tworzenie i promowanie produktu turystycznego: „Chełmno – miasto zakochanych[®]”, „Miasto Miłości[®]” oraz pozostałych nowo tworzonych,
- współdziałanie instytucji, firm, organizacji i stowarzyszeń o charakterze turystycznym,
- rozbudowa nowych szlaków tematycznych, w tym gier miejskich,
- wdrażanie nowoczesnych form marketingu i technologii do promocji miasta, m.in. mobile aplikacje, storytelling, grywalizacja, ambient, questing, marketing doznań, itd.
- kontakty ze środowiskami opiniotwórczymi,
- współpraca samorządu miasta, organizacji pozarządowych oraz właścicieli obiektów turystycznych w celu ratowania zabytków,
- szersza reklama głównych imprez kulturalnych i rekreacyjnych organizowanych w mieście,
- opracowanie kampanii reklamowo-promocyjnej i PR miasta Chełmna,
- kontynuacja współpracy informacyjnej w ramach POT, ZOPOT, K-POT, inne ROT-e i LOT-e oraz innych organizacji w kraju i za granicą,
- kontynuacja działań promocyjnych wykreowanych do roku 2014 oraz ich dywersyfikacja pod kątem zróżnicowanych grup odbiorców,
- zwiększenie wydatków w budżecie miasta na promocję miasta Chełmna,
- publikacja materiałów promocyjno-informacyjnych w formie ulotek, przewodników, folderów oraz kreowanie gadżetów promocyjnych i.in.

Cel operacyjny 3.2. Monitoring ruchu turystycznego

- kontynuacja prowadzonego monitoringu ruchu turystycznego, opierającego się na ściśle określonych kryteriach oceny, którego celem będzie systematyczne gromadzenie i ewaluacja danych dotyczących zainteresowania ofertą kulturalno-turystyczną Chełmna.

Cel operacyjny 3.3. Wdrożenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej

- wydzielenie ze struktury Muzeum Ziemi Chełmińskiej osobnego Centrum Informacji Turystycznej,
- podniesienie standardu funkcjonowania Chełmińskiej Informacji Turystycznej,
- utworzenie Lokalnej Organizacji Turystycznej,
- rozwijanie nowoczesnych stron internetowych,
- wydzielenie osobnego Wydziału Promocji w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Miasta Chełmna
- rozbudowa Systemu Identyfikacji Miejskiej - oznakowania turystycznego.

Rozwój ruchu turystycznego w Chełmnie powinien uwzględniać także atrakcje sąsiednich miejscowości, pozwalające na uzupełnienie powstającej oferty. Połączenie komplementarnych względem siebie rozwiązań może w efekcie poprzez efekt synergii przynieść zwielokrotnione korzyści.

10. Finansowanie zadań strategii

W toku tworzenia Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 uwzględniono potencjalne zewnętrzne źródła dofinansowania. Przy wyznaczaniu poszczególnych celów należy uwzględnić wstępne założenia nowego okresu programowania funduszy Unii Europejskiej w województwie kujawsko-pomorskim.

Wskazane w dokumencie cele strategiczne i operacyjne oraz zidentyfikowane w ich ramach zadania, czynią Strategię Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 polem wielostronnej współpracy samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, jednostek organizacyjnych Urzędu Miasta Chełmna, instytucji pozarządowych oraz mieszkańców miasta Chełmna. Taka organizacja wymaga dokonania przeglądu szerokiego spektrum potencjalnych źródeł finansowania realizacji założeń Strategii.

Głównymi źródłami finansowania zadań zawartych w Strategii będą:

- środki budżetu państwa,
- środki budżetu Gminy Miasto Chełmno,
- fundusze celowe,
- środki pochodzące z instrumentów finansowych Unii Europejskiej, szczególnie fundusze europejskie
- środki prywatne.

Tak jak do tej pory ważnym kierunkiem poszukiwania źródeł dofinansowania projektów wspierających rozwój turystyki w mieście pozostaną środki unijne. Nowa perspektywa na lata 2014-2020 stworzy jeszcze większe możliwości, a ich wykorzystanie stanowi kluczowy element realizacji założeń nowego produktu turystycznego.

Środki prywatne to kwoty finansowe przeznaczane przez indywidualnych przedsiębiorców na tworzenie bazy turystycznej i paraturystycznej. W celu zintensyfikowania korzyści płynących z tego zjawiska dla miasta konieczne jest wprowadzenie różnego rodzaju zachęt inwestycyjnych jak obniżone opodatkowania, zwolnienie z części podatku czy pożyczki preferencyjne, dzięki którym indywidualne inicjatywy będą chętniej podejmowane.

Finansowanie przedsięwzięć z zakresu turystyki możliwe będzie dzięki pomocy ze wcześniej wspomnianych środków budżetu państwa oraz środków Unii Europejskiej opisanych w Programie Rozwoju Turystyki do 2020 roku.

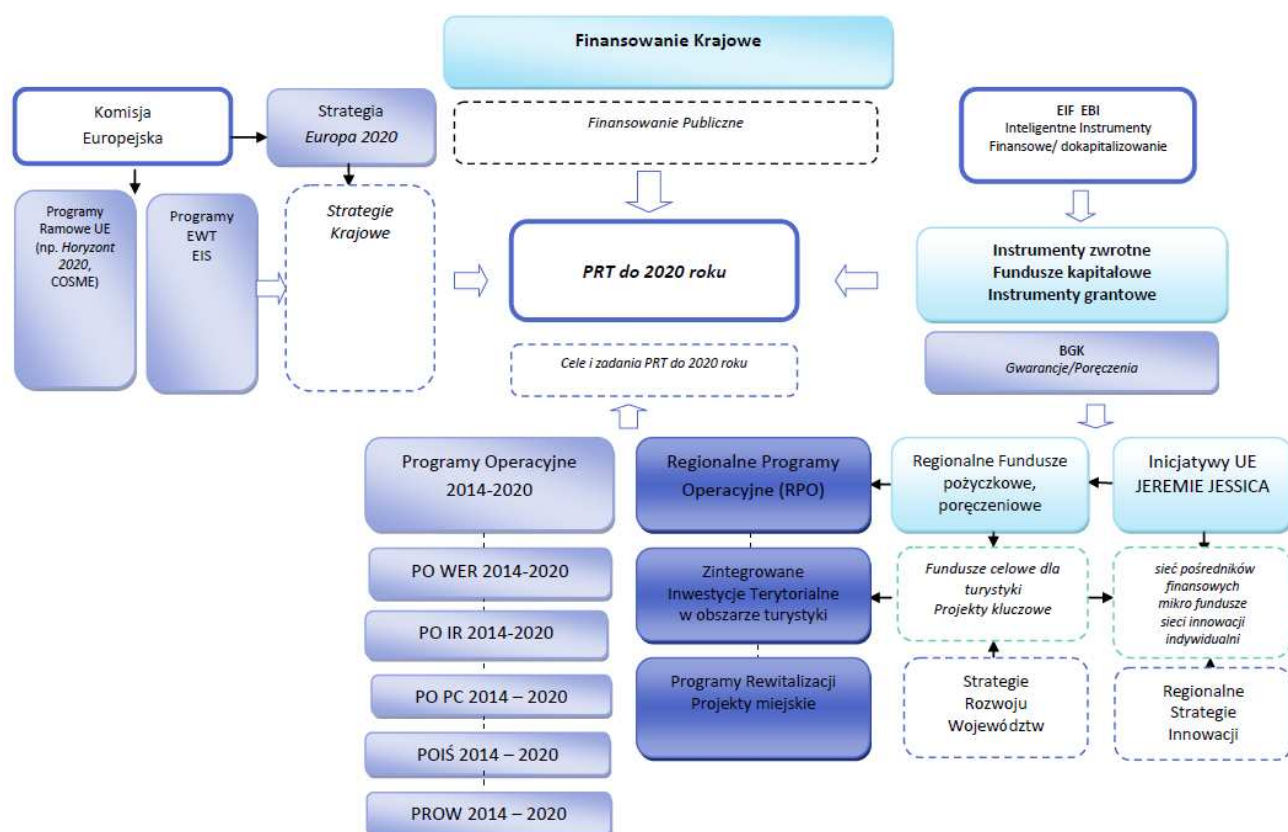
„Dla zapewnienia efektywności wsparcia rozwoju turystyki w ramach PRT do 2020 roku kluczowe znacznie będą miały działania dotyczące budowy i funkcjonowania sprawnego systemu wsparcia finansowego sektora turystyki zarówno ze środków krajowych,

jak i funduszy strukturalnych UE na lata 2014-2020. PRT do 2020 roku finansowany będzie w oparciu o dwa zasadnicze źródła finansowania:

1. Źródła finansowania realizacji Programu w ramach budżetu państwa, przeznaczone na realizację celów rozwoju turystyki, które stanowią środki publiczne przeznaczone na realizację celów rozwoju turystyki, przyznane ustawą budżetową ministrowi właściwemu ds. turystyki w Części 40 budżetu państwa „Turystyka”. W ramach finansowania krajowego realizowane będą zadania MSiT oraz innych ministerstw włączonych w realizację zadań na rzecz rozwoju turystyki, a także zadania realizowane przez podmioty działające na rzecz rozwoju gospodarki turystycznej, jak np.:
 - jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli,
 - podmioty gospodarcze i ich organizacje,
 - jednostki nauki i B+R +I oraz instytucje otoczenia biznesu,
 - regionalne i lokalne organizacje turystyczne,
 - organizacje pozarządowe,
 - fundacje i partnerzy społeczni.
2. Źródła finansowania pochodzące z alokacji dla Polski środków UE w ramach wieloletnich ram finansowych UE na lata 2014-2020 to Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności, a także Europejski Fundusz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich. Wsparcie dla turystyki odbywać się będzie w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych. W latach 2014-2020 w Polsce realizowanych będzie na poziomie krajowym osiem programów operacyjnych finansowanych z EFRR, EFS, FS, EFRROW, EFRM oraz programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa. Na poziomie regionalnym zaś, podobnie jak w poprzednim okresie programowania, będzie realizowanych 16 Regionalnych Programów Operacyjnych. Wszystkie wymienione programy realizować będą działania w zakresie celów tematycznych polityki europejskiej na nową perspektywę finansową. Duża część działań związanych z turystyką realizowana będzie w programach regionalnych, w ramach których planowane jest m.in.:
 - wsparcie konkurencyjności MŚP,
 - wzmocnienie wizerunku regionów,
 - wsparcie wprowadzania nowych produktów turystycznych,

- wykorzystanie walorów krajobrazowych,
- remont i modernizacja obiektów kultury na cele turystyki,
- rozwój szlaków turystycznych,
- agroturystyka,
- adaptacja obiektów kultury oraz obiektów przemysłowych na cele turystyki.”¹³⁸

Schemat 2 Finansowanie turystyki PRT do 2020 roku

Źródło: Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku*, Warszawa 2014

Rozwój turystyki jest jednym z kluczowych zadań gminy (zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 10 Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym - Dz. U. 1990 Nr 16 poz. 95 z późn. zm.).

W związku z powyższym władze miasta zobligowane są do przeznaczania środków na realizację zadań z dziedziny turystyki zapisanych w rocznych uchwałach budżetowych.

¹³⁸ Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku*, Warszawa 2014

W najnowszej wersji Strategii Rozwoju Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 znajduje się kilka przedsięwzięć wpisujących się w „Strategię Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020”. Należą do nich następujące projekty inwestycyjne:

1. Nazwa zadania: Kampania reklamowa i promocyjna dla miasta Chełmna

Głównym celem strategicznym Kampanii reklamowej i promocyjnej dla miasta Chełmna jest wykreowanie marki Chełmna – miasta znanego turystom w Polsce i za granicą. Poszczególne propozycje działań marketingowych i public relations zaplanowane są w oparciu o przeprowadzone analizy SWOT, charakterystykę turystów i grup docelowych oraz planowany budżet. Działania kampanii będą dostosowane i skierowane do czterech głównych grup docelowych: turystów polskich i zagranicznych, dziennikarzy i osób opiniotwórczych, inwestorów, mieszkańców Chełmna i okolic. Cele operacyjne kampanii to zbudowanie i promocja marki terytorialnej miasta Chełmna w oparciu o subbrandy: Chełmno - miasto zakochanych i Chełmno – miasto gotyku.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

2. Nazwa zadania: Utworzenie Lokalnej Organizacji Turystycznej w Chełmnie

Lokalna Organizacja Turystyczna (LOT) powinna być organizacją założoną w formie stowarzyszenia oraz współpracy samorządu terytorialnego (samorządu powiatowego lub gminnego) i lokalnej branży turystycznej mającej na celu promocję turystyczną danego obszaru, kreowania (tworzenia, promocji i rozwoju) lokalnych produktów turystycznych czy też prowadzenie lokalnych punktów informacji turystycznej. W kosztach utrzymania tej Organizacji jako stowarzyszenia partycypować powinni wszyscy członkowie tj. samorząd lokalny, stowarzyszenia turystyczne i kulturalne, branża turystyczna, a także inni członkowie świadczący m.in. usługi paraturystyczne. Atutem jest to, że LOT może pozyskiwać dodatkowe środki zewnętrzne na ww. cele.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno w partnerstwie

3. Nazwa zadania: Roboty remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Chełmnie

Zadanie obejmuje prace remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła archiprezbiterialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Chełmnie, zwanego potocznie "Farą". Ten gotycki kościół zbudowany w latach 1280-1320 był przedmiotem prac konserwatorskich w ramach projektu „Ochrona dziedzictwa kulturowego miasta Chełmna” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Realizator: Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny

4. Nazwa zadania: Prace remontowo-konserwatorskie kamienic w obrębie Starówki

Przedmiotem prac remontowo-konserwatorskich będą kamienice wpisane do rejestru zabytków.

Realizator: Właściciele kamienic, Gmina Miasto Chełmno

5. Nazwa zadania: Remont pokrycia dachowego oraz prace remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła pw. Ducha Świętego

Zadanie obejmuje remont pokrycia dachowego oraz prace remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła pw. Ducha Świętego w Chełmnie, dawnego kościoła szpitalnego. Obecnie kościół jest udostępniony do zwiedzania i służy bractwu rycerskiemu „Chorągiew Ziemi Chełmińskiej”.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

6. Nazwa zadania: Prace remontowo-konserwatorskie elewacji kościoła pod wezwaniem św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja

Zadanie obejmuje prace remontowo-konserwatorskie kościoła pod wezwaniem św. Jakuba Starszego i św. Mikołaja tzw. gimnazjalnego. To dawny kościół franciszkański, położony w zachodniej części chełmińskiego starego miasta, w bloku ograniczonym ulicami Biskupią, Franciszkańską, Dominikańską i Klasztorną. Obecnie jest to kościół filialny w parafii Wniebowzięcia NMP.

Realizator zadania: Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny

7. Nazwa zadania: Budowa mariny na nabrzeżu rzeki Wisły

Zadanie obejmuje budowę małego portu przystosowanego do przybijania, cumowania i postoju jachtów i innych niewielkich jednostek pływających. Marina ma być wyposażona w pomost stały umożliwiający bezpieczne dobijanie jednostek. Rozważana jest lokalizacja stacji paliwowej, dźwigu, slipu oraz urządzeń sanitarnych.

Realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia liczby turystów odwiedzających miasto, a także korzystających z infrastruktury kulturalnej oraz sportowo-rekreacyjnej i oferty kulturalnej.

Projekt wpisuje się w założenia Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 –Plan modernizacji 2020+, gdzie odtworzenie transportowego znaczenia dróg wodnych (zwłaszcza MDW E40), także na ich wykorzystanie turystyczne (zwłaszcza MDW E70) jest jednym z celów priorytetowych dokumentu.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

8. Nazwa zadania: Modernizacja obiektu Amfiteatru

Zadanie obejmuje modernizację obiektu amfiteatru miejskiego wraz przebudową sceny oraz widowni oraz zagospodarowaniem otaczającego terenu.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

9. Nazwa zadania: Rewitalizacja i adaptacja zdegradowanych terenów powojkowych przy ul. Biskupiej na funkcje mieszkalne, usługowe i publiczne

Zadanie obejmuje prace remontowo-budowlane obiektów powojkowych w celu adaptacji na cele mieszkalne, usługowe i publiczne. Powierzchnie przeznaczone będą między innymi na stworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości oraz Inkubatora Organizacji Pozarządowych

Realizator: Agencja Mienia Wojskowego, Gmina Miasto Chełmno

10. Nazwa zadania: Rewitalizacja nawierzchni ulic w obrębie Starego Miasta

Zadanie obejmuje wymianę nawierzchni ulic zlokalizowanych w kwartale Starego Miasta z asfaltowej na kamienną. Zadanie jest komplementarne do wcześniejszych etapów prac zrealizowanych w ramach projektu „Ochrona dziedzictwa kulturowego Miasta Chełmna” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

11. Nazwa zadania: Nazwa zadania: Rewaloryzacja Ośrodka Wypoczynkowego nad Jeziorem Starogrodzkim

Zadanie obejmuje roboty budowlano-remontowe w zakresie rewaloryzacji dróg wewnętrznych, infrastruktury sieciowej, obiektów sportowych oraz oświetlenia na terenie ośrodka.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

12. Nazwa zadania: Modernizacja Stadionu Miejskiego

Zadanie obejmuje modernizację bieżni, skoczni, rzutni. Planuje się także remont ogrodzenia oraz parkingu wraz z modernizacją dróg dojazdowych prowadzących do obiektu.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

13. Nazwa zadania: Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 2

Zadanie obejmuje budowę hali sportowej na użytek Szkoły Podstawowej nr 2 przy ul. 22 Stycznia. W ramach zadania przewidziany jest również zakup niezbędnego wyposażenia.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

14. Nazwa zadania: Rewaloryzacja oraz rewitalizacja parków miejskich Starych i Nowych Plantów

Zadanie obejmuje rewaloryzację oraz rewitalizację parku Stare Plany (dawniej: Stara Promenada), który jest najstarszym chełmińskim parkiem. Park powstał w 1825 roku, składa się z 3 tarasów i zajmuje obszar 3,6ha terenu między ulicami Wodną i Rybacką.

W ramach zadania przewiduje się również odnowienie parku Nowe Plany (dawniej: Promenada) powstałego w latach 1834-1835. Park położony jest w miejscu starych rowów obronnych i rozciągają się od ul. Wodnej do Bramy Grudziądzkiej i zajmują ok. 5,8ha.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

15. Nazwa zadania: Rewaloryzacja oraz rewitalizacja parków Słowackiego i XXX-lecia

Zadanie obejmuje rewaloryzację oraz rewitalizację Park Słowackiego utworzonego w 1906, który w pierwotnym założeniu miał stanowić część ośrodka uzdrowiskowego, położonego w południowej części miasta oraz Parku XXX-lecia zlokalizowanego w sąsiedztwie Kasyna Wojskowego nr 220, w sąsiedztwie Alei 3-Maja.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

16. Nazwa zadania: Budowa trasy pieszo-rowerowej nad Jezioro Starogrodzkie w Chełmnie

Projekt zakłada realizację wydzielonej trasy pieszo-rowerowej łączącej zespół Starego Miasta z Ośrodkiem Wypoczynkowym nad Jeziorem Starogrodzkim. Wybudowanie wskazanego szlaku pozwoli połączyć ważne obiekty turystyczne, a także wpłynie pozytywnie na aktywność społeczności lokalnej i spadek wydzielanych gazów cieplarnianych do atmosfery w wyniku zamiany samochodów na ekologiczne środki transportu. Projekt realizuje wytyczne pól rozwoju infrastruktura, turystyka, ochrona środowiska oraz sport i rekreacja.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

17. Nazwa zadania: Budowa ścieżek pieszo-rowerowych w mieście

Inwestycja polega na wykonaniu ścieżki rowerowo-piesznej od ul. Biskupiej wzdłuż ul. Jastrzębskiego do ośrodka wypoczynkowego nad Jez. Starogrodzkim. Wybudowanie wskazanego szlaku pozwoli połączyć ważne obiekty turystyczne, a także wpłynie pozytywnie na aktywność społeczności lokalnej i spadek wydzielanych gazów cieplarnianych do atmosfery w wyniku zamiany samochodów na ekologiczne środki transportu. Projekt realizuje wytyczne pól rozwoju infrastruktura, turystyka, ochrona środowiska oraz sport i rekreacja.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

18. Nazwa zadania: Budowa systemu integrującego systemy transportu publicznego miast Chełmno i Świecie: transVISTULA – Chełmińsko-Świecka Komunikacja Międzymiejska

Projekt zakłada integrację oraz rozbudowę systemów komunikacji miejskiej w miastach Chełmno i Świecie. Dzięki budowie wspólnego systemu komunikacyjnego umożliwiające

zostanie przemieszczanie się komunikacją zbiorową, tańszą i bardziej proekologiczną niż alternatywny, indywidualny transport samochodowy. Projekt wpisuje się w wytyczne pól rozwoju infrastruktura oraz ochrona środowiska.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno w partnerstwie.

19. Nazwa zadania: Utworzenie Centrum Spotkań Międzypokoleniowych – „Spichlerz Talentów”

Założeniem Zadania jest adaptacja nieużytkowanego zabytkowego spichlerza na cele kulturalne. Powstałe miejsce wspierać będzie dodatkowo rozwój intelektualny dzieci i młodzieży poprzez zestawienie i zgrupowanie w jednym miejscu gier, zabaw czy sztuki kulinarnej jakie funkcjonowało w mieście na przełomie wieków. Projekt wpisuje się w założenia pól rozwoju infrastruktura, edukacja, kultura oraz pomoc społeczna.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno w partnerstwie

20. Nazwa zadania: Fabryka Fachowców – Chełmiński Inkubator Przedsiębiorczości i Rozwoju Umiejętności Technicznych

Projekt zakłada modernizację i rozbudowę zabytkowego obiektu tzw. „Fabryki” przy ul. Biskupiej w Chełmnie na cele regionalnego Inkubatora Przedsiębiorczości i Rozwoju Umiejętności Technicznych. Nowopowstałe podmioty i przystosowane obiekty umożliwią jednostkom działającym lub planującym podjąć działalność gospodarczą na terenie Chełmna uzyskanie pomocy merytorycznej przy realizowaniu kolejnych inwestycji oraz wsparcie dla uczniów szkół technicznych w zdobywaniu umiejętności niezbędnych w dalszej karierze zawodowej. Projekt wpisuje się w pola rozwoju infrastruktura, gospodarka i edukacja.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno w partnerstwie

21. Nazwa zadania: Nadwiślański Park Handlowo-Uługowy

Projekt jest zgodny z polami rozwoju infrastruktura, pomoc społeczna, kultura, turystyka oraz gospodarka. Inwestycja pozwoli utworzyć w pełni przygotowane tereny pod działalność usługową, kulturową oraz paraturystyczną. Pośrednio wpłynie także na zmniejszenie bezrobocia w mieście.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

22. Nazwa zadania: Centrum Nauki „Miasto”

Inwestycja polega na wybudowaniu miejsca kultu wartości historycznych, który obok muzeum ma być głównym czynnikiem oferty tego typu w mieście. Projekt wpisuje się w założenia pól rozwoju infrastruktura oraz kultura.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

23. Nazwa zadania: ChOP – Chełmiński Obszar Przedsiębiorczości

W wyniku wdrożenia zapisów inicjatywy możliwe będzie zaoferowanie nowych terenów inwestycyjnych na preferencyjnych warunkach, co przyczyni się do rozwoju konkurencyjności miasta oraz spadku bezrobocia. Projekt jest spójny z polami rozwoju gospodarka oraz pomoc społeczna.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

24. Nazwa zadania: Realizacja projektu trasy średnicowej na terenie miasta Chełmna

Projekt zakłada budowę nowej trasy drogowej ze szlakami pieszo-rowerowymi umożliwiającej komunikację pomiędzy osiedlami miasta Chełmna z pominięciem przejazdu przez Stare Miasto. Zapisy inicjatywy są zgodne z polami rozwoju infrastruktura, ochrona środowiska oraz gospodarka. Dzięki wybudowaniu nowego odcinka drogi wraz z przyległymi ścieżkami rowerowymi zwiększy się: lokalna dostępność transportowa, aktywność rekreacyjna mieszkańców oraz konkurencyjność miasta.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

25. Nazwa zadania: Rozwój infrastruktury rekreacyjnej, w tym: Park linowy, tor rowerowy i skatepark

Projekt wpisuje się w założenia pól rozwoju infrastruktura, turystyka oraz sport i rekreacja. Dzięki utworzeniu parku linowego wraz z torem rowerowym Miasto Chełmno zyska kolejny obiekt, który zaktywizuje lokalną społeczność oraz utrzyma na dłuższy czas turystów. Dodatkowe elementy inwestycji tj. parking oraz lokal gastronomiczny uzupełni także niezbędne zaplecze paraturystyczne.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

26. Nazwa zadania: Promocja przez kulturę

Założenia projektu wpisują się w pola rozwoju turystyka i kultura w sposób bezpośredni. Inicjatywa polega na organizowaniu dużych i rozpoznawalnych wydarzeń kulturalnych (m.in. festiwale, happeningi, spotkania, konferencje) z udziałem znanych gości z kraju i zagranicy. Poszerzenie kalendarza wydarzeń, a co za tym idzie wzrost atrakcyjności turystycznej miasta to jedno z głównych założeń celu strategicznego - Chełmno ważnym obiektem turystycznym na mapie świata.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno

27. Nazwa zadania: Opracowanie strategii współpracy z organizacjami pozarządowymi

Zaprojektowanie elastycznego i efektywnego systemu współpracy z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, wspierającego tzw. włączenie społeczne (ang. social inclusion). Projekt wpisuje się w zapisy pola rozwoju edukacja oraz pomoc społeczna.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno w partnerstwie

28. Nazwa zadania: Stworzenie Inkubatora Organizacji Pozarządowych

Inwestycja ma za zadanie stworzenie nowej instytucji wsparcia organizacji pozarządowych. Z uwagi na kluczową rolę, jaką tego typu podmioty spełniają obecnie w gospodarce idea świadczenia bezpośredniej pomocy władz samorządowych z powodzeniem funkcjonuje już w wielu miastach w Polsce. Projekt wspiera pola rozwoju: sport i rekreacja, kultura, pomoc społeczna i gospodarka.

Realizator: Gmina Miasto Chełmno w partnerstwie

Następstwem wdrożenia zapisów Strategii będzie osiągnięcie szeregu korzyści zarówno społecznych, jak i ekonomicznych. Zaliczyć do nich możemy:

- wzrost liczby turystów w Chełmnie,
- wydłużenie średniego okresu pobytu turysty w Chełmnie,
- wzrost dochodów w sektorze turystycznym,
- utworzenie nowoczesnej infrastruktury turystycznej,
- wzrost dochodów w sektorze usług paraturystycznych,
- utworzenie nowoczesnej infrastruktury paraturystycznej,
- aktywizacja społeczności lokalnej,

- promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego przekładająca się na lepszą kondycję fizyczną mieszkańców,
- utworzenie nowych miejsc pracy,
- wzrost przeciętnej płacy w sektorze usług turystycznych i paraturystycznych.

Jednocześnie rozwój segmentu turystycznego niesie za sobą pozytywne oddziaływanie społeczne.

11. Harmonogram wdrażania Strategii

Z uwagi na perspektywę czasową wdrażania innych programów rozwoju, zwłaszcza Strategii Rozwoju Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 oraz przewidywanego okresu programowania funduszy europejskich przyjęto założenia, że operacyjny horyzont czasowy dla niniejszego dokumentu powinien również obejmować okres lat 2014-2020. Jednocześnie wzięto pod uwagę, że jest to najdłuższy realny okres planowania realizacji projektów turystycznych zaliczanych do projektów małych. Mając to na uwadze zbudowano harmonogram wdrażania zapisów Strategii według schematu zaprezentowanego w poniższej tabeli.

Tabela 22 Harmonogram wdrażania Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Chełmna na lata 2014-2020

Etap wdrażania	Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny
Okres przygotowania Strategii oraz konsultacji społecznych	IV 2013 - IV kwartał 2014 roku - II kwartał 2015	Wykonawca Strategii Urząd Miasta Chełmna Komisja Oświaty, Kultury, Sportu, Turystyki Zdrowia, Opieki Społecznej i Ochrony Środowiska Rady Miasta Chełmna
Przygotowanie i przeprowadzenie konsultacji dla poszczególnych celów strategicznych dokumentu	IV 2013 -IV kwartał 2014 roku - II kwartał 2015	Urząd Miasta Chełmna – Wydział Organizacyjny
Przyjęcie Strategii jako dokumentu określającego kształt działań turystycznych	II kwartał 2015 roku	Rada Miasta Chełmna
Przygotowanie i realizacja działań wskazanych w Strategii	III kwartał 2015 roku do końca 2020 roku	Urząd Miasta Chełmna – Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji oraz i inne wydziały; Muzeum Ziemi Chełmińskiej, punkt Chełmińska Informacja Turystyczna, Chełmiński Dom Kultury, Partnerzy Prywatni

		Organizacje pozarządowe
Monitoring realizacji wskaźników produktu i rezultatów określonych w Strategii	III kwartał 2015 roku do końca 2020 roku	Urząd Miasta Chełmna – Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji
Ewaluacja działań realizowanych w następstwie zapisów Strategii	III kwartał 2015 roku do końca 2020 roku	Urząd Miasta Chełmna – Wydział Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji
Bieżące aktualizowanie zapisów Strategii wynikające ze zmieniających się trendów turystycznych	III kwartał 2015 roku do końca 2020 roku	Rada Miasta Chełmna

Źródło: opracowanie własne.

12. Procedury wdrażania, monitoringu, ewaluacji, aktualizacji i komunikacji Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno

W procesie planowania strategicznego niezbędnym elementem jest monitorowanie, które pozwala stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w zakładanym kierunku i przynoszą oczekiwane rezultaty. Polega ono na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących wdrażanych zadań, a jego przeznaczeniem jest zapewnienie zgodności realizacji zapisów strategicznych z wcześniejszymi celami operacyjnymi. Monitorowanie dostarcza również niezbędnych danych pozwalających na przeprowadzenie ewaluacji, która z kolei odnosi się do oceny jakości realizacji zapisów strategicznych w stosunku do poczynionych uprzednio założeń. Dzięki niej możliwe jest stałe ulepszanie skuteczności i efektywności podejmowanych działań. Instytucją odpowiedzialną za koordynowanie tymi procesami będzie Urząd Miasta Chełmna.

Wskaźniki określające poziom realizacji Strategii będą systematycznie mierzone do corocznego sprawozdania składanego każdego roku do końca czerwca za rok poprzedni. Ostateczne efekty zostaną przedstawione po zakończeniu okresu realizacji Strategii.

Inicjatywa współpracy w zakresie wspólnej realizacji zadań leży zarówno po stronie jednostek życia społecznego oraz mieszkańców, jak i po stronie przedstawicieli władz miasta. Propozycje wspólnej realizacji przedsięwzięć mogą być kierowane do samorządu w trybie ciągłym, poprzez zwrócenie się na piśmie, a także w czasie spotkań z przedstawicielami Urzędu Miasta.

Strategia, jako dokument planistyczny spełnia określoną rolę społeczną. Aby prawidłowo wcielać jej zapisy w życie konieczne jest systematyczne informowanie opinii publicznej o przyjętych założeniach oraz przeprowadzonych etapach realizacji celów operacyjnych. W celu efektywnego kształtowania procesu komunikacji podjęte zostaną następujące kroki:

- umieszczenie dokumentu Strategii na stronie internetowej Miasta Chełmna oraz zagwarantowanie możliwości składania uwag do projektu Strategii poprzez formularz internetowy,
- udostępnienie możliwości zapoznania się przez mieszkańców z treścią dokumentu poprzez udostępnienie go w Biurze Informacji Publicznej Urzędu Miasta Chełmno,
- publikacja pełnej oraz skróconej treści Strategii w formie pisemnej.

13. Monitoring i ewaluacja Strategii

Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna jest dokumentem ramowym i dynamicznym z perspektywą na lata 2014-2020. Celem dokumentu jest zdefiniowanie misji i wizji rozwoju turystyki w Gminie Miasto Chełmno, a także wytyczenie celu strategicznego, priorytetów oraz działań operacyjnych.

Należy podkreślić, że zidentyfikowane działania i zadania wykraczają w wielu przypadkach poza ustawowe kompetencje samorządu. Jest to zgodne z przyjętą metodologią formułowania strategii, która zakłada definiowanie zadań nie z punktu widzenia ustawowych kompetencji samorządów terytorialnych, lecz z perspektywy określonych potrzeb społeczno-gospodarczych w przyjętym horyzoncie czasu.

Mimo tego, głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację ustaleń Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasta Chełmna jest Rada i Burmistrz Miasta. W przypadku zadań wykraczających poza swoje ustawowe kompetencje Gminy powinni oni prowadzić określone działania inspirujące, stymulujące i wspierające w stosunku do innych podmiotów, a także nawiązywać z nimi współpracę i współdziałanie przy realizacji określonych zadań.

Do takich podmiotów zaliczyć można:

- mieszkańców miasta lub ich reprezentantów,
- władze gmin ościennych, powiatu,
- urząd marszałkowski,
- administrację rządową szczebla centralnego (poszczególne ministerstwa i urzędy centralne),
- administrację ogólną i specjalną,
- urząd wojewody i podległe mu służby,
- organizacje i instytucje międzynarodowe (np. pomocowe),
- organizacje turystyczne: Polska Organizacja Turystyczna, Lokalna Organizacja Turystyczna, Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna,
- podmioty gospodarcze,
- związki wyznaniowe
- organizacje zawodowe i społeczne (np. izby gospodarcze, stowarzyszenia zawodowe, kulturalne, sportowe, organizacje ekologiczne).

Elementem dokumentu są plany operacyjne uwzględniające planowane programy i projekty. Zamieszczona charakterystyka zadań jest pozostawiona na dużym stopniu

ogólności. Zgodnie z zastosowaną metodologią planowania kroczącego (ang. rolling wave planning), ten element będzie podlegał uszczegółowieniu w miarę pozyskania i opracowania danych przez odpowiednie wydziały, referaty, jednostki organizacyjne i instytucje odpowiedzialne za realizację przedmiotowych zadań. W poniższej tabeli zaprezentowano przykładowe wskaźniki monitoringu Strategii.

Tabela 23 Proponowane wskaźniki monitoringu

Cel	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość wskaźnika w roku bazowym-2014	Wartość wskaźnika w rok składania sprawozdania	Źródło weryfikacji
Cel strategiczny 1	Liczba projektów obejmujących poprawę infrastruktury zabytkowo-turystyczno-rekreacyjnej	Szt.			
	Środki budżetowe przeznaczone na kulturę	PLN			
	Liczba zorganizowany imprez, wydarzeń sportowo-rekreacyjnych	szt			
	Liczba zorganizowanych imprez, wydarzeń kulturalno-artystycznych	szt.			
Cel strategiczny 2	Liczba przeprowadzonych szkoleń, konferencji, inicjatyw podnoszących jakość usług turystycznych i paraturystycznych	szt			
Cel strategiczny 3	Liczba turystów	osoba			
	Środki budżetowe przeznaczone na promocję i turystykę	PLN			

Źródło: opracowanie własne

14. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Cele Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2014-2020 są spójne z priorytetami i celami dokumentów na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim.

Dokumenty na poziomie europejskim

„Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020”¹³⁹, przyjęta przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010 r. Określa działania, których podjęcie w skoordynowany sposób przez państwa członkowskie przyspieszy wyjście z obecnego kryzysu i przygotuje europejską gospodarkę na wyzwania przyszłości. Strategia wyznacza trzy priorytety, których realizacja odbywać się będzie na szczeblu unijnym oraz krajowym: wzrost inteligentny (zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego), zrównoważony (produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności) oraz sprzyjający włączeniu społecznemu (zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem).

„Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

„Sukces Strategii do roku 2020 w powyższych obszarach zależy od realizacji celów szczegółowych:

- stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych 69% do co najmniej 75%, między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy;
- emisję dwutlenku węgla należy ograniczyć, co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%; należy

¹³⁹ Rada Europejska, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*, Bruksela 2010

zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%;

- cel związany z edukacją, dotyczący problemu osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, obejmuje ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%;
- liczbę Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa należy ograniczyć o 25%, co będzie wymagać wydobycia z ubóstwa ponad 20 mln osób.”¹⁴⁰

„Powyższe cele są ze sobą wzajemnie powiązane. Lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Dzięki inwestycjom w czyste i niskoemisyjne technologie poprawi się stan środowiska naturalnego, będziemy mogli skuteczniej przeciwdziałać zmianom klimatu oraz zwiększać potencjał w zakresie przedsiębiorczości i zatrudnienia. Całą naszą uwagę powinniśmy poświęcić osiągnięciu tych celów. Zmiana postaw i metod działania w UE, prowadząca do opisanych wyżej wyników, będzie wymagać silnego przywództwa, zaangażowania i skutecznych mechanizmów realizacji.”¹⁴¹

„Konwencja Ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa”¹⁴²

Dziedzictwo kulturowe – grupa zasobów oddziedziczonych z przeszłości po ludziach, którzy identyfikowali się z nimi niezależnie od posiadanych myśli, wartości, wierzeń, wiedzy i tradycji. Włączając aspekty środowiskowe będące rezultatem interakcji między ludźmi a środowiskiem na przestrzeni czasu.

„Konwencja, jako cele i obowiązki wymaga m.in.

- uznania i rozpoznania praw dotyczących dziedzictwa kulturowego wynikających z istoty uczestnictwa w życiu kulturowym określonych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka,

¹⁴⁰ Ibidem.

¹⁴¹ Ibidem.

¹⁴² Rada Europejska, *Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Paryż 2005

- uznania indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- zwracania szczególnej uwagi i angażowania w dialog na temat dziedzictwa kulturowego,
- wzmocnienia roli dziedzictwa kulturowego w tworzeniu bezpiecznego i demokratycznego społeczeństwa, w procesie stałego rozwoju i promocji różnorodności kulturowej;
- zwiększenia synergii konkurencyjności pomiędzy publicznymi, instytucjonalnymi i prywatnymi aktorami przedsiębiorczości.”¹⁴³

Dokumenty na poziomie krajowym

„**Strategia Rozwoju Kraju 2020**”¹⁴⁴ – główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Celem głównym strategii średniookresowej staje się wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju w najbliższych latach kluczowa będzie spójność społeczna i terytorialna oparta na likwidowaniu największych barier rozwojowych.

Realizowane cele

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel priorytetowy II.2 Wzrost wydajności gospodarki

„Poziom interwencji państwa zarówno zbyt niski, jak i zbyt wysoki mogą zakłócić naturalną, wolną konkurencję na rynku. Stąd też ważna będzie rola państwa, jako twórcy odpowiednich warunków prawnych, administracyjnych, ochrony bezpieczeństwa, a także infrastrukturalnych dla rozwoju przedsiębiorczości oraz swoistego drogowskazu, pokazującego kierunki rozwoju przemysłu. Przykładem aktywnej polityki państwa będzie między innymi wspieranie najbardziej innowacyjnych oraz wykazujących najwyższy

¹⁴³ Ibidem.

¹⁴⁴ Rada Ministrów, *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Warszawa 2012

potencjał rozwoju polskich klastrow, które są w stanie tworzyć wysoko-konkurencyjne produkty i usługi, stanowiące polskie oraz europejskie specjalności eksportowe.”¹⁴⁵

– **Cel II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej**

„Zwiększeniu konkurencyjności i efektywności gospodarki sprzyja wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw. Aby ta liczba stale rosła – poprawy wymagają warunki prowadzenia działalności, które szczególnie dla tych najmniejszych firm często stanowią barierę wejścia na rynek. Ułatwieniem w prowadzeniu działalności gospodarczej będzie również rozwój infrastruktury, w tym przede wszystkim infrastruktury transportowej, zwiększającej dostęp do nowych rynków (zarówno dostawców, jak i nabywców, a także do różnego rodzaju zasobów) i przyspieszającej realizację procesów w przedsiębiorstwach.”¹⁴⁶

„**Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)**” jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku.”¹⁴⁷

Podstawowym celem planu działań jest stworzenie odpowiednich warunków wdrażania KPZK 2030, a więc usprawnienie systemu planowania przestrzennego i działań rozwojowych (w tym inwestycyjnych) ukierunkowanych terytorialnie.

„Polska w roku 2030 to kraj o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowany, sprawnie zarządzany i bezpieczny. Stan ten jest rezultatem procesów gospodarczych, społecznych, przestrzennych i cywilizacyjnych. Odzwierciedla także reakcje polityki rozwoju na długookresowe wyzwania oraz na bieżące uwarunkowania rozwoju o charakterze koniunkturalnym. Polska w 2030 roku daje szansę rozwoju poszczególnym obywatelom, strzeże ich interesów, jest wiarygodnym i aktywnym partnerem w stosunkach międzynarodowych.”¹⁴⁸

¹⁴⁵ Ibidem.

¹⁴⁶ Ibidem.

¹⁴⁷ Rada Ministrów, *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Warszawa 2012

¹⁴⁸ Ibidem.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

„Dla zapewnienia efektywnego wykorzystania potencjału terytorium całej Polski polityka zagospodarowania przestrzennego musi dążyć do zapewnienia spójności terytorialnej kraju w różnych wymiarach przestrzennych, wykorzystując kształtującą się policentryczną sieć metropolii. Spójność terytorialna ma zapewnić wszystkim mieszkańcom możliwość udziału w procesach rozwojowych poprzez dostęp do dobrej jakości miejsc pracy oraz usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe. Kierunki działań polityki przestrzennej umożliwiające realizację celu wspomaganie spójności terytorialnej obejmują: wspomaganie spójności w układzie krajowym, regionalną integrację funkcjonalną, wspomaganie dyfuzji rozwoju na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału do specjalizacji terytorialnej, a także wspomaganie spójności w obszarach problemowych.”¹⁴⁹

„KPZK 2030 wyznacza obszary wymagające szczególnego wsparcia i proponuje szereg działań dla odbudowy ich zdolności rozwojowych, głównie za pomocą instrumentów polityki regionalnej państwa, w tym:

- wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe. Ze względu na utrzymujące się różnice terytorialne w tej sferze polityka przestrzenna zmierza do zapewnienia jednolitego standardu dostępu do usług o podstawowym znaczeniu dla procesów rozwojowych na terenie całego kraju. W tym celu na poziomie krajowym zostaną wyznaczone standardy we wszystkich obszarach tematycznych (w pierwszym rzędzie w zakresie edukacji, zdrowia, sportu i turystyki, transportu publicznego, kultury, usług komunalnych, w tym związanych z ochroną środowiska),
- restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast mająca na celu przywrócenie ich funkcji administracyjnych, społecznych i gospodarczych oraz stworzenie warunków sprzyjających ich powtórnemu zagospodarowaniu dzięki

¹⁴⁹ Ibidem.

skorelowanym interwencjom w sferze planowania przestrzennego, inwestycjom infrastrukturalnym oraz wsparciu zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.”¹⁵⁰

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

„Kapitał przyrodniczy Polski stanowi różnorodność przyrody i krajobrazów, zachowana dzięki wieloletniej tradycji działań ochronnych. Jego trwałość, konieczną do zaspokajania potrzeb rozwojowych społeczeństwa teraz i w przyszłości, wymaga racjonalnego powiązania rozwoju społeczno-gospodarczego z ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Oznacza to planowanie i zagospodarowanie przestrzeni, mające na celu zmniejszenie ilości i skali potencjalnych konfliktów ekologicznych związanych z rozwojem dróg i infrastruktury przesyłu, zmniejszeniem ryzyka katastrof naturalnych – takich jak powódzie - oraz poddanie kontroli postępującej urbanizacji przestrzeni. Niezbędna jest także akceptacja społeczna dla ograniczeń użytkowania gospodarczego zasobów środowiska, szczególnie związanych z restrykcjami konserwatorskimi lub wymogami racjonalnego planowania długookresowego. Zespół tych działań, osadzonych w systemie zintegrowanego planowania rozwoju, pozwoli zapobiec nieodwracalnej utracie zasobów przestrzeni, różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej oraz spowodować rozwój niektórych z zasobów – przede wszystkim wodnych. Wpłynie także pozytywnie na jakość życia mieszkańców miast i obszarów wiejskich.”¹⁵¹

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

„Ład przestrzenny to główny cel zagospodarowania przestrzennego na wszystkich poziomach planowania: krajowym, regionalnym, lokalnym i funkcjonalnym. W zagospodarowaniu przestrzennym ład oznacza uporządkowanie i harmonię między różnymi elementami składowymi i funkcjonalnymi struktury przestrzennej, stanowiąc kryterium oceny jakości zmian zagospodarowania w odniesieniu do sprawności procesów społeczno – gospodarczych i jakości życia. W Polsce symptomami braku ładu przestrzennego są między innymi: częste niedostosowanie sposobów użytkowania i zagospodarowania do wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, niszcząca wobec wartości przestrzeni, rozrzutna ekonomicznie i społecznie suburbanizacja, niska jakość przestrzeni publicznej, chaos w formach zabudowy i architekturze zespołów urbanistycznych. Działania na rzecz

¹⁵⁰ Ibidem.

¹⁵¹ Ibidem.

przywrócenia ładu przestrzennego w Polsce można pogrupować następująco: wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego na różnych poziomach zarządzania, uporządkowanie regulacji zapewniających sprawność i powszechność działania systemu planowania przestrzennego, wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego. Zintegrowany i hierarchiczny system planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zostanie wprowadzony na każdym z poziomów zarządzania rozwojem – krajowym, regionalnym i lokalnym oraz funkcjonalnym.”¹⁵²

„Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2012-2020” jako misję wytyczyła sobie: „tworzenie i wzmacnianie wizerunki Polski jako kraju atrakcyjnego i gościnnego dla turystów, posiadającego konkurencyjne produkty turystyczne wysokiej jakości”. Ponadto celem strategicznym Strategii jest: „poprawa pozycji konkurencyjności Polski na międzynarodowym rynku turystycznym”.

Dodatkowo Strategia wytycza 3 cele operacyjne:

1. Zaspokajanie potrzeb informacyjnych w zakresie turystyki
2. Marketingowe wspieranie rozwoju produktu turystycznego
3. Zwiększanie dotarcia z przekazem informacyjno- promocyjnym o atrakcyjności turystycznej Polski”¹⁵³.

„Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku” – dokument rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 września 2008 r. Założenia dokumentu sprzyjać będą budowaniu silnych podstaw gospodarki turystycznej. Formułują nie tylko zobowiązania Rządu RP, mające na celu harmonijny i zrównoważony rozwój sektora turystycznego w Polsce, ale wskazują także działania, w których realizację powinny być zaangażowane wszystkie podmioty działające na rzecz rozwoju turystyki, np. jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, organizacje branżowe, środowisko naukowe.

W skali makroekonomicznej realizacja „Kierunków ...” wyraźnie wpisuje się w realizację celów strategicznych Unii Europejskiej, określonych w odnowionej Strategii Lizbońskiej,

¹⁵² Ibidem.

¹⁵³ Polska Organizacja Turystyczna, *Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2012-2020*, Warszawa 2012

a także priorytetów Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, celu strategicznego Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 [...]. Celem nadrzędnym „Kierunków...” jest tworzenie warunków prawnych, instytucjonalnych, finansowych i kadrowych rozwoju turystyki, sprzyjających rozwojowi społeczno- gospodarczemu Polski oraz podniesienie konkurencyjności regionów i kraju, przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych”¹⁵⁴

„Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”¹⁵⁵

Wyzwanie 4 Odpowiedni potencjał infrastruktury

„W oczywisty zatem sposób rekomendacje nie podejmują problemu czy inwestować w poprawę i rozwój infrastruktury bo odpowiedź jest jednoznaczna. W niniejszym wyzwaniu dylemat wiąże się raczej z pytaniem o wytyczne, jakie powinny przyświecać planowaniu polityki transportowej i infrastrukturalnej. Wytyczne te powinny naszym zdaniem uwzględniać następujące przesłanki i założenia:

1. Prymat rozwiązań wynikających z przyjętej koncepcji rozwoju przestrzennego kraju oraz modelu rozwojowego, zakładającego wybór formuły polaryzacyjno-dyfuzyjnej nad konkretnymi decyzjami lokalizacyjno-inwestycyjnymi, zwiększającymi dostępność transportową Polski.
2. Zapewnienie zgodności planów inwestycyjny infrastrukturalnych z polityka regionalną i polityką spójności regionalnej.
3. Tempo inwestycji infrastrukturalnych powinno być dostosowane do potrzeb wynikających z tempa wzrostu gospodarczego.
4. Edukacja ma kluczowe znaczenie dla podniesienia kompetencji użytkowników technologii teleinformatycznych – a wraz z nimi stopnia i jakości korzystania z tych technologii. Edukacja musi obejmować zarówno nauczanie szkolne, jak i ustawiczne”¹⁵⁶.

Wyzwanie 7 Solidarność i spójność regionalna

¹⁵⁴ Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku*, Warszawa 2008

¹⁵⁵ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Warszawa 2009

¹⁵⁶ Ibidem.

„Najważniejszymi instrumentami rozwoju polskich miast, prowadzącymi do zwiększenia ich wewnętrznej i zewnętrznej atrakcyjności, powinny stać się:

- Doprowadzenie do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania całej przestrzeni polskich miast, ze szczególnym uwzględnieniem metropolii. Plany powinny wynikać z przemyślanych koncepcji rozwoju i ze struktury przestrzenno-funkcjonalnej miast, nie zaś z fragmentarycznych działań i z konieczności podjęcia pojedynczych inwestycji;

Jednym z warunków podnoszenia poziomu kapitału ludzkiego w Polsce, a zatem zwiększania produktywności pracowników i konkurencyjności polskiej gospodarki, jest sprawny system edukacji. Niezależnie od zwiększania przeciętnych efektów kształcenia, jego ważną misją jest skuteczne wyrównywanie szans rozwojowych osób z różnych środowisk i obszarów. Edukacja ma kluczowe znaczenie dla rozwoju także w skali regionalnej. Dzisiejsze peryferie nie przestaną nimi być bez konsekwentnego inwestowania w kapitał ludzki.”¹⁵⁷

Dokumenty na poziomie regionalnym

„Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+”¹⁵⁸ opiera się na dążeniu do poprawy konkurencyjności regionu i podniesienia poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Cel nadrzędny dotychczasowej Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego pozostanie celem prorozwojowym działań w najbliższej dekadzie i brzmi:

Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju

¹⁵⁷ Ibidem.

¹⁵⁸ Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego, *Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*, Toruń 2013

Realizowane cele:

Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki

Działanie 1.3. Promocja rozwoju turystyki

Kujawsko-pomorskie to region, którego atrakcyjność turystyczna jest generalnie zauważana, niemniej jego walory i zasoby będące źródłem przyjazdów turystycznych, a tym samym podstawą gospodarki turystycznej, nie są wykorzystywane we właściwym i możliwym stopniu.

Niezbędna jest aktywna promocja najbardziej charakterystycznych produktów turystycznych regionu, pochodnych zarówno walorów rekreacyjno-uzdrowiskowych i turystyczno-krajoznawczych środowiska przyrodniczego województwa, jego dziedzictwa kulturowego jak i bogatej oferty imprez kulturalnych. *Zdecydowana poprawa winna wystąpić w sektorze usług turystycznych, który rozwijając się winien różnicować oferty, znacząco zwiększyć swój potencjał wykonawczy, uwzględniając przy tym struktury potrzeb potencjalnych gości województwa.*

Działanie 1.3.1. Promocja walorów i produktów turystycznych

Zdecydowanie efektywniejsze wykorzystanie atrakcyjności wypoczynkowo-uzdrowiskowej i krajoznawczo-kulturalnej regionu, jako czynnika rozwoju gospodarczego, podaży miejsc pracy, również jego promocji, wymaga z jednej strony przedstawienia bogatej oferty atrakcyjnych produktów turystycznych, z drugiej - aktywnej ich promocji wśród potencjalnych gości województwa.

W strukturze oferty produktów turystycznych zdecydowanie w większym stopniu aniżeli dotąd, winny znaleźć się produkty turystyki specjalistycznej, jak np.: eksponujące unikatowe walory przyrody żywej i krajobrazy regionu, zasoby i możliwości leczenia uzdrowiskowego, aktywnej rekreacji w atrakcyjnym środowisku przyrodniczym, poznawanie zabytków i innych przejawów dziedzictwa kulturowego, propozycje atrakcyjnej rozrywki kulturalnej, adresowane do konkretnych grup turystów.

Zamierzony efekt w postaci przyjazdów turystów do regionu, spowoduje aktywna promocja oferowanych produktów, wymagająca uruchomienia różnego rodzaju instrumentów informacyjno-promocyjnych, obecności w krajowych, europejskich systemach informacji i recepcji turystycznej.

Działanie 1.3.2. Rozwój sektora usług turystycznych

Zamierzone zwiększenie przyjazdowego ruchu turystycznego do województwa wymusza działania na rzecz rozwoju i podnoszenia jakości jak najszerszej rozumianego sektora usług turystycznych i para turystycznych. Niezbędne są w województwie: dalsze różnicowanie oferty usług hotelowych i gastronomicznych, wzbogacenie zagospodarowania rozrywkowo-rekreacyjnego, zwłaszcza licznych miejscowości zasobnych w ekspozycje dziedzictwa kulturowego i walory środowiska przyrodniczego, rozwój usług dla turystów zmotoryzowanych. Szczególnie ważnymi segmentami tego sektora winny być usługi uzdrowskowe oraz kongresowo-konferencyjne.

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

Konkurencyjność regionu oraz jakość życia jego mieszkańców są w znaczącym stopniu warunkowane nowoczesnością jego struktury funkcjonalno-przestrzennej. Unowocześnianie tej struktury musi zakładać: odpowiednie kształtowanie sieci osadniczej z wyeksponowaniem roli ośrodków wzrostu społeczno-gospodarczego, wysoką sprawność infrastruktury społecznej i technicznej, zapewniających powszechną dostępność i wysoki poziom świadczonych usług, dobre powiązania regionu z otoczeniem, zachowanie w jak najlepszym stanie systemu ekologicznego regionu, stanowienie atrakcyjnych warunków inwestowania.

Działanie 2.1.2. Rewitalizacja miast i wsi regionu

Wieloletnie zaległości w remontach substancji architektonicznej, zwłaszcza miast, nie wykonywanie potrzebnych modyfikacji układów urbanistycznych (komunikacyjnych), zmiany sposobu użytkowania i pierwotnych funkcji terenów, prowadzące do zaniżenia jakości warunków codziennej egzystencji ludności, będące źródłem niepożądanych zjawisk społecznych, wywołują potrzebę działań zmieniających ten stan, adaptujących tereny, ich zabudowę i zamieszkujące je społeczności lokalne do współczesnych potrzeb. Nadrzędnym celem tego rodzaju działań winno być wywołanie pożądanych zmian społecznych i pobudzenie gospodarcze. Przedsięwzięcia w tym kierunku zmierzające winny obejmować:

- rewitalizację zdegradowanych obszarów zasiedlonych dla polepszenia ich zasobów mieszkaniowych, ochrony i rewaloryzacji zasobów zabytkowych z nadaniem im nowych funkcji (np. kulturalnej, turystycznej), wywołania ożywienia społeczno-gospodarczego,
- wspieranie przekształceń obszarów problemowych (np. przemysłowych, powojkowych) w kierunku aktywizacji ich potencjałów gospodarczych, społecznych i środowiskowych,

– odnowę wsi, dla poprawy warunków życia i pracy, podniesienia atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych oraz aktywizacji społeczności wiejskich.

Działanie 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego

Dziedzictwo kulturowe, najczęściej postrzegane jako świadectwo przeszłości, bywa znaczącym czynnikiem rozwoju w przyszłości. Zróżnicowane dziedzictwo kulturowe występujące w kujawsko-pomorskim, ze względu na unikalność niektórych jego zasobów, staje się znakiem rozpoznawczym regionu, jest czynnikiem przyciągającym do niego potoki ruchu turystycznego a więc także czynnikiem rozwoju gospodarczego. Aby dziedzictwo kulturowe mogło być efektywnym instrumentem promocji regionu, winno mieć odpowiednią, w pełni ukazującą jego walory prezentację. W odniesieniu do zabytków architektury i urbanistyki oznacza to dobry ich stan techniczny, w odniesieniu do zabytków ruchomych odpowiednio atrakcyjnie zaaranżowane ich kolekcje, zaś – na przykład - w odniesieniu do przejawów kultury duchowej, tradycji, odpowiednie ich atrakcyjne prezentacje.

Działanie 2.5.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego

Stan techniczny znacznej części zasobów dóbr kultury materialnej, zwłaszcza zabytków architektury i urbanistyki regionu kujawsko-pomorskiego jest niezadowalający, a wielu obiektów i zespołów urbanistycznych wręcz zły. Brak systematycznych działań konserwatorskich może skutkować ich bezpowrotną utratą. Zachowanie bogatego dziedzictwa kulturowego regionu w jak najlepszym stanie i z zamiarem jego wielokierunkowego użytkowania, wymaga zróżnicowanych ze względu na bogactwo form działań konserwatorskich (remontowych, rekonstrukcyjnych, innych).

Jednym z takich działań, umożliwiającym właściwą ochronę i jednocześnie udostępnienie licznych obiektów dziedzictwa kulturowego jest ich multimedialna prezentacja przy wykorzystaniu technik informatycznych (digitalizacji). Za ich pośrednictwem liczne, unikalne eksponaty zbiorów muzealnych i bibliotecznych, mogą być bezpośrednio dostępne w celach informacyjno-edukacyjnych, promocyjnych i innych.

Działanie 2.5.2. Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych

Dziedzictwo kulturowe, w szczególności zaś obiekty zabytkowej architektury przeznaczone w przeszłości do określonego użytkowania, mogą, winny być adaptowane do spełniania nowych funkcji. Mogą one służyć dla ekspozycji obiektów, być wykorzystywane jako

pomieszczenia prezentacji twórczości artystycznej, dla aktywności rekreacyjnej, w tym nawiązującej to tradycji historycznej itp. Tego rodzaju adaptacje przybliżą te obiekty ludziom współczesnym, ożywią je i fragmenty osiedli w których się znajdują, mogą stać się źródłem dochodów, które będzie można przeznaczać na przykład na ich należyte utrzymanie.

„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego”¹⁵⁹

Cel nadrzędny rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego:

Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia jego mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

„Realizacja tego celu wymaga wykreowania w województwie mechanizmów generujących efektywny ekonomicznie rozwój, kształtowanie racjonalnych, społecznie akceptowalnych i ekonomicznie efektywnych struktur zagospodarowania przestrzennego, ochronę i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego województwa oraz ochronę jego dziedzictwa kulturowego. Osiągnięcie celu nadrzędnego będzie możliwe dzięki realizacji poniższych celów:

- **wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych na potrzeby turystyki,**
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast, możliwy do osiągnięcia dzięki realizacji poniższych celów:
 - I. Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców,
 - II. Restrukturyzacja rynku pracy i ograniczenie bezrobocia,
 - III. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w regionie”¹⁶⁰

Z powyższych celów wynika cel główny zagospodarowania przestrzennego regionu jakim jest:

Zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców

¹⁵⁹ Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego*, Włocławek 2003

¹⁶⁰ Ibidem.

„O konkurencyjności struktur przestrzennych decyduje przede wszystkim: stopień koncentracji potencjału ludzkiego i gospodarczego, atrakcyjność warunków życia i inwestowania oraz dobra dostępność komunikacyjna.”¹⁶¹

Pochodne od niego cele szczegółowe zdefiniowano są następująco:

Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim, jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym.

„Całokształt działań planistycznych w regionie winien skutkować wyraźną poprawą jego atrakcyjności dla działalności gospodarczej, wypoczynku i zamieszkania. Województwo kujawsko-pomorskie posiada obszary odznaczające się pięknem krajobrazu i naturalnością środowiska przyrodniczego, a jego stan na terenach użytkowanych przyrodniczo i zurbanizowanych w następstwie realizacji inwestycji proekologicznych wyraźnie się poprawia. Niezbędna jest poprawa warunków życia mieszkańców regionu, ponieważ jego obecne standardy mimo, iż nie są najniższe w kraju, nie są satysfakcjonujące. Nie dorównują one ani przeciętnym europejskim, ani aspiracjom społeczeństw województwa. Również mająca fundamentalne znaczenie dla warunków życia mieszkańców i funkcjonowania gospodarki regionu, sprawność systemów infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej jest obecnie ogólnie niezadowalająca.”¹⁶²

¹⁶¹ Ibidem.

¹⁶² Ibidem.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. A. Brzozowska, Organization of transport – theoretical approach [w:] Economical and organizational aspects of transportation processes. Sekcja Wydawnictwa Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010
2. *Analiza rynków zagranicznych na podstawie sprawozdań ośrodków informacji turystycznej*, Polska Organizacja Turystyczna 2013
3. B. Mayer, *Nowe trendy kształtowania produktów turystycznych*, Acta Scientiarum Polonorum, Oeconomia 2010, 9 (4)
4. Chełmiński Dom Kultury, <http://www.chdk.pl/>
5. Collegium Cantorum, <http://www.collegiumcantorum.pl/>
6. Ewidencji skategoryzowanych obiektów hotelarskich wg stanu na 6 maja 2015r. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
7. Główny Urząd Statystyczny
8. <http://chelmno.com.pl/>
9. http://www.chelmno.nod.pl/index.php?p=walory_przyrodnicze
10. *Indeks Koniunktury Turystycznej*, Instytut Turystyki, Warszawa 2013
11. Instytut Turystyki, www.intur.com.pl
12. J. Altkorn, *Marketing w turystyce*, PWN, Warszawa 1997
13. J. Krippendorf, *Wołanie o nową światową politykę turystyczną*, [w:] *Problemy turystyki*, IT, Warszawa 1983, nr 3.
14. K. Janczak, K. Patelak, *Zagraniczna turystyka przyjazdowa do Polski w 2013 roku*, ACTIV Group, Łódź 2014.
15. K. Kwilecki, *Rozważania o czasie wolnym. Wybrane zagadnienia*, GWSH, Katowice 2011
16. Klub Turystów Wodnych Chełmno, <http://ktwc.pl/>
17. Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławki, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego*, Włocławek 2003
18. *Lokalny Program Rozwoju Gminy Chełmno na lata 2013-2020*,
19. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Warszawa 2009
20. Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku*, Warszawa 2008

21. Ministerstwo Sportu i Turystyki, *Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku*, Warszawa 2014
22. Muzeum Ziemi Chełmińskiej, <http://www.muzeumchelmnno.pl/>
23. Oddziału miejskiego PTTK w Bydgoszczy www.bydgoszcz.pttk.pl
24. Olsztyn24, <http://www.olsztyn24.com/news/19203-o-roku-mikolaja-kopernika-szczegolow-kilka.html>
25. Opracowania Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miasta Chełmna
26. *Podróże Polaków w 2013 roku. Podstawowe wyniki badań*, Instytut Turystyki
27. Polska Organizacja Turystyczna, *Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2012-2020*, Warszawa 2012
28. Polski Serwis Turystyczny, <http://www.poland24h.pl/atraccje/Chełmno-236,8.html>
29. Rada Europejska, *Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Paryż 2005
30. Rada Europejska, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*, Bruksela 2010
31. Rada Ministrów, *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Warszawa 2012
32. Rada Ministrów, *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Warszawa 2012
33. Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego, *Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*, Toruń 2013
34. Starostwo Powiatowe w Chełmnie, <http://www.powiat-chelmno.pl/>
35. Stowarzyszenie Muzyczne „Chorus Culmensis”, <http://culmensis.qbe-art.com/>
36. Stowarzyszenie Twierdza Chełmno, <http://www.twierdzachelmno.pl/historia-budowy-forty.html>
37. *Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Miasto Chełmno na lata 2005-2013*, Chełmno 2005
38. T. Dziedzic, W. Bartoszewicz, Indeks koniunktury turystycznej – wielowskaźnikowy indeks stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej Vistula Indeks Koniunktury Turystycznej (VIKT), Instytut Turystyki, Warszawa 2013
39. Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, <http://czasnagesine.pl/>
40. Urząd Miasta Chełmno www.chelmno.pl
41. Urząd Miasta Chełmno, www.bip.chelmno.pl,
42. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Turystyka w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010-2011*, Bydgoszcz 2012

43. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Turystyka w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2012-2013*, Bydgoszcz 2014
44. Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Turystyka w województwie kujawsko-pomorskim w 2014 roku (opracowanie sygnałne)*, Bydgoszcz 2015
45. W. Gaworecki, *Turystyka*, PWE, Warszawa 2007
46. *World Tourism Barometer Vol. 12, April 2014*, UNWTO
47. www.wirtualneszlaki.pl
48. Z. Kruczek, *Polska. Geografia atrakcja turystycznych*. Proksenia, Kraków 2005
49. Zastęp Rycerski z Chełmna, <http://zastepchelminski.pl.tl/>
50. Zespół Pieśni i Tańca „Kundzia”, <http://www.kundzia.pl/>
51. Zespół Pieśni i Tańca „POMORZE”, <http://pomorze.art.pl/>
52. Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego, www.dolnawisla.pl

SPIS TABEL

Tabela 1 Struktury współczesnego popytu turystycznego	7
Tabela 2 Przejazdy turystyczne i wpływy z turystyki w strukturze geograficznej w 2013 roku	10
Tabela 3 Przyjazdy oraz wpływy z turystyki przyjazdowej krajów europejskich w latach 2010-2013.....	11
Tabela 4 Przyjazdy cudzoziemców do Polski w 2013 roku	13
Tabela 5 Cele przyjazdów do Polski w 2013 roku (%)	16
Tabela 6 Podróże krajowe Polaków w latach 2011-2013.....	19
Tabela 7 Cele krajowych podróży Polaków w latach 2011-2013 (w%)	19
Tabela 8 Natężenie krajowego ruchu turystycznego według województw i liczby krajowych podróży ogółem (mln).....	21
Tabela 9 Przeciętne wydatki na podróże krajowe Polaków (PLN).....	21
Tabela 10 Łączna wartość rocznego Indeksu Koniunktury Turystycznej Vistula (VIKT) w latach 2007-2012 oraz zmiany wobec roku poprzedniego.....	22
Tabela 11 Wykaz terenów zieleni na obszarze miasta Chełmna	27
Tabela 12 Cykliczne imprezy sportowe	50
Tabela 13 Legendy miasta Chełmna	55
Tabela 14 Charakterystyka bazy noclegowej w Chełmnie w latach 2011-2014.....	62
Tabela 15 Baza noclegowa na terenie miasta Chełmna	63
Tabela 16 Liczba turystów korzystających z głównych atrakcji Chełmna, bazy noclegowej i usług przewodnickich w latach 2008-2014.....	80
Tabela 17 Docelowe grupy turystów dla Chełmna	84
Tabela 18 Wiodące formy turystyki w Chełmnie - turystyka miejska i kulturowa.....	88
Tabela 19 Inne formy turystyki w Chełmnie - turystyka biznesowa.....	89
Tabela 20 Wiodące formy turystyki w Chełmnie - turystyka aktywna i kwalifikowana	90
Tabela 21 Analiza SWOT.....	92
Tabela 22 Harmonogram wdrażania Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Chełmna na lata 2014-2020.....	118

Tabela 23 Proponowane wskaźniki monitoringu 122

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Długość pobytu osób odwiedzających Polskę w 2013 roku (w %) 15

Wykres 2 Przeciętne wydatki turystów odwiedzających Polskę na osobę w 2013 roku w USD 17

Wykres 3 Przeciętne wydatki turystów odwiedzających Polskę na 1 dzień pobytu w 2013 roku w USD 17

Wykres 4 Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych w latach 2011-2013 18

Wykres 5 Środki transportu wykorzystywane podczas podróży krajowych (%) 20

Wykres 6 Użytkowanie ziemi w Chełmnie w 2011 roku (ha) 26

Wykres 7 Liczba turystów odwiedzających Chełmno w latach 2008-2014 79

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Położenie Chełmna na mapie Polski 24

SPIS SCHEMATÓW

Schemat 1 Drzewo problemów 96

Schemat 2 Finansowanie turystyki PRT do 2020 roku 108